

**T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**ÇOCUKLAR İÇİN HAZIRLANAN KUR'AN KISSALARI
ESERLERİNİN ÜSLUP VE MUHTEVA AÇISINDAN ANALİZİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Hatice KURUN

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ersin ÇELİK**

**RİZE
2024**

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalında, Dr. Öğr. Üyesi Ersin ÇELİK danışmanlığında, Hatice KURUN tarafından hazırlanan *Çocuklar İçin Hazırlanan Kur'an Kıssaları Eserlerinin Üslup ve Muhteva Açısından Analizi* adlı bu tez çalışması, 27/08/2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	Ünvanı, Adı SOYADI	İmza
Başkan	: Dr. Öğr. Üyesi Ersin ÇELİK	
Üye	: Prof. Dr. Muhammet YILMAZ	
Üye	: Doç. Dr. Hanefi ŞOLA	

ETİK BEYAN

Temel İslam Bilimleri Tezli Yüksek Lisans Programından mezun olmak üzere teslim ettiğim “Çocuklar İçin Hazırlanan Kur’an Kıssaları Eserlerinin Üslup ve Muhteva Açısından Analizi” adlı tezim, bilim ve araştırma etiği prensiplerine riayet edilerek tarafımdan yazılmıştır.

Tez çalışmamda, başka kaynaklardan aktarılan bütün bilgi ve alıntılar, Enstitünüz Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak açıkça gösterilmiştir. Kaynağı gösterilenler dışında kalan bütün bilgiler uygun araştırma yöntemi kullanılarak tarafımdan edinilmiş ve esere bu şekilde yansıtılmıştır. Şahsıma ait olmayan hiçbir bilgi, kasıt veya kusurlar, şahsıma aitmiş gibi gösterilmemiştir. İnternet kaynakları dâhil, sahibine/kaynağına atıf yapılmaksızın hiçbir bilgi kullanılmamıştır. Aksinin ortaya çıkması halinde doğacak bütün hukuki, idari, akademik ve etik sorumluluk tarafıma ait olacaktır. Eserin tesliminden sonra herhangi bir zamanda, bilim etiğine aykırılık tespit edilmesi ve / veya eserimle ilgili intihal veya intihal şeklinde anlaşılabilecek bir durumun ortaya çıkması halinde; Üniversiteniz ve eğitim kadronuzun hiçbir şekilde sorumlu tutulmayacağını hür irademle kabul, beyan ve taahhüt ederim.

27/08/2024

Hatice KURUN

ÖN SÖZ

Çocuklara Allah'ı ve dinini sevdirmek istiyorsak, bunu Allah'ın kitabını merkeze alarak yapmak gerekir. Ancak hedef kitlemiz çocuklar olduğu için Kur'an'daki bilgileri, onların seviyesine uygun bir şekilde sunmak önem arz etmektedir. Bu bağlamda Kur'an'ın büyük çoğunluğunu oluşturan kıssalar, kıymetli bir argüman niteliği taşımaktadır. Böylece çocukların anlamakta zorlanabileceği konuları, en güzel rol model olan peygamberler üzerinden anlatılan hikâyelerle öğrenmeleri mümkün olacaktır. Ancak bunun için, ehil ellerde çocuklar için hazırlanmış nitelikli eserlere ihtiyaç duyulmaktadır.

Çocuklar için yazılan bir kitapta “çocuğa göre” ve “çocuk gerçekliği” ilkelerinin dikkate alınması, kitabın nitelikli bir eser olduğunun göstergelerinden bazılarıdır. Ancak Kur'an kıssalarını konu alan bir çocuk kitabının, çocukların seviyesine uygunluğu kadar Kur'an'a ve sahih kaynaklara uygunluğu da önem arz etmektedir. Kur'an temalı çocuk kitaplarının niteliklerinin artması için bu perspektiften de değerlendirilmesine duyulan ihtiyaç, bu konuda çalışmamızı gerekli kılmıştır. Bu çalışmada, Kur'an kıssalarını anlatan çocuk kitaplarının, tefsir ilminin verilerinden istifade ederek Kur'an'a ve sahih kaynaklara uygunluğu bakımından nitelik ve yetkinliği ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın Kur'an temalı çocuk kitabı yazarlığı konusunda bir farkındalığın oluşması ve yazarlarına kaynaklık etmesi; çocuklara kitap seçerken itinalı olan anne-baba ve öğretmenler başta olmak üzere herkese yardımcı olması ümit edilmektedir.

Kur'an temalı çocuk kitapları ile ilgili alandaki önemli eksikliği fark ederek beni bu çalışmaya yönlendiren, bilgi ve tecrübeleri ile bana yol gösteren danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Ersin ÇELİK'e, bu süreçte desteklerini hiç esirgemeyen ve her zaman yanımda olan anne babam, kardeşlerim ve arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Hatice KURUN

RİZE/2024

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	I
ETİK BEYAN	II
ÖN SÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÖZET	VI
ABSTRAC	VII
KISALTMALAR	VIII
ŞEKİLLER LİSTESİ	IX
GİRİŞ	1
1. KUR’AN KISSALARI TEMALİ ÇOCUK ESERLERİ	5
1.1. Kur’an Kıssaları Temalı Çocuk Eserleri Literatürü	5
1.1.1. Telif Eserler	8
1.1.2. Çeviri Eserler	20
1.1.3. Diğer Ülkelerdeki Kur’an Kıssaları Temalı Çocuk Eserleri	23
1.2. Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler	26
1.2.1. Dil ve Üslup Bakımından Uygunluk	26
1.2.2. Şekil ve Görsel Uygunluk	31
1.2.3. İçerik Bakımından Uygunluk	36
2. KUR’AN KISSALARI TEMALİ ÇOCUK ESERLERİNİN TEFSİR İLMİNİN VERİLERİ AÇISINDAN ANALİZ EDİLMESİ	41
2.1. Tefsir İlmi Açısından Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	41
2.1.1. Kur’an Bütünlüğü Açısından Değerlendirilmesi	41
2.1.2. Âyetlerin Yorumunda İsrâiliyyât Temelli Bilgilerin Kullanılması	47
2.1.3. Âyetin Bağlamı Konusundaki Hassasiyetler	55
2.1.4. Öyküleştirmede, Âyette Verilen Mesaj ve Öykünün Uyumu Meselesi..	58
2.1.5. Kıssaların Anakronizm Bakımından Değerlendirilmesi	61
2.1.6. Kullanılan Görsellerin Âyetin Yorumuyla Uyumu Meselesi	64
2.1.7. Kıssaların Anlatımında Verilen Bilgilerin Hakikat Boyutu	68
2.1.8. Kur’an’ın “Beşer Peygamber” Vurgusuna Dikkat Edilmesi	70
2.1.9. Kıssaların Kur’an’da Anlatılmasında Hikmet Boyutuna Değinilmesi ...	72

2.1.10. Kur'an Yorumunun çeşitli rneklerle Somutlaştırılması	74
3. SONUÇ.....	77
KAYNAKÇA.....	81

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Ana Bilim Dalı : Temel İslam Bilimleri

Tez Türü : Yüksek Lisans Tezi

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Ersin ÇELİK

Hazırlayan : Hatice KURUN

Yıl : 2024

Sayfa Sayısı : 88

ÖZET

ÇOCUKLAR İÇİN HAZIRLANAN KUR’AN KISSALARI ESERLERİNİN ÜSLUP VE MUHTEVA AÇISINDAN ANALİZİ

Bizler için göz aydınlığı olmasını istediğimiz çocuklarımızın dini tutum ve davranışları küçük yaşlardan itibaren gelişmektedir. Gelişim dönemlerinde onları doğru kaynaklarla buluşturmak önemli hususlardan biridir. Kur’an/peygamber kıssaları, çocukların dini gelişimlerini destekleyecek önemli içeriklere sahip olması bakımından çocuk kitapları arasında önemli bir yer tutmaktadır. Ancak bu eserler iyi niyetlerle yazılmış olsa da Kur’an’a ve sahih kaynaklara uygunluğu tartışmaya açık bir konudur. Ayrıca çocuklara Kur’an temalı bir kitap seçilirken dikkat edilmesi gereken ölçütlerin neler olduğunun biliniyor olması gerekmektedir. Çalışmanın ilk bölümünde öncelikle Kur’an kıssaları temalı çocuk kitapları hakkında literatür bilgisi verilmiştir. Sonra araştırma kapsamındaki çocuk eserleri, dil-üslup, şekil-görsel ve içerik uygunluğu bakımından incelenmiştir. İkinci bölümde tefsir ilminin verileri açısından analiz edilen çocuk eserleri; Kur’an’ın bütünlüğü, âyetlerin yorumunda isrâîliyyât kullanılması, âyetin bağlamı meselesi, anakronizm meselesi, kullanılan görsellerin âyetin yorumuyla uyumu, kıssaların anlatımında verilen bilgilerin hakikat boyutu, Kur’an’ın beşer peygamber vurgusuna dikkat edilmesi, kıssaların anlatılmasında hikmet boyutuna değinilmesi gibi başlıklar altında incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda, çocuk eserlerinin alandaki nitelik ve yetkinliği ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Kur’an Kıssaları, Peygamber, Çocuk Kitapları.

Recep Tayyip Erdogan University Graduate School of Social Sciences
Department : Basic Islamic Sciences
Thesis Type : Master Thesis
Supervisor : Asst. Prof. Dr. Ersin ÇELİK
Author : Hatice KURUN
Year : 2024
Page : 88

ABSTRAC

ANALYSES OF QUR'ĀNIC STORIES PREPARED FOR CHILDREN IN TERMS OF STYLE AND CONTENT

The religious attitudes and behaviours of our children, whom we want to be the light of our eyes, develop from an early age. It is one of the important issues to bring them together with the right sources during their stages of development. Qur'ān/prophet parables have an important place among children's books in terms of having important contents to support children's religious development. However, even if these works are written with good intentions, their suitability to the Qur'ān and authentic sources is a matter open to debate. It is also necessary to be aware of the criteria to be considered when choosing a book on the Qur'ān for children. In the first part of the study, firstly, literature information about children's books on the theme of Qur'ānic parables is given. Then, the children's works within the scope of the research were analysed in terms of language-stylistics, form-visual and content suitability. In the second part, the children's works analysed in terms of the data of the science of tafsir were examined under headings such as the integrity of the Qur'ān, the use of isrâiliyyât in the interpretation of verses, the issue of the context of the verse, the issue of anachronism, the harmony of the visuals used with the interpretation of the verse, the truth dimension of the information given in the narration of the parables, attention to the emphasis of the Qur'ān on the human prophet, and mentioning the wisdom dimension in the narration of the parables. As a result of this examination, it was tried to reveal the quality and competence of children's works in the field.

Keywords: Tafsîr, Qur'ānic Parables, Prophet, Children's Books.

KISALTMALAR

a.s.	:	Aleyhisselâm
a.mlf.	:	Aynı müellif
bk.	:	Bakınız
b.	:	Bin
c.	:	Cilt
cm	:	Santimetre
çev.	:	Çeviren
d.	:	Doğum
DEM	:	Değerler Eğitim Merkezi
ed.	:	Editör
FSM	:	Fatih Sultan Mehmet
haz.	:	Hazırlayan
Hz.	:	Hazreti
MÜİFAV	:	Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı
ö.	:	Ölüm
s.a.v.	:	Sallallahu aleyhi vesellem
TDV	:	Türkiye Diyanet Vakfı
t.y.	:	Basım tarihi yok
vd.	:	Ve diğerleri

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Hitap ettiği yaşa uygun yazı örneği	30
Şekil 2. Hitap ettiği yaşa uygun paragraf örneği	30
Şekil 3. Yazı yoğunluğu örneği.....	32
Şekil 4. Şeytan görseli	33
Şekil 5. Kâbil'in Hâbil'i öldürmesi.....	33
Şekil 6. Firavun'un adamlarının bebekleri öldürmesi	34
Şekil 7. Kitaplarda tekrar eden bazı görseller.....	35
Şekil 8. Düzensiz yazı ve görsel örneği.....	36
Şekil 9. Şeytan ve melek görseli.....	64
Şekil 10. Elma ağacı görselleri	66
Şekil 11. Aynı eserde yer alan iki farklı gemi görseli.....	67
Şekil 12. Dağın tepesinde dua eden insan görseli	68

GİRİŞ

İslâm dini özelinde hazırlanan bir kitabın Kur'an'a ve sahih kaynaklara uygunluğu önem arz etmektedir. Nitelikli çocuk kitapları hazırlanırken yetişkin kitaplarından daha fazla hassasiyet gösterilmesi gerekmektedir. Özellikle de çocukların zihinlerine yeni bilgi tohumlarının ekildiği erken dönemlerden itibaren bilginin doğru olmasının ayrı bir önemi vardır. Çünkü çocukluk döneminde öğrenilen bilgiler daha kalıcı olabilme niteliğine sahiptir. Küçük yaşta öğrenilen bir bilginin yanlış olması, onun düzeltilmesini zorlaştıracığı gibi ilerleyen dönemlerde bu yanlışlar nedeniyle dinden uzaklaşmalar da görülebilir. Bu çerçevede çocuğun, Allah'ı ve dinini doğru tanınması ve öğrenmesi bakımından güvenilir kaynaklara ihtiyacı vardır. Bu konuda ilk olarak ailenin örnekliliği akla gelmektedir. Sonrasında ise yetkin ellerde bilinçli bir şekilde hazırlanmış ve seçilmiş çocuk kitapları önemli kaynaklar arasındadır.

Kitaplar, çocuğu eğlendirip hayal dünyalarını geliştirirken aynı zamanda onları gerçek yaşama hazırlayan deneyimler sunmaktadır. Kur'an'da anlatılan peygamberlerin yaşadığı deneyimler, çocuklara anlatılabilecek güzel örneklerle sahiptir. Kıssalardaki kahramanlarla çocukların kendini özdeşleştirilmesi, öğrendiklerini hayal dünyasında canlandırmalarını ve kendi hayatına aktarmalarını kolaylaştırabilir. Ayrıca çocukların seviyesine ve kaynaklara uygun bir kıssa anlatımı sayesinde, dinî bilgiler içerisinde anlamakta zorlanabilecekleri soyut öğeler, çocuklar için anlaşılır kılınabilir.¹

Araştırmanın Konusu, Önemi ve Amacı

Araştırmanın konusunu, çocuklara yönelik hazırlanan Kur'an kıssaları temalı eserlerin üslup ve muhteva açısından değerlendirilmesi oluşturmaktadır.

Ülkemizde 2000'li yıllardan itibaren dinî içerikli çocuk kitapları, nicelik bakımından artış gösterirken kitapların nitelik hususu büyük ölçüde göz ardı edilmiştir. Nitekim dinî içerikli eserler üzerine hazırlanan genel bir doktora çalışmasında 2003-2015 yılları arasında sadece peygamberler tarihi ile ilgili 69 adet

¹ Mustafa Köylü - Cemil Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi* (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2022), 132-133.

kitabın yayımlandığı sonucuna ulaşılmıştır.² Sonraki yıllarda da bu sayı artmaya devam etmiştir. Bu çalışmada 26 farklı yazarın eserleri incelenmiş olup bu eserlerden bazıları set halinde iken bazıları tek kitap olarak hazırlanmıştır. Setlerin içerisindeki kitaplar ayrı ayrı sayıldığında toplamda 102 kitaba ulaşılmıştır. Fakat söz konusu çalışmaların niteliği, bu eserler üzerine yapılacak akademik çalışmalarla belirlenebilecektir. Her ne kadar bu eserler üzerine yapılan bazı bilimsel çalışmalar olsa da bu araştırmaların büyük çoğunluğunda dinî içerikli çocuk kitapları, din eğitimi perspektifinden değerlendirilmiştir. Bu konuda M. Fatih Turanalp'in "Dinî İçerikli Çocuk Kitaplarının Öğretmen Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi" adlı doktora çalışması ile Hatice Nur Cengiz'in "Dini İçerikli Çocuk Kitaplarında Yazarın Çocuğa Bakışının İncelenmesi: Peygamber Hikâyeleri Örneği" adlı yüksek lisans çalışması, çocuk eserlerini din eğitimi çerçevesinde değerlendiren çalışmalara örnektir. Ayrıca Macit Yılmaz'ın "İslam Ahlâk Eğitiminde Kur'an Kıssaları", Ahmet Yılmaz'ın "Çocuklara Meal ve Tefsir Hazırlamanın Gerekliliği ve Örnek Olarak Lokman Suresinin Meal ve Tefsiri" adlı yüksek lisans çalışması; Adem Çalışkan'ın "İslâmî Çocuk Edebiyatı", Melek Demirdöğen ve Ayşe Farsakoğlu Eroğlu'nun "İslami Çocuk Edebiyatı", Hikmet Koçyiğit'in "Çocuklar İçin Tefsir Yazımı" ve Samet YAĞCI'nın, "Çocuklara Yönelik Peygamber Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme: Okul Öncesi İçin Peygamber Hikâyeleri Örneği" adlı makaleleri bu alandaki diğer çalışmalardandır.³ Bu alandaki güncel çalışmalardan bir tanesi de Ersin Çelik'in

² M. Fatih Turanalp, *Dinî İçerikli Çocuk Kitaplarının Öğretmen Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017), 48.

³ Turanalp, *Dini İçerikli Çocuk Kitaplarının Öğretmen Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi*; Hatice Nur Cengiz, *Dini İçerikli Çocuk Kitaplarında Yazarın Çocuğa Bakışının İncelenmesi: Peygamber Hikâyeleri Örneği* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022); Macit Yılmaz, *İslam Ahlâk Eğitiminde Kur'an Kıssaları* (Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001); Ahmet Yılmaz, *Çocuklara Meal ve Tefsir Hazırlamanın Gerekliliği ve Örnek Olarak Lokman Suresinin Meal ve Tefsiri* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007); Adem Çalışkan, "İslâmî Çocuk Edebiyatı", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12/13 (2001), 409-436; Melek Demirdöğen & Ayşe Farsakoğlu Eroğlu, "İslami Çocuk Edebiyatı", *Turkish Studies -Language* 16/1 (2021), 185-206; Hikmet Koçyiğit, "Çocuklar İçin Tefsir Yazımı", *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi* 16 (2020), 445-476; Samet Yağcı, "Çocuklara Yönelik Peygamber Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme: Okul Öncesi İçin Peygamber Hikâyeleri Örneği", *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 14 (2022), 37-61.

“Kur’an ve Tefsir Temalı Çalışmalar Çerçevesinde Aileyi Nitelikli Çocuk Eserleriyle Buluşturmak” adlı sempozyum bildirisi⁴.

Bu eserlerin din eğitimi yanında Tefsir, Hadis, Siyer gibi İslâmî ilimlerin hangi alanıyla ilgiliyse o ilimlerin disiplinleri açısından spesifik bir incelemeye tabi tutulması gerekmektedir. Söz gelimi Kur’an kıssaları İslâmî ilimler içerisinde Tefsir sahasına girmektedir. Dolayısıyla Kur’an ve Tefsir ekseninde çocuklara yönelik hazırlanan bu çalışmaların tefsir ilmi açısından değerlendirilmesi büyük önem arz etmektedir. Söz konusu eserlerin yazarlarının önemli bir kısmının bu alanda uzman olmaması, bu eserlerdeki içeriğe de doğrudan yansımaktadır. Bu da çocuklara sağlıklı bir Kur’an bilgisi verilebilmesi adına söz konusu eserlerin incelenmesini zaruri kılmaktadır. Nitekim modern dönemde Tefsir ilminde isrâiliyyât eleştirisi ciddi boyutlara ulaşmışken, bu konuda çocuk eserlerinde gerekli eleştirinin yapılmaması ciddi oranlarda isrâiliyyât kullanımının devam etmesini beraberinde getirmiştir.

Bu araştırmada, Kur’an temalı çocuk kitaplarının tefsir ilminin verileri açısından değerlendirilmesi konusundaki ihtiyaca dikkat çekmeyi ve tespit ettiğimiz bulgular üzerinden bu alanda yapılabileceklerle ilgili somut adımların atılmasını sağlamayı hedeflemekteyiz.

Araştırmanın Kapsamı, Sınırlılıkları ve Yöntemi

Araştırmada doküman inceleme ve içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda, öncelikle incelenecek çocuk kitaplarının tespit edilmesi, okunması, tespit edilen bulguların fişlenmesi, sınıflandırılması ve incelemenin sonucunda değerlendirmelerin ortaya koyulması şeklinde bir sıra takip edilmiştir. Elde edilen bulguların analizi yapılırken Kur’an-ı Kerim, tefsir kaynakları, araştırmanın kapsamı ile ilgili kitap, makale ve tez çalışmalarından istifade edilmiştir.

Araştırma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümün ilk aşamasında, Kur’an kıssaları temalı çocuk kitapları telif ve çeviri eserler şeklinde ikiye ayrılarak literatür bilgisi verilmiştir. Araştırma kapsamındaki çocuk kitaplarının yazarları hakkında genel bir değerlendirme yapıldıktan sonra eserler kısaca tanıtılmıştır. Ayrıca bu bölümde diğer ülkelerde yapılan çalışmalar hakkında da kısaca bilgi verilmiştir. Birinci bölümün ikinci aşamasında, çocuk kitaplarında

⁴ Sempozyum bildirileri kitabı Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayım aşamasındadır.

bulunması gereken özelliklerin bilgisi verildikten sonra araştırma kapsamındaki çocuk eserleri, dil-üslup, şekil-görsel ve içerik uygunluğu bakımından analiz edilmiştir.

İkinci bölüm araştırmamızın esas kısmını oluşturmaktadır. Bu bölümde Kur'an kıssaları temalı çocuk kitapları, tefsir ilminin verileri açısından analiz edilmiştir. Bu bağlamda çocuk eserleri; Kur'an bütünlüğü, âyetlerin yorumunda isrâîliyyât temelli bilgilerin kullanılması/kullanılmaması, âyetin bağlamı meselesi, öyküleştirmede âyette verilen mesaj ve öykünün uyumu, anakronizm meselesi, kullanılan görsellerin âyetin yorumuyla uyumu, kıssaların anlatımında verilen bilgilerin hakikat açısından değerlendirilmesi, Kur'an'ın "beşer peygamber" vurgusuna dikkat edilmesi, kıssaların anlatılmasında hikmet boyutuna değinilmesi, Kur'an yorumunun çeşitli örneklerle somutlaştırılması şeklinde on başlıkta incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda, tefsir ilminin verileri açısından çocuk eserlerinin nitelikleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölüm olan sonuç bölümünde elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Araştırma, dinî içerikli çocuk kitaplarından sadece Kur'an kıssaları konusunda yazılmış eserleri kapsamaktadır. Araştırmaya, Kur'an kıssaları ile ilgili olmayan Kur'an ve tefsir temalı diğer çocuk eserleri dahil edilmemiştir.

1. KUR'AN KISSALARI TEMALI ÇOCUK ESERLERİ

Sözlükte kıssa, “bir kimsenin izini sürüp ardından gitmek, birine bir haber bildirmek, anlatmak” gibi mânalara gelmektedir.⁵ Kıssa kelimesi Kur'an'da geçmemekle birlikte “kasas” ile aynı kökten türeyen fiiller kullanılmıştır.⁶ Bu bağlamda Kur'an kıssaları; “Kur'an-ı Kerim âyetleriyle yalan ihtimali ve hayalin karışması mümkün olmayacak bir tarzda tarihin derinliklerinde kaybolmuş, unutulmuş veya bazı izleri insanlığın hafızalarında varlığını koruyabilmiş hâdiselerin; muhataplara, adeta olaylara yeniden bir canlılık vererek anlatılması, beyan edilmesidir.”⁷ Kur'an kıssalarını; tarihî kıssalar (peygamberler ve bazı şahsiyetlerin kıssaları), Kur'an'ın nüzûlü sırasında meydana gelen olaylar ve gaybî kıssalar olarak üçe ayırmak mümkündür.⁸

Bu çalışmada, Kur'an kıssalarından çoğunlukla peygamberlerin kısmen de bazı şahsiyetlerin anlatıldığı çocuk eserleri incelenmiştir. Söz konusu eserleri değerlendirirken “çocuk edebiyatı” ifadesinin tanımı da önem arz etmektedir.

“Çocuk edebiyatı, temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu-düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakışını ve ‘çocuk gerçekliği’ni yansıtan; ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriği yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştiren; çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması yanında, edebiyat, sanat ve estetik yönünden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır.”⁹

1.1. Kur'an Kıssaları Temalı Çocuk Eserleri Literatürü

Kur'an Kerim'de yer alan kıssaları, peygamber kıssaları ve diğer kıssalar olarak iki başlık altında incelemek mümkündür. Kur'an'da geçen kıssaların hepsi aynı yoğunlukta anlatılmamaktadır. Bazıları birden fazla surede ve detaylı olarak anlatılırken bazılarına ise ismen kısa bir şekilde yer verilmiştir. Meselâ Hz. Mûsâ kıssası en detaylı anlatılan kıssa olup onu, yoğunluk sırasına göre Hz. İbrâhim, Hz.

⁵ Râgıb el-İsfahânî, *Müfredât*, çev. Abdülbaki Güneş vd. (İstanbul: Çıra Yayınları, 2010), 847.

⁶ İdris Şengül, *Kur'an Kıssaları Üzerine* (İzmir: Işık Yayınları, 1994), 43.

⁷ Şengül, *Kur'an Kıssaları Üzerine*, 46.

⁸ İdris Şengül, “Kıssa”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (Erişim 29 Temmuz 2024).

⁹ Mustafa Ruhi Şirin, *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış* (İstanbul: Uçan At Yayınları, 2021), 26.

Nûh, Hz. Lût, Hz. Yûsuf, Hz. Hûd, Hz. Sâlih, Hz. Îsâ ve Hz. Âdem takip etmektedir. Hz. Ya'kûb, Hz. Eyyûb, Hz. Şu'ayb, Hz. Dâvûd, Hz. Süleymân, Hz. Yûnus, Hz. Zekerîyyâ, Hz. Yahyâ kıssalarının birden fazla sûrede bahsi geçmektedir. Bununla birlikte Kur'an'da Hz. İdrîs, Hz. İsmâîl, Hz. İshâk, Hz. İlyâs, Hz. Elyesa', Hz. Zülkifl, Hz. Üzeyir, Hz. Lokmân ve Hz. Zülkarneyn kıssalarına ya özet bir şekilde yer verilmiş ya da sadece isimleri zikredilmiştir. Peygamber kıssası dışındaki diğer kıssalar içinde Hz. Meryem kıssası nispeten daha detaylı anlatılmış olup diğerlerine (Âdem'in İki Oğlu, Ashâb-ı Kehf, Ashâb-ı Karye, Eyke Halkı, Tübba' Kavmi, Ress Halkı, Sebeliler, Ashâb-ı Uhdûd, Dünyalığıyla Böbürlenene Kişi, Bahçe Sahipleri, Ashâb-ı Fîl, Romalılar) kısa bir şekilde değinilmiştir.¹⁰

Kur'an kıssaları konulu çocuk kitaplarının genelinde Hz. Âdem, Hz. Nûh, Hz. Hûd, Hz. Sâlih, Hz. İbrâhim, Hz. Yûsuf, Hz. Mûsâ, Hz. Dâvûd, Hz. Süleyman, Hz. Eyyûb, Hz. Yûnus, Hz. Îsâ peygamberlerin kıssası işlenmiştir. Bunlar içerisinde Hz. Eyyûb kıssasına Kur'an'da çok az yer verilmesine rağmen çoğu setin içinde geniş yer tutması dikkat çekmektedir.¹¹ Hz. Lût kıssasının içeriği muhtemelen çocuğa görelîğe uygun olmadığı düşünülerek bazı eserlere alınmazken¹² bazı eserlerde ise

¹⁰ Mustafa Kara, "Kur'ân Kıssalarında Konu ve Kapsam Merkezli Bir Analiz", *İslâmî İlimler Dergisi*, 9/1 (2014), 91-93.

¹¹ Mehmet Yaşar Kandemir, *Peygamberleri Öğrenelim* (İstanbul: Tahlil Yayınları, 2022), 205-218; Ahmet Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi* (Ankara: Akçağ Yayınları, 2019), 155-163; Belkıs İbrahimhakkıoğlu, *Peygamber Öyküleri Hazreti Eyüp* (İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları, 2021); Münire Danış, *Davet Öyküleriyle Peygamberlerimiz* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2005), 96-105; Mehmet Doğru, *Allah'ın Elçileri 3 Hazreti Eyyub Aleyhisselâm* (İstanbul: Damla Yayınevi, 2011); Tuba Nur Arıcan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum* (İstanbul: Mavi Lale Çocuk Yayınları, 2009), 143-153; Yılmaz Yenidinç, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri* (İstanbul: Nesil Çocuk Yayınları, 2022), 148-171; Hülya Aktaş, *Sevgili Peygamberlerim* (İstanbul: Çıra Çocuk Yayınları, 2013); 118-127; Veli Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 3 Hz. Eyyûb'den ten Hz. Musa'ya* (İstanbul: Mevsimler Çocuk Yayınları, 2022), 7-26; Mehmet Nalbant, *Peygamberlerin İzinde* (İstanbul: Fidan Yayınları, 2022), 95-111; Özkan Öze, *Peygamber Hikayeleri 5 Eyyûb Peygamber* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2023); Süheyl Seçkinioğlu, *Sevgili Kur'an'ımdan Öyküler* (İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları, 2022), 184-188; Fatma Kayhan Yılmaz, *Eyyûb Peygamber* (İstanbul: Multibem Yayıncılık, 2018); Nurdan Damla, *365 Günde Peygamberler Tarihi* (İstanbul: Gülce Çocuk Timaş Yayınları, 2023), 249-261; Saniyasnain Khan, *Çocuklar İçin Kur'an'dan Kıssalar*, çev. Ensar Karadeniz (İstanbul: Muştı Yayınları, 2010), 66-69.

¹² Belkıs İbrahimhakkıoğlu, *Peygamber Öyküleri Hazreti Adem* (İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları, 2021); Abdülkadir Süphandağı, *Küçük Kalplere Kur'an Hikayeleri* (İstanbul: Nesil Yayınları, 2007); Yenidinç, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*; Asım-Mürşide Uysal, *Kur'an'dan Dini Hikayeler I Hayvanların Dilinden Peygamberler Tarihi* (İstanbul: Uysal Yayınevi, 2020); Nehir Aydın Gökdoğan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2019); Yasemin Mina Özden, *Kur'an-ı Kerim'den Kıssalar* (İstanbul: Marifet Çocuk Yayınları, 2015); Nalbant, *Peygamberlerin İzinde*; Osman Koca, *Peygamberlerin Hayatı* (İstanbul: Beyan Yayınları, 2017);

işlendiği görülmüştür.¹³ Kur'an'da konusu geçmemesine rağmen Şit peygambere de yer veren eserler mevcuttur.¹⁴ Müelliflerin bazıları Kur'an'da ya özet bir şekilde ya da sadece adı geçen Hz. İdrîs, Hz. İsmâîl, Hz. İshâk, Hz. İlyâs, Hz. Elyesa', Hz. Zülkifl, Hz. Üzeyir, Hz. Lokmân ve Hz. Zülkarneyn kıssalarına eserlerinde bir bölüm¹⁵ veya setin içinde bir kitap¹⁶ ayırmıştır. Bazı yazarlar da Kur'an'da anlatılma yoğunluğunu ya da sırasını gözetmeden, kendi seçtiği kıssaları eserlerine dâhil etmişlerdir.¹⁷

Seyyid Kutub - Abdulhamid Cude es-Sahhar, *Kur'an-ı Kerim'den Dini Hikâyeler*, çev. Ebubekir Siddık (İstanbul: Kahraman Yayınları, 2019); Saadah Taib, *Peygamberlerimizi Tanıyalım-Sevelim Serisi*, çev. Leyla Es (İstanbul: Mevsimler Çocuk Yayınları, 2022); Khan, *Çocuklar İçin Kur'an'dan Kıssalar*; Taufiq Saptoto Rohadi, *Benim Kur'an Hikayelerim*, çev. Hatice Kübra İpek (İstanbul: Çelik Yayınevi, 2021).

¹³ Kandemir, *Peygamberleri Öğrenelim*, 111-124; Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*, 97-107; Danış, *Davet Öyküleriyle Peygamberlerimiz*; 85-90; Mehmet Doğru, *Allah'ın Elçileri Hz. Lut Aleyhisselâm* (İstanbul: Damla Yayınevi, 2016); Arıcan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*; 86-96; Aktaş, *Sevgili Peygamberlerim*; 72-79; Veli Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 2 Hz. Salih'ten Hz. Yusuf'a* (İstanbul: Mevsimler Çocuk Yayınları, 2023), 81-96; Seçkinoğlu, *Sevgili Kur'an'ımdan Öyküler*; 120-123; Damla, *365 Günde Peygamberler Tarihi*, 155-169; Muhammed Muvaffak Süleyme, *Mü'min Tomurcuklara Kur'an Hikayeleri*, çev. Taceddin Uzun (Konya: Uysal Kitabevi, 1994), 57-66.

¹⁴ Doğru, *Allah'ın Elçileri 1 Hz. Şit ve İdris Aleyhisselâm* (İstanbul: Damla Yayınevi, 2016), 3-11; Aktaş, *Sevgili Peygamberlerim*; 22-27; Veli Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 1 Hz. Adem'den Hz. Hud'a* (İstanbul: Mevsimler Çocuk Yayınları, 2022), 79-85.

¹⁵ Kandemir, *Peygamberleri Öğrenelim*; Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*; Danış, *Davet Öyküleriyle Peygamberlerimiz*; Arıcan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*; Aktaş, *Sevgili Peygamberlerim*; Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*; Seçkinoğlu, *Sevgili Kur'an'ımdan Öyküler*; Damla, *365 Günde Peygamberler Tarihi*; Kutub - es-Sahhar, *Kur'an-ı Kerim'den Dini Hikâyeler*; Süleyme, *Mü'min Tomurcuklara Kur'an Hikayeleri*; Khan, *Çocuklar İçin Kur'an'dan Kıssalar*; Rohadi, *Benim Kur'an Hikayelerim*.

¹⁶ Doğru, *Allah'ın Elçileri 1 Hz. Şit ve İdris Aleyhisselâm*; Mehmet Doğru, *Allah'ın Elçileri Hz. İsmail Aleyhisselâm* (İstanbul: Damla Yayınevi, 2016); Mehmet Doğru, *Allah'ın Elçileri Hz. İshak Aleyhisselâm* (İstanbul: Damla Yayınevi, 2010); Mehmet Doğru, *Hız. İlyas, Elyasa, Zülkifl Aleyhisselâm* (İstanbul: Damla Yayınevi, 2011); Taib, *Peygamberlerimizi Tanıyalım-Sevelim Serisi Hz. İsmail (a.s.)*.

¹⁷ Fatma Kayhan Yılmaz, *İbrâhim Peygamber* (İstanbul: Multibem Yayıncılık, 2022); Yılmaz, Eyyûb Peygamber; Fatma Kayhan Yılmaz, *Davud Peygamber* (İstanbul: Multibem Yayıncılık, 2018); Mahmut Öztürk, *Yeni Bir Başlangıç Hz. Nuh* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2022); Mahmut Öztürk, *Allah'ın Dostu Hz. İbrahim* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2022); Mahmut Öztürk, *Kuyudan Saraya Uzanan Yolculuk Hz. Yûsuf* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2022); Mahmut Öztürk, *Esaratten Kurtuluş Hz. Mûsâ* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2022); Mahmut Öztürk, *Hükümdar Peygamberler Hz. Davud ve Hz. Süleyman* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2023); Mahmut Öztürk, *Mucizelerle Dolu Bir Hayat Hz. İsa* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2023); Merve Gülcemal, *Tefekkürü seven Peygamberim Hz. İbrahim* (İstanbul: Düş Değirmeni Yayınları, 2023); Merve Gülcemal, *Bereketli Peygamberim Hz. İsmail* (İstanbul: Düş Değirmeni Yayınları, 2022); Merve Gülcemal, *Kabe'yi İnşa Eden Peygamberler Hz. İbrâhim- Hz. İsmâîl* (İstanbul: Düş Değirmeni Yayınları, 2023); Merve Gülcemal, *Adaletli Peygamberim Hz. Yûsuf* (İstanbul: Düş Değirmeni Yayınları, 2022).

Müelliflerin birçoğu kıssalarla ilgili çalışmalarında çağdaş yaklaşımlardan¹⁸ daha ziyade klasik tefsirlerden istifade etmişlerdir. Buradan hareketle söz konusu eserlerin birçoğunun birbirine benzer yaklaşımla yazıldığı söylenebilir.

Çocuklar için hazırlanan Kur'an kıssaları konulu Türkçe eserleri, telif ve tercüme eserler olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür.

1.1.1. Telif Eserler

Kur'an kıssaları temalı çocuk eserlerinin çoğunluğu, telif eserlerden oluşmaktadır. Bazı eserler ilk yayımlandığında set halinde iken sonraki baskılarında ya tek kitapta bir araya getirilmiş ya da setteki kitap sayısında güncelleme yapılarak yeni bir seri ortaya çıkarılmıştır.

Çocuk eserleri müelliflerinin bir kısmının dinî alanda üniversite düzeyinde eğitim aldığı; bazılarının ise diğer alanlarda üniversite okuduğu halde dinî alanda yazarlık yaptığı görülmüştür. Örneğin, Mehmet Doğru (d. 1938) İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü,¹⁹ Mehmet Yaşar Kandemir (d. 1941) Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü,²⁰ Asım Uysal (d. 1957) Erzurum İslâmî İlimler Fakültesi²¹ ve Mürşide Uysal (d. 1960) Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,²² Veli Karanfil (d. 1961) Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,²³ Mahmut Öztürk (d. 1968) Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,²⁴ Yılmaz Yenidinç (d. 1970) Anadolu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi²⁵ ve Merve Gülcemal (d. 1987) İlahiyat Fakültesi'nde²⁶ eğitim alan yazarlardır.

Belkıs İbrahimhakkıoğlu (d. 1950) İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi,²⁷ Ahmet Efe (d. 1955) Ankara İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi,²⁸ Hülya Aktaş (d.

¹⁸ Bu konuda yapılmış bir çalışma için bk. Hanefi Şola, *Tefsîrî'l-Menâr Örneğinde Kur'an Kıssalarına Yeni Yaklaşımlar*, (Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015).

¹⁹ 1000 Kitap, "Mehmet Doğru" (Erişim 6 Nisan 2024).

²⁰ Çalışkan, "İslâmî Çocuk Edebiyatı", 426.

²¹ Biyografi, "Asım Uysal" (Erişim 6 Nisan 2024).

²² Biyografya, "Mürşide Uysal" (Erişim 6 Nisan 2024).

²³ 1000 Kitap, "Veli Karanfil" (Erişim 6 Nisan 2024).

²⁴ Nida Kitap, "Mahmut Öztürk" (Erişim 6 Nisan 2024).

²⁵ Biyografya, "Yılmaz Yenidinç" (Erişim 6 Nisan 2024).

²⁶ TurkuvaZ Çocuk, "Merve Gülcemal" (Erişim 6 Nisan 2024).

²⁷ İbrahimhakkıoğlu, *Peygamber Öyküleri Hazreti Adem*, 2.

1956) Elazığ Kız İlköğretim Okulu,²⁹ Nurdan Damla (d. 1963) Anadolu Üniversitesi Halkla İlişkiler,³⁰ Nehir Aydın Gökdoğan (d. 1969) On Dokuz Mayıs Üniversitesi Hemşirelik Bölümü,³¹ Münire Danış (d. 1972) İlköğretim,³² Özkan Öze (d. 1974) lise (son sınıfa kadar),³³ Osman Koca (d. 1975) Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi³⁴ mezunu olan yazarlardır.

“Kur’an Kıssaları” temalı çocuk kitaplarından ulaşabildiklerimizin yayımlanma tarihine göre sıralaması şu şekildedir:

1. Mehmet Yaşar Kandemir, *Peygamberleri Öğrenelim*

Mehmet Yaşar Kandemir tarafından 1981 yılında kaleme alınan eser,³⁵ 20 kitaptan oluşan set halinde iken, 2015 yılında tek cilt olarak Tahlil Yayınlarından çıkarılmıştır. Elimizdeki eser, 2022 yılında yayımlanan 6. baskısına aittir. Kitapta Hz. Âdem, Hz. Nûh, Hz. Hûd, Hz. Sâlih, Hz. İbrâhim, Hz. İsmâil, Hz. Lût, Hz. Yûsuf, Hz. Mûsâ, Hz. Dâvûd, Hz. Süleyman, Hz. Eyyûb, Hz. Yûnus, Hz. İsâ ve Hz. Muhammed peygamberin de içinde bulunduğu 15 kıssa şiirsel bir dille anlatılmaktadır.

Eserde Hz. İsmâil ve Hz. Eyyûb kıssası hariç genellikle Kur’an’da geniş yer tutan peygamber kıssaları tercih edilmiştir. Yazar, kendi yorumu ve rivayetleri kullanarak bazı hikâyeleri genişletmiştir. Kitap, orta boy ve 294 sayfadan oluşmaktadır. Eserin hitap ettiği yaş aralığı belirtilmemiş olup, anlatım dili ve biçimsel özelliklerine bakıldığında 11 yaş ve üzeri için uygun olduğu söylenilebilir. Kandemir, hikâyeleri şiirsel bir anlatımla kurgulamayı tercih etmiştir. Eser, akıcı bir dile sahip olmakla birlikte görsellerden istifade edilmediği için roman görünümüne sahiptir. Bu da yetişkin kitabı izlenimi uyandırmaktadır.³⁶

²⁸ Çalışkan, “İslâmî Çocuk Edebiyatı”, 427.

²⁹ Biyografya, “Hülya Aktaş” (Erişim 6 Nisan 2024).

³⁰ Biyografya, “Nurdan Damla” (Erişim 6 Nisan 2024).

³¹ Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS), “Nehir Aydın Gökdoğan” (Erişim 06 Nisan 2024).

³² Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS), “Münire Danış” (Erişim 6 Nisan 2024).

³³ 1000 Kitap, “Özkan Öze” (Erişim 6 Nisan 2024).

³⁴ Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS), “Osman Koca” (Erişim 6 Nisan 2024).

³⁵ Çalışkan, “İslâmî Çocuk Edebiyatı”, 426.

³⁶ Kandemir, *Peygamberleri Öğrenelim*.

2. Ahmet Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*

Ahmet Efe tarafından kaleme alınan eserin ilk baskısı 1985 yılında³⁷ olmakla birlikte Akçağ Yayınlarındaki başlangıcı 2015 yılına dayanmaktadır. Elimizdeki eser, 2019 yılında yayımlanan 7. baskısına aittir. Kitapta Hz. Âdem, Hz. İdrîs, Hz. Nûh, Hz. Hûd, Hz. Sâlih, Hz. İbrâhim, Hz. Lût, Hz. İsmâil, Hz. İshak, Ya'kûb, Hz. Yûsuf, Hz. Eyyûb, Hz. Şuayb, Hz. Mûsâ, Hz. Hârûn, Hz. Dâvûd Hz. Süleyman, Hz. İlyâs, Hz. Elyesa', Hz. Zülkifl, Hz. Yûnus, Hz. Üzeyr, Hz. Lokmân, Hz. Zülkarneyn, Hz. Zekeriyâ, Hz. Yahyâ, Hz. Îsâ ve Hz. Muhammed'in kıssaları anlatılmaktadır.

Kur'an'da sadece ismi geçen ya da çok az değinilen peygamberler, kitapta ayrı bölümlerde işlenmiştir. Bu peygamberlerin hikâyeleri, genellikle rivayetlerle çoğaltılarak anlatılmıştır. Kitap, orta boy ve 405 sayfadan oluşmaktadır. Eserin hitap ettiği yaş aralığı belirtilmemiştir. Çocuklar ve gençler için yazıldığı ifade edilmiş olmasına rağmen, kitabın dili çok ağır ve içeriğinde fazlasıyla akademik düzeyde bilgiler bulunmaktadır. Ayrıca görsellerden istifade edilmemiştir. Bu nedenle daha çok yetişkinlere uygun bir eser niteliğindedir.³⁸

3. Belkıs İbrahimhakkıoğlu, *Peygamber Öyküleri*

Belkıs İbrahimhakkıoğlu tarafından kaleme alınan bu eserin ilk baskısı 2004 yılında yayımlanmıştır. Timaş Çocuk Yayınlarından 11 kitaptan oluşan bir set halinde çıkarılmıştır. Setin içinde sırasıyla Hz. Âdem, Hz. Nûh, Hz. İbrâhim, Hz. Yûsuf, Hz. Eyyûb, Hz. Mûsâ, Hz. Dâvûd, Hz. Süleyman, Hz. Yûnus, Hz. Îsâ ve Hz. Muhammed'in kıssalarına yer verilmiştir.

Yazar, genellikle Kur'an'da geniş yer tutan peygamber kıssalarını tercih etmiştir. Ancak Hz. Eyyûb'un kıssası, âyetlerde çok kısa anlatılmasına rağmen ayrı bir kitapta ele alınması dikkat çekmektedir. Kitaplar, orta boy ve 48'er sayfadan oluşmaktadır. 6-10 yaş aralığındaki çocuklara hitap eden eser, sade ve akıcı bir dile sahiptir. Hitap ettiği yaş aralığından dolayı kıssalar, genellikle Kur'an'daki mesajlar merkeze alınarak kısa ve öz bir şekilde anlatılmıştır.³⁹

³⁷ Çalışkan, "İslâmî Çocuk Edebiyatı", 427.

³⁸ Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*.

³⁹ İbrahimhakkıoğlu, *Peygamber Öyküleri*.

4. Münire Danış, *Davet Öyküleriyle Peygamberlerimiz*

Münire Danış tarafından kaleme alınan eser, Timaş Yayınlarından çıkarılmıştır. Elimizdeki eser, 2005 yılında yayımlanan 1. baskısına aittir. Kitap, orta boy ve 254 sayfadan oluşmaktadır. Eserde Hz. Âdem, Hz. İdrîs, Hz. Nûh, Hz. Hûd, Hz. Sâlih, Hz. İbrâhim, Hz. İsmâil, Hz. İshak, Hz. Lût, Hz. Ya'kûb ve Yûsuf, Hz. Eyyûb, Hz. Şuayb, Hz. Mûsâ ve Hârûn, Hz. Dâvûd, Hz. Süleyman, Hz. İlyâs, Hz. Yûnus, Hz. Lokmân, Hz. Üzeyr, Hz. Zülkarneyn, Hz. Zekerîyyâ, Hz. Yahyâ, Hz. Îsâ ve Hz. Muhammed kıssaları anlatılmaktadır.

Kur'an'da sadece ismi zikredilen ya da kısaca değinilen peygamberlerin kitapta ayrı bölümlerinin olması dikkat çekmektedir. Eserin hitap ettiği yaş aralığı belirtilmemiştir. Anlatım üslubundan hareketle, kitabın soyut işlemler döneminde olan çocuklara (11 yaş ve üzeri) uygun olduğu söylenilebilir. Ancak kitapta, bu çocukların dahi anlamakta zorlanacağı kısımlar bulunmaktadır. Görsellere hiç yer verilmemesi, akıcı bir anlatımının olmaması nedeniyle kitap, çocukların ilgisini çekecek nitelikte görünmemekte ve yetişkin kitabı izlenimi vermektedir.⁴⁰

5. Abdülkadir Süphandağı, *Küçük Kalplere Kur'an Hikâyeleri*

Abdülkadir Süphandağı'nın kaleme aldığı bu eser, Nesil Yayınları tarafından yayımlanmıştır. Elimizdeki eser, 2007 yılındaki 1. baskısına aittir. Kitap, büyük boy ve 144 sayfadan oluşmaktadır. Eserin, 6- 9 yaş aralığındaki çocuklara hitap ettiği belirtilmiştir. Kitaptaki görseller belirtilen yaş aralığına uygun olsa da anlatım dilinin 11 yaş ve üzeri için daha uygun olduğu söylenilebilir.

Eserde Hâbil-Kâbil, Hz. Nûh, Hz. İbrâhim, Hz. İsmâil, Hz. Yûsuf, Hz. Mûsâ, Hz. Dâvûd, Hz. Eyyûb, Hz. Zekerîyyâ, Hz. Îsâ, Kibirli Zengin'in Sonu, Mağarada Uyuyanlar kıssaları anlatılmıştır. Yazarın seçtiği kıssalardan bazılarının konuları (Kâbil'in Hâbil'i öldürmesi, Hz. İsmâil'in kurban edilmesi gibi) "çocuğa görelilik" ilkesine uygun olmaması bakımından dikkat çekmektedir. Ayrıca 6-9 yaş aralığındaki çocuklara anlatılabilecek kıssaların pek çok bölümünün de hikâyeye dahil edilmediği görülmektedir.⁴¹

⁴⁰ Danış, *Davet Öyküleriyle Peygamberlerimiz*.

⁴¹ Süphandağı, *Küçük Kalplere Kur'an Hikâyeleri*.

6. Mehmet Doğru, *Allah'ın Elçileri 1-2-3*

Mehmet Doğru'nun kaleme aldığı eser, Damla Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Eser üç setten oluşmakta, her sette 8'er kitap bulunmaktadır. 1. setin 2009, 2. setin 2010, 3. setin de 2011 yılında ilk baskısı yayımlanmıştır. 2016 yılındaki baskısına ait olan elimizdeki birinci sette, Hz. Âdem, Hz. Şit ve İdrîs, Hz. Nûh, Hz. Hûd, Hz. Sâlih, Hz. İbrâhim, Hz. Lût, Hz. İsmâil'den oluşan 9 kıssaya yer verilmiştir. Elimizdeki ikinci set, 2010 yılındaki baskısı olup sette Hz. İshak, Hz. Ya'küb, Hz. Yûsuf, Hz. Şuayb, Hz. Mûsâ ve Hârûn peygamberlerin kıssaları işlenmiştir. Elimizdeki üçüncü set ise 2011 yılındaki baskısı olup sette Hz. Dâvûd, Hz. Süleyman, Hz. Eyyûb, Hz. Yûnus, Hz. İlyâs-Elyasa'-Zülkifl, Hz. Zekerıyyâ, Hz. Yahyâ ve Hz. İsâ peygamberlerin kıssaları anlatılmıştır.

Yazar muhtemelen peygamberlerin Kur'an'da anlatılma yoğunluğundan dolayı Hz. Yûsuf'u iki, Hz. Mûsâ'yı üç ciltte işlemiştir. Bununla birlikte Kur'an'da ismi geçmeyen Şit peygamberin de serinin içerisinde yer alması dikkat çekmektedir. Her peygamberin detaylı anlatıldığı kıssaların, rivayetler ve müellifin yorumlarıyla genişletildiği görülmüştür. Kitaplar, büyük boy ve 32'ser sayfadan oluşmaktadır. Hitap ettiği yaş aralığı belirtilmeyen eserin, kullanılan görsel yoğunluğundan dolayı 7-11 yaş arası çocukların seviyesinde görünmesine rağmen anlatım dili ve içerik bakımından 11 yaş ve üzeri çocuklar için daha uygun olduğu söylenilebilir.⁴²

7. Tuba Nur Arıcan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*

Tuba Nur Arıcan tarafından kaleme alınan eserin, 2009 yılında Mavi Lale Çocuk Yayınlarından ilk baskısı çıkarılmıştır. Kitapta Hz. Âdem, Hz. İdrîs, Hz. Nûh, Hz. Hûd, Hz. Sâlih, Hz. İbrâhim, Hz. Lût, Hz. İsmâil, Hz. İshak, Hz. Ya'küb, Hz. Yûsuf, Hz. Eyyûb, Hz. Şuayb, Hz. Mûsâ, Hz. Hârûn, Hz. Dâvûd, Hz. Süleyman, Hz. İlyâs, Hz. Elyesa', Hz. Zülkifl, Hz. Yûnus, Hz. Üzeyr, Hz. Lokmân, Hz. Zülkarneyn, Hz. Zekerıyyâ, Hz. Yahyâ, Hz. İsâ ve Hz. Muhammed olmak üzere 28 kıssaya yer verilmiştir.

Eserdeki kıssaların uzunluğu, Kur'an'da anlatılma yoğunluğuna göre değişmektedir. Her bölümün sonunda, kıssayla ilgili Kur'an'da geçen âyetlerin meali

⁴² Mehmet Doğru, *Allah'ın Elçileri 1* (İstanbul: Damla Yayınevi, 2016); Mehmet Doğru, *Allah'ın Elçileri 2* (İstanbul: Damla Yayınevi, 2010); Mehmet Doğru, *Allah'ın Elçileri 3* (İstanbul: Damla Yayınevi, 2011).

verilmiştir. Orta boy olan kitap, 344 sayfadan oluşmaktadır. Eserin hitap ettiği yaş aralığı belirtilmemiştir. Ancak kullanılan görsellerin yoğunluğundan dolayı 7-11 yaş arası çocukların seviyesinde görünmesine rağmen anlatım dili ve içerik bakımından 11 yaş ve üzeri çocuklar için daha uygun olduğu söylenilebilir.⁴³

8. Yılmaz Yenidinç, *Çocuklar için Peygamber Öyküleri*

Yılmaz Yenidinç tarafından kaleme alınan “*Çocuklar için Peygamber Öyküleri*” adlı eser, aynı yazarın 2009 yılında set halinde basımı yapılan ve 2014 yılında da tek cilt olarak yayımlanan “*Peygamberlerden Mesajınız Var*” isimli eserinin yeniden düzenlenmiş halidir. Elimizdeki eser, 2022 yılında 25. baskı olarak Nesil Çocuk Yayınlarından çıkarılmıştır. Kitapta Hz. Âdem, Hz. Nûh, Hz. Sâlih, Hz. İbrâhim, Hz. İsmâil, Hz. Yûsuf, Hz. Eyyûb, Hz. Mûsâ, Hz. Dâvûd, Hz. Süleymân, Hz. Yûnus, Hz. İsâ ve Hz. Muhammed olmak üzere 13 peygamberin kıssası anlatılmaktadır.

Kitapta genel olarak Kur’an’da anlatılma sıklığı fazla olan peygamberler seçilmiştir. Ancak Hz. İsmâil ve Hz. Eyyûb Kur’an’da kısa anlatılmasına rağmen bu peygamberlerin kıssaları, yazarın yorumu ve rivayetlerle genişletilmiştir. Eser, orta boy ve 343 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın 7 yaş ve üzeri çocuklar için yazıldığı belirtilmiştir. Ancak eserin bazı bölümlerinin dil, üslup ve içerik bakımından 11 yaş ve üzeri çocuklar için daha uygun olduğu söylenebilir.⁴⁴

9. Hülya Aktaş, *Sevgili Peygamberlerim*

Hülya Aktaş’ın kaleme aldığı eser, 2013 yılında Çıra Çocuk Yayınlarından çıkarılmıştır. Kitap sırasıyla Hz. Âdem ve Havva, Hâbil-Kâbil, Hz. Şît, Hz. İdrîs, Hz. Nûh, Hz. Hûd, Hz. Sâlih, Hz. İbrâhim, Hz. Lût, Hz. İsmâil, Hz. İshak, Hz. Ya‘kûb, Hz. Yûsuf, Hz. Eyyûb, Hz. Şuayb, Hz. Mûsâ, Hz. Hızır, Hz. İlyâs, Hz. Zülkifl, Hz. Dâvûd, Hz. Süleyman, Hz. Yûnus, Hz. Zekeriyâ, Hz. Üzeyr, Hz. Yahyâ, Hz. İsâ bölümlerinden oluşmaktadır.

Eserdeki kıssaların anlatılma yoğunluğu birbirine yakın olup Kur’an’da geçme sıklığı genel olarak gözetilmemiştir. Bu nedenle Kur’an’da adı hiç geçmeyen ya da sadece adına değinilen peygamberlerin anlatıldığı bölümler, yazarın yorumu ve rivayetlerle çoğaltılmıştır. Bunlar arasında Kur’an’a uygun olmayan pek çok bilgi ve

⁴³ Arıcan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*.

⁴⁴ Yenidinç, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*.

yanlış anlatımların olduğu görülmüştür. 224 sayfadan oluşan kitap, orta boy olup eserin hitap ettiği yaş aralığı belirtilmemiştir. Ancak kitabın biçimsel özelliklerinden hareketle 11 yaş ve üzeri çocuklar için uygun olduğu söylenilebilir.⁴⁵

10. Veli Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*

Veli Karanfil tarafından “*Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*” adıyla kaleme alınan eser, 2012 yılında ilk yayımlandığında 7 kitaptan oluşan bir set iken, sonrasında 5 kitap olarak güncellenmiştir. Elimizdeki set, Mevsimler Çocuk Yayınlarından çıkarılan baskısına aittir. Bu kitaplardan “*H. Adem’den H. Hud’a*” 160 sayfa olup H. Âdem, Hâbil-Kâbil, H. Şit, H. İdrîs, H. Nûh ve H. Hûd kıssalarını; “*H. Salih’ten H. Yusuf’a*” 152 sayfa olup H. Sâlih, H. İbrâhim, H. İsmâil, İshak, H. Lût, H. Zülkarneyn, H. Ya’kûb ve Yûsuf kıssalarını; “*H. Eyyûb’dan H. Musa’ya*” 142 sayfa olup H. Eyyûb, H. Şuayb, H. Mûsâ ve Hârûn kıssalarını; “*H. Davud’dan H. İsa’ya*” 144 sayfa olup H. Dâvûd H. Süleyman, H. Lokmân, H. İlyâs, H. Elyesa’, H. Zülkifl, H. Yûnus, H. Zekerîyyâ, H. Yahyâ, H. İsâ kıssalarını içermekte ve 5. seri “*H. Muhammed*” 176 sayfadan oluşmaktadır.

Kıssaların anlatılma uzunluğu, Kur’an’da geçme sıklığına göre belirlenmiştir. Yazar, Şit (a.s.) gibi Kur’an’da adı hiç geçmeyen ya da sadece isim olarak değinilen peygamberleri anlattığı hikâyeleri, rivayetlerden istifade ederek ve kendi yorumunu katarak çoğaltmıştır. Ayrıca hikâyeler, bir öğretmenin ağzından onu can kulağıyla dinleyen öğrencilerine anlatılmaktadır. Bu şekilde yazar, benzerlerinden farklı bir anlatım tarzı tercih etmiştir. Eser, 9 yaş ve üzeri çocuklara hitap ettiği belirtilse de kullanılan dil ve üslup bakımından 11 yaş ve üzerine uygun görünmektedir. Kitapta kullanılan görseller ise 6-11 yaş aralığına hitap eden düzeydedir. Dolayısıyla yazı ve görselin hitap ettiği yaş aralığı birbiriyle örtüşmemektedir.⁴⁶

⁴⁵ Aktaş, *Sevgili Peygamberlerim*.

⁴⁶ Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 1 H. Adem’den H. Hud’a*; Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 2 H. Salih’ten H. Yusuf’a*; Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 3 H. Eyyûb’dan H. Musa’ya*; Veli Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 4 H. Dâvûd’dan H. İsa’ya* (İstanbul: Mevsimler Çocuk Yayınları, 2022); Veli Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 5 H. Muhammed* (İstanbul: Mevsimler Çocuk Yayınları, 2022).

11. Asım Uysal - Mürşide Uysal, *Kur'an'dan Dini Hikâyeler (Hayvanların Dilinden Peygamberler Tarihi)*

Asım Uysal ve Mürşide Uysal tarafından kaleme alınan eserin ilk baskısı, Uysal Yayınevinden 2014 yılında çıkarılmıştır. Kıssalarda adı geçen hayvanların dilinden anlatılan hikâyeler şu şekilde başlıklandırılmıştır: *Hâbil ile Kâbil'in Kargası, Hz. İbrâhim'in Kuşları, Sâlih Peygamberin Devesi, Hz. Yûsuf'un Kurdu, Hz. Yûnus'un Balinası, İsrâiloğullarının İneği, Hz. Üzeyir'in Eşeği, Hz. Mûsâ'nın Asası (Yılanı), Hz. Süleyman'ın Hüdhüd'ü (Çavuş Kuşu, İbibik Kuşu), Hz. Süleyman'ın Karıncası, Ağaç (Tahta) Kurdu, Ashâb-ı Kehf'in Köpeği Kıtırmir, Hz. İsa'nın Kuşu, Ebrehe'nin Fili ve Ebâbil Kuşları, Mağaranın Örümceği.*

Kıssaların hayvanların dilinden anlatılması, benzerlerinden farklı ve çocukların ilgisini çekebilecek bir yöntem gibi görünmektedir. Ancak olayları hayvanların dilinden aktarma çabası, bazı yerlerde zorlama kurgulara sebep olmuştur. Ayrıca içinde hayvan geçmeyen kıssaların anlatılmasını kısıtlamıştır. Kitap, büyük boy ve 200 sayfadan oluşmaktadır. Eserin hitap ettiği yaş aralığı belirtilmemiştir. Kitabın dış ve iç tasarımı çocukların ilgisini çekebilecek seviyede olmamakla birlikte anlatım dilinin 11 yaş ve üzeri çocuklar için uygun olduğu söylenebilir.⁴⁷

12. Nehir Aydın Gökdoğan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*

Nehir Aydın Gökdoğan'ın kaleme aldığı eser, ilk olarak Ekin Yayınları tarafından 2014 yılında yayımlanmıştır. Elimizdeki eser, Ensar Neşriyat tarafından 2019 yılında yayımlanan 7. baskısına aittir. Kitapta sırasıyla Hz. Âdem, Hz. Nûh, Hz. İbrâhim, Hz. Yûsuf, Hz. Mûsâ, Hz. Dâvûd, Hz. Süleyman, Hz. Yûnus ve Hz. İsa olmak üzere 9 peygamberin öyküsü anlatılmaktadır.

Kur'an'da geçme sıklığı fazla olan kıssalar tercih edilmiştir. Kitap, orta boy ve 176 sayfadan oluşmaktadır. Eserin hitap ettiği yaş aralığı belirtilmemiştir. Dil ve üslup bakımından 11 yaş ve üzeri çocuklar için uygun olduğu söylenebilir.⁴⁸

13. Yasemin Mina Özden, *Kur'an-ı Kerim'den Kıssalar*

Yasemin Mina Özden tarafından kaleme alınan setin baskısı Marifet Çocuk Yayınlarına aittir. Setin içinde bulunan kitaplardan *Ateşten Gül Bahçesine, Mağara*

⁴⁷ Uysal, *Hayvanların Dilinden Peygamberler Tarihi*.

⁴⁸ Gökdoğan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*.

Arkadaşları ve Bahçe Sahipleri 2014 yılında, *Ateş Yağmuru*, *Karun'un Büyük Hazinesi*, *Üç Küçük Taş* ise 2015 yılında yayımlanmıştır.

Kıssalarla ilgili Kur'an'da geçen ve çocuklara anlatılmaya uygun bölümlerin birçoğunun, serinin içeriğinde tercih edilmediği görülmektedir. Ayrıca hikâyelerin kurgusunda Kur'an'a uygun olmayan rivayetler ve yazarın yorumu ağır basmaktadır. 16 sayfadan oluşan kitaplar, büyük boy olarak hazırlanmıştır. Setin 3-12 yaş aralığına hitap ettiği belirtilmiştir. Ancak kitabın iç ve dış tasarımı 3-6 yaş, dil ve üslubu da 6-11 yaş arası çocuklar için daha uygun görünmektedir. Bu durumda okuyucu kitlesinin tespitinde isabet edilmediği görülmektedir.⁴⁹

14. Mehmet Nalbant, *Peygamberlerin İzinde*

Mehmet Nalbant tarafından kaleme alınan eserin ilk baskısı 2015 yılında set halinde yayımlanmış olup sonrasında tek cilt olarak güncellenmiştir. Elimizdeki eser, 2022 yılında yayımlanan 5. baskısına aittir. Kitapta Hz. Âdem, Hz. Nûh, Hz. Sâlih, Hz. İbrâhim, Hz. Yûsuf, Hz. Eyyûb, Hz. Mûsâ, Hz. Yûnus, Hz. Dâvûd, Hz. Süleyman, Hz. Lokmân ve Hz. İsmâ olmak üzere 12 peygamberin öyküsü anlatılmaktadır.

Eserde genel olarak Kur'an'da anlatılma sıklığı fazla olan peygamberler seçilmiştir. Ancak Hz. Eyyûb ve Hz. Lokmân, Kur'an'da kısa anlatılmasına rağmen, söz konusu eserde diğer kıssalarla aynı uzunlukta (15'er sayfa) işlenmiştir. Hikâyeler, yazarın yorumu ve rivayetlerle genişletilmiştir. Kitap, büyük boy ve 219 sayfadan oluşmaktadır. Eserin hitap ettiği yaş aralığı belirtilmemiştir. Dil, üslup ve içerik bakımından 7-11 yaş arası çocuklar için uygun olduğu söylenilebilir.⁵⁰

15. Osman Koca, *Peygamberlerin Hayatı*

Osman Koca'nın kaleme aldığı eser, Beyan Çocuk Yayınları tarafından 2015 yılında yayımlanmıştır. Elimizdeki eser, 2017 yılındaki baskısına ait olup içinde 9 kitap bulunan bir setten oluşmaktadır. Kitaplar sırasıyla Hz. Âdem, Hz. Nûh,

⁴⁹ Yasemin Mina Özden, *Kur'an-ı Kerim'den Kıssalar Ateşten Gül Bahçesine* (İstanbul: Marifet Çocuk Yayınları, 2014); Yasemin Mina Özden, *Kur'an-ı Kerim'den Kıssalar Mağara Arkadaşları* (İstanbul: Marifet Çocuk Yayınları, 2014); Yasemin Mina Özden, *Kur'an-ı Kerim'den Kıssalar Bahçe Sahipleri* (İstanbul: Marifet Çocuk Yayınları, 2014); Yasemin Mina Özden, *Kur'an-ı Kerim'den Kıssalar Ateş Yağmuru* (İstanbul: Marifet Çocuk Yayınları, 2015); Yasemin Mina Özden, *Kur'an-ı Kerim'den Kıssalar Karun'un Büyük Hazinesi*, (İstanbul: Marifet Çocuk Yayınları, 2015); Yasemin Mina Özden, *Kur'an-ı Kerim'den Kıssalar Üç Küçük Taş* (İstanbul: Marifet Çocuk Yayınları, 2015).

⁵⁰ Nalbant, *Peygamberlerin İzinde*.

Hiz. Sâlih, Hiz. İbrâhim, Hiz. Yûsuf, Hiz. Mûsâ, Hiz. Süleyman, Hiz. İsâ ve Hiz. Muhammed peygamberlerin kıssalarını anlatmaktadır.

Kitapta genel olarak Kur'an'da anlatılma sıklığı fazla olan peygamberlerin tercih edildiği görülmektedir. Eser, bazı bölümlerde akademik bilgi içeren yetişkin kitabı izlenimi vermektedir. Kıssaların bazı bölümleri, hikâyeleştirme yöntemi yerine direkt âyetlerin mealleri verilerek anlatılmıştır. Eserin 8 yaş ve üzeri çocuklara hitap ettiği belirtilmiştir. Ancak çok fazla soyut anlatım kullanıldığından 11 yaş ve üzeri çocuklar için daha uygun olduğu söylenilebilir. Hatta onların bile anlamakta zorlanacağı bölümler bulunmaktadır. Kitaplardan altısı 16 sayfa, ikisi 24 sayfa biri de 32 sayfadan oluşmaktadır.⁵¹

16. Özkan Öze, *Peygamber Hikayeleri*

Özkan Öze'nin *Peygamber Hikayeleri* eserinin ilk baskısı 2015 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınlarından 10 kitabın yer aldığı bir set halinde çıkarılmıştır. Elimizdeki eser, 2023 yılındaki 7. baskısına aittir. Setin içinde sırasıyla Hiz. Âdem, Hiz. Nûh, Hiz. İbrâhim, Hiz. Yûsuf, Hiz. Eyyûb, Hiz. Mûsâ, Hiz. Dâvûd, Hiz. Süleyman, Hiz. Yûnus, Hiz. İsâ peygamberlerin hikâyesi anlatılmaktadır.

Eserde bulunan kıssaların anlatılma uzunluğu birbirine yakın olup genel olarak Kur'an'da geçme sıklığı fazla olan kıssalar tercih edilmiştir. Yazar, peygamber hikâyelerini çoğunlukla Kur'an'daki mesajlar etrafında kurgulamıştır. Kur'an'da kısa anlatılan Hiz. Eyyûb kıssası ise yazarın yorumu ve rivayetlerle genişletilerek ayrı bir kitapta işlenmiştir. Serinin "*Âdem Peygamber*" kitabı 24, diğerleri 23'er sayfadan oluşmaktadır. 7 yaş ve üzeri çocuklara hitap eden serinin, okuyucu kitlesinin seviyesine uygun olduğu görülmektedir. Eser, hedef kitlesine keyifli bir okuma deneyimi sunacak sade, anlaşılır ve eğlenceli bir kitap niteliğine sahiptir.⁵²

17. Süheyl Seçkinoğlu, *Sevgili Kur'an'ımdan Öyküler*

Süheyl Seçkinoğlu tarafından kaleme alınan eserin ilk baskısı 2015 yılında Timaş Çocuk Yayınlarından çıkarılmıştır.⁵³ Elimizdeki eser, 2022 yılında yayımlanan 11. baskısına aittir. Kitapta Hiz. Âdem, Hiz. Nûh, Hiz. Hûd, Hiz. Sâlih, Hiz. İbrâhim, Hiz. Lût, Hiz. İsmâil, Hiz. Zülkarneyn, Hiz. Ya'kûb, Hiz. Yûsuf, Hiz. Eyyûp, Hiz. Şuayb,

⁵¹ Koca, *Peygamberlerin Hayatı*.

⁵² Öze, *Peygamber Hikayeleri*.

⁵³ Bu eser daha önce "*Sevgili Kitabım*" ismiyle yayımlanmıştır.

Hız. Mûsâ ve Hârûn, Hız. Dâvûd, Hız. Süleyman, Hız. Yûnus, Hız. İsâ peygamberlerin kıssalarıyla birlikte Yüz Yıl Uyuyan Adam, Hız. Lokmân, Hız. Meryem, Ashâb-ı Kehf, Bahçe Sahipleri ve Fil Vak'ası kıssaları da anlatılmaktadır.

Kur'an'da geçme sıklığı fazla olan kıssaların söz konusu eserde nispeten daha uzun anlatıldığı görülmüştür. Kitapta yazarın yorumuna ve rivayetlere de sıklıkla rastlanmaktadır. Hikâyeler başlıklarla ayrılmış olup başka bir kıssaya geçilirken bölümler arasında boşluk bırakılmaması, kitabın karmaşık görünmesine yol açmıştır.

Küçük boy olan eser, 400 sayfadan oluşan kalın bir kitap görünümündedir. Çocukların anlamını bilemeyeceği kelimeler için kitabın sonunda bulunan sözlük bölümü dikkat çekmektedir. Giriş bölümünde, psikolojik danışman Osman Algin'in yazısından anlaşıldığı üzere kitap, 7-9 yaş grubundaki çocuklara hitap etmektedir. Dil ve üslubunun bazı bölümlerde hedef kitlesinin seviyesini aştığı görülmektedir. Kullanılan görseller çoğu yerde konuyla ilgisiz ya da yetersiz düzeyde kalmıştır.⁵⁴

18. Fatma Kayhan Yılmaz, *İbrâhim Peygamber*⁵⁵

Fatma Kayhan Yılmaz tarafından kıssalarla ilgili kaleme alınan üç eser Multibem Yayınlarından 2018 yılında çıkarılmıştır. Bu kitaplar "*İbrahim Peygamber*", "*Eyyûb Peygamber*", "*Davud Peygamber*" olarak isimlendirilmiştir. Kitaplar, büyük boy ve 32'şer sayfadan oluşmaktadır. Eserin hitap ettiği yaş aralığı belirtilmemiş olup, görsellerden ve yazı yoğunluğundan dolayı 3-6 yaş arası çocuklar için hazırlandığı anlaşılmaktadır.

Kitaplar, muhtemelen küçük yaştaki çocuklara yönelik hazırlandığı için kısa ve öz bir anlatıma sahiptir. Yazar, seçtiği kıssaların tamamını anlatmak yerine belli bölümlerini ön plana çıkarmıştır. Hız. Eyyûb kıssasında kurgu çoğunlukla rivayetlerin etrafında şekillenmiştir. Benzer eserlerden farklı olarak; üç kitapta anlatılanların İngilizce çevirisi, Türkçe paragrafın altında ya da diğer sayfada verilmiştir.⁵⁶

⁵⁴ Seçkinoğlu, *Sevgili Kur'an'ımdan Öyküler*.

⁵⁵ Yazarın diğer kitapları için bk. Yılmaz, *Eyyûb Peygamber*; Yılmaz, *Davud Peygamber*.

⁵⁶ Yılmaz, *İbrâhim Peygamber*; Yılmaz, *Eyyûb Peygamber*; Yılmaz, *Davud Peygamber*.

19. Mahmut Öztürk, *Yeni Bir Başlangıç Hz. Nûh*⁵⁷

Mahmut Öztürk'ün her birini ayrı bir kitap olarak kaleme aldığı 6 eseri, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları tarafından çıkarılmıştır. Bu kitaplardan “*Yeni Bir Başlangıç Hz. Nuh*” 124, “*Allah'ın Dostu Hz. İbrahim*” 102, “*Kuyudan Saraya Uzanan Yolculuk Hz. Yusuf*” 126, “*Esaratten Kurtuluş Hz. Musa*” 147, “*Hükümdar Peygamberler Hz. Davud ve Hz. Süleyman*” 142, “*Mucizelerle Dolu Bir Hayat Hz. İsa*” 108 sayfadan oluşmaktadır.

Kur'an'da geçme sıklığı fazla olan peygamberler tercih edilmiştir. Sayfa sayısından da anlaşılacağı üzere söz konusu olan her bir peygamber detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Yazar kendi kurgusuyla ve rivayetlerle kıssayı genişletmiştir. Kitapların baskı yılları değişiklik arz etmektedir. Eserler, orta boydur. Hitap ettiği yaş aralığı belirtilmemiş olup sadece çocuk kitabı olduğunun bilgisi verilmiştir. Dil ve üslup bakımından 11 yaş ve üzeri çocuklar için uygun olduğu söylenilebilir. Ancak eserde, hedef kitlenin seviyesine uygun konu ile ilgili görseller yer almamaktadır.⁵⁸

20. Merve Gülcemal, *Tefekkürü Seven Peygamberim Hz. İbrâhim*⁵⁹

Merve Gülcemal'in kıssalarla ilgili kaleme aldığı dört eseri Düş Değirmeni Yayınlarından çıkarılmıştır. Bu kitaplardan “*Tefekkürü Seven Peygamberim Hz. İbrâhim*” 36 sayfa, “*Bereketli Peygamberim Hz. İsmâil*” 48 sayfa, “*Kabe'yi İnşa Eden Peygamberler Hz. İbrâhim- Hz. İsmâil*” 47, “*Adaletli Peygamberim Hz. Yûsuf*” 48 sayfadır. Kitaplar, büyük boydur. Eserin okul öncesi dönemdeki çocuklara (3- 6 yaş) hitap ettiği belirtilmiştir.

Hedef kitlesinin seviyesi gözetildiğinden olsa gerek, kitaplarda kıssaların belli konuları ön plana çıkarılmıştır. Kullanılan görseller estetik kaygı taşımakta ve çocukların hikâyeyi anlamalarını destekleyecek niteliktedir. Eserlerde sade, anlaşılır ve şiirsel bir anlatım dili kullanılmıştır. Ayrıca her kitabın sonunda, çocukların

⁵⁷ Yazarın diğer kitapları için bk. Öztürk, *Allah'ın Dostu Hz. İbrahim*; Öztürk, *Kuyudan Saraya Uzanan Yolculuk Hz. Yûsuf*; Öztürk, *Esaratten Kurtuluş Hz. Mûsâ*; Öztürk, *Hükümdar Peygamberler Hz. Davud ve Hz. Süleyman*; Öztürk, *Mucizelerle Dolu Bir Hayat Hz. İsa*.

⁵⁸ Öztürk, *Yeni Bir Başlangıç Hz. Nuh*; Öztürk, *Allah'ın Dostu Hz. İbrahim*; Öztürk, *Kuyudan Saraya Uzanan Yolculuk Hz. Yûsuf*; Öztürk, *Esaratten Kurtuluş Hz. Mûsâ*; Öztürk, *Hükümdar Peygamberler Hz. Davud ve Hz. Süleyman*; Öztürk, *Mucizelerle Dolu Bir Hayat Hz. İsa*.

⁵⁹ Gülcemal, *Bereketli Peygamberim Hz. İsmail*; Gülcemal, *Kabe'yi İnşa Eden Peygamberler Hz. İbrâhim- Hz. İsmâil*; Gülcemal, *Adaletli Peygamberim Hz. Yûsuf*.

kıssadan öğrendiklerini eğlenerek tecrübe etmelerini sağlayacak nitelikte etkinlikler bulunmaktadır.⁶⁰

21. Nurdan Damla, 365 Günde Peygamberler Tarihi

Nurdan Damla tarafından kaleme alınan eser, Gülce Çocuk Timaş Yayınlarından 2023 yılında çıkarılmıştır. Kitapta Hz. Âdem, Hz. İdrîs, Hz. Nûh, Hz. Hûd, Hz. Sâlih, Hz. İbrâhim, Hz. Lût, Hz. İsmâil, Hz. İshak, Hz. Ya‘kûb, Hz. Yûsuf, Hz. Eyyûb, Hz. Zülkifl, Hz. Şuayb, Hz. Mûsâ, Hz. Hârûn, Hz. İlyâs, Hz. Elyesa’, Hz. Dâvûd, Hz. Süleyman, Hz. Yûnus, Hz. Zekerîyyâ, Hz. Yahyâ, Hz. Îsâ, Hz. Muhammed olmak üzere 25 peygamberin kıssası detaylı anlatılmıştır.

Kur’an’da sadece ismi zikredilen ya da kısaca değinilen peygamberlerin kitapta ayrı bölümlerinin olması dikkat çekmektedir. Kitap, büyük boy ve 448 sayfadan oluşmaktadır. Eserin 6-10 yaş aralığındaki çocuklara hitap ettiği belirtilmiştir. Ancak okuyucu kitlesinin seviyesine göre çok kalın olan bu kitabın içeriğindeki kıssalar, Kur’an’a uygun olmayan pek çok rivayet ve yazarın kendi kurgularıyla çoğaltılmıştır. Kitabın büyük boy olmasına rağmen kullanılan görsellerin yetersiz olması, sayfalarının küçük puntolu yazılarla dolu olması, anlatım dilinin 6-10 yaş aralığındaki çocukların seviyesinin üstünde olması gibi sebeplerden dolayı çocukların okuma zevkine hitap etmesi zor görünmektedir.⁶¹

1.1.2. Çeviri Eserler

Kur’an kıssaları temalı çocuk kitapları içerisinde, Türkçeye kazandırılan çeviri eserler de bulunmaktadır. Tercüme edilen eserlerin bir tanesine ortak yazarlık yapan Seyyid Kutub (d. 1906) ve Abdulhamid Cude es-Sahhar (d. 1913) Mısır doğumludur.⁶² Saadah Taib adındaki yazar Malezyalı,⁶³ Saniyasnain Khan Hindistanlı,⁶⁴ Tasaro GK (Taufiq Saptoto Rohadi) ise Endonezyalıdır.⁶⁵

⁶⁰ Gülcemal, *Tefekkürü seven Peygamberim Hz. İbrahim*; Gülcemal, *Bereketli Peygamberim Hz. İsmail*; Gülcemal, *Kabe’yi İnşa Eden Peygamberler Hz. İbrâhim- Hz. İsmâil*; Gülcemal, *Adaletli Peygamberim Hz. Yûsuf*.

⁶¹ Damla, 365 Günde Peygamberler Tarihi.

⁶² Ümmühan Yeşil, *Seyyid Kutub’un Siyasi Düşüncesinin Teolojik Temelleri* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 4; Adnan Arslan, “Abdülhamîd Cûde Es-Sehhâr’ın Ve Kâne Mesâ Romanında Kader Vurgusu Ve Suudi Toplum Eleştirisi Ahengi” *İslâm, San’at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi* 33 (2019), 115.

⁶³ Taib, *Peygamberlerimizi Tanıyalım-Sevelim Serisi*.

⁶⁴ Wikipedia, “Saniyasnain Khan” (Erişim 6 Temmuz 2024).

Türkçeye tercüme edilen Kur'an kıssaları temalı çocuk kitaplarından ulaşabildiklerimizin listesi şu şekildedir:

1. Seyyid Kutub ve Abdulhamid Cude es-Sahhar, *Kur'an-ı Kerim'den Dini Hikâyeler*

Kitap, “Hz. Adem ile Havva, Kabil ile Habil, Hz. Nuh’un Gemisi, İrem Bağları, Hz. Salih’in Devesi, Hz. İbrahim Allah’ı Arıyor, Hz. İsmail’in Kurtuluşu, Hz. Yusuf Kuyuda, Hz. Yusuf Zindanda, Hz. Şuayb ve Medyenliler, Hz. Musa Sarayda, Hz. Musa’nın Asası, Hz. Musa ve On Emir, Hz. Musa ve Hızır, Hz. Davud, Hz. Süleyman ve Belkıs, Meryemoğlu Hz. İsa, İsa ve Mucizeleri, Mağara Arkadaşları, Ölüm ve Diriliş, Karun ve Hazineleleri, İnsanın Hayırlısı, Şükür, İmtihan Dünyası” şeklinde 24 başlıktan oluşmaktadır.

Kitaptaki hikâyelerin detaylandırılmasında, genel olarak kıssaların Kur'an’da geçme sıklığı belirleyici olmuştur. Ayrıca bazı bölümler, yazarların yorumu ve rivayetlerle çoğaltılmıştır. Hitap ettiği yaş aralığı belirtilmeyen eserin, dil ve üslup bakımından 11 yaş ve üzeri çocuklar için uygun olduğu söylenilebilir. Görsellerden yeterli düzeyde yararlanılmadığı görülmektedir. Kitap, küçük boy olup 318 sayfadan oluşmaktadır.⁶⁶

2. Muhammed Muvaffak Süleyme, *Mü’min Tomurcuklara Kur'an Hikayeleri*

Eserde bulunan kıssalar 30 başlıkta işlenmiş olup Hz. Mûsâ’ya beş, Hz. İsâ’ya iki başlıkta yer verilmiştir. Söz konusu başlıklar şunlardır: Hz. Âdem, Habil, Hz. Nûh, Hz. Hûd, Hz. Sâlih, Hz. Lût, Hz. İbrâhim, Hz. İsmâil, Hz. Yûsuf, Hz. Şuayb, Hz. Mûsâ, Hükümdar Tâlut, Hz. Süleyman, Hz. Yûnus, Hz. Uzeyr, Hz. Zekeriyâ ve Yahyâ, Hz. Meryem, Hz. İsâ, Firavun ve Ailesinden İnanan Birisi, Ashab-ı Kehf, Mümin Çocuk, Kasaba Halkı, Öğüt ve Sabır, Ashab-ı Fil.

Kitapta Kur'an’a uygun olmayan rivayetler ve yazarın yorumuna fazlasıyla rastlanmaktadır. Eserin hitap ettiği yaş aralığı belirtilmemiş olup dil, üslup ve içerik bakımından daha çok yetişkinlere uygun olduğu söylenilebilir. Çünkü çocuklar için sorun teşkil eden, “çocuğa görelilik” ilkesinin göz ardı edildiği temalar ve anlatım şekli bulunmaktadır. 296 sayfa olan eser, orta boy olarak hazırlanmıştır.⁶⁷

⁶⁵ Rohadi, *Benim Kur'an Hikayelerim*, 2.

⁶⁶ Kutub - es-Sahhar, *Kur'an-ı Kerim'den Dini Hikâyeler*.

⁶⁷ Süleyme, *Mü’min Tomurcuklara Kur'an Hikayeleri*.

3. Saadah Taib, *Peygamberlerimizi Tanıyalım-Sevelim Serisi*

Serinin içinde 8 kitap bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla “*Hz. Adem ve Kötü Şeytan, Hz. Nuh ve Gemisi, Hz. İbrahim ve Minik Kuş, Hz. İsmail ve Zemzem Kuyusu, Hz. Yusuf ve Kanlı Gömlek, Hz. Süleyman ve Karıncalar, Hz. Yunus ve Onu Yutan Balık, Hz. Muhammed ve Üzgün Deve*” başlıklarından oluşmaktadır.

Kitaplar 16’şar sayfa olup 4 yaş ve üzerine hitap ettiği belirtilmiştir. Anlatılanlar kısa ve öz bir şekilde öyküleştirilmiştir. Serinin bazı kitaplarında Kur’an bazı kitaplarında da rivayetler ve yazarın yorumları merkeze alınarak kurgulanmıştır. Okuyucularının seviyesinin üstünde kavramlara rastlandığı bölümler bulunmaktadır. Kitaplarda kıssa ile ilgili çeşitli etkinlikler bulunmaktadır. Ancak bu etkinlikler, hikâyelerin arasına yerleştirildiği için okuma eylemi esnasında dikkat dağıtabilecek durumdadır. Her kitabın son sayfasında, kıssanın vurgulanan bölümü ile ilgili bir âyet ya da hadis yer almaktadır.⁶⁸

4. Saniyasnain Khan, *Çocuklar İçin Kur’an’dan Kıssalar*

Kitapta geçen kıssalar 33 başlıkta işlenmiştir: “*Kainatın Yaradılışı, İnsanlığın Babası, Nezaketli Kardeş, Hz. Nuh’un Kıssası, Hz. Nuh’un Gemisi ve Büyük Tufan, Çok Sütunlu Şehir, Salih Peygamberin Devesi, Hz. İbrahim, Hz. İbrahim Yüce Yaratıcıyı Düşünüyor, Kurban İsmail, Kâbe’nin İnşası, Misafir Melekler, En Sevilen Oğul, Hz. Şuayb’ın Kıssası, Sabır Peygamberi, Suyu Birakılan Bebek, Cenab-ı Allah ile Konuşan Peygamber, Zalim Kralın Sonu, Karun’un Hazinesi, Hz. Musa’nın Hızır’la Yolculuğu, Üzeyr (a.s.)’ın Merakı, Demir Duvar, Karıncalar Vadisi, Kraliçenin Tahtı, Balığın Yuttuğu Peygamber, Harap Olan Bahçeler, Evlat Müjdesi, Bebeğin Mucizesi, Mağarada Uyuyanlar, Kur’an Ramazan’da İndirilmeye Başladı, Gece Yolculuğu, Örümcek Ağından Perde, Peygamber Efendimizin İnsanlığa Mesajı*”.

Öyküleştirmede yorum ve rivayetlerden istifade edilse de çoğunlukla Kur’an’a bağlı kalındığı görülmüştür. Eser büyük boy olup 136 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın hitap ettiği yaş aralığı hakkında bilgi verilmemiştir. Dil ve üslup bakımından 11 yaş ve üzeri çocuklar için uygun olduğu söylenilebilir.⁶⁹

⁶⁸ Taib, *Peygamberlerimizi Tanıyalım-Sevelim Serisi*.

⁶⁹ Khan, *Çocuklar İçin Kur’an’dan Kıssalar*.

5. Taufiq Saptoto Rohadi (Tasaro GK), *Benim Kur'an Hikayelerim*

Rohadi, hayvanların dilinden anlattığı kıssaların çoğu Kur'an'a dayanmaktadır. Bazı yerlerde yazarın yorumu ve rivayetlerle hikâyenin kurgulandığı görülmektedir. Peygamber kıssalarının bazılarında bir bölüm ayrıldığı bazılarının da birden fazla bölümde işlendiği görülmüştür. Kitaptaki kıssalar, kronolojik sıraya göre anlatılmaması bakımından dikkat çekmektedir. Eserdeki kıssalar şu şekilde başlıklandırılmıştır: “Zeki Karga ve Âdem Peygamber, Mucize Deve ve Salih Peygamber, Romantik Güvercin ve İbrahim Peygamber, Masum Kurt ve Yusuf Peygamber, Tombul Koç ve İsmail Peygamber, Mis Kokulu Balina ve Yunus Peygamber, İnek Hanım ve Musa Peygamber, Yakışıklı Hüdhd ve İki Lider, Sadık Karınca ve Süleyman Peygamber, Herkesi Şaşırtan Termit, Sabırlı Eşek ve Üzeyr Peygamber, Gizemli Balık ve Musa Peygamber, Kırmızı Tırtıl ve Davud Peygamber, Ebrehe'nin Filleri ve Kâbe'nin Hikayesi, Mağaradaki Örümcek ve Hz. Muhammed”.

Eserin hitap ettiği yaş 9 ve üzeri olarak belirtilmiştir. Hitap ettiği yaş seviyesine uygun sade ve anlaşılır bir kullanılmıştır. Büyük boyutta tasarlanan ve 308 sayfadan oluşan kitap, çocukların taşımakta zorlanacağı kadar ağır ve hacimli görünmektedir.⁷⁰

1.1.3. Diğer Ülkelerdeki Kur'an Kıssaları Temalı Çocuk Eserleri

Arap ülkelerinde dini içerikli çocuk kitapları arasında Kur'an kıssaları bağlamında hazırlanan eserler önemli bir yer tutmaktadır. Bu ülkelerden Mısır'da Muhammed el-Herâvî'nin (ö. 1939) *Enbâ'u'r-rasûl*;⁷¹ Muhammed Saîd el-Uryân'ın (ö. 1964) *Ashâbu'l-Kehf*;⁷² İbrahim Azûz'un *Îzâ Câneke'l-Munâfikûn*, *Ashâbu'l-Kehf* ve *Kasasu'r-Rasûl ve'l-Enbiyâ*;⁷³ Ahmed Şefik Behcet'in (ö. 2011) *Enbiyâ'ullah*, *Sefîne Nûh*, *Gurâb Kâbîl* ve *Hâbîl*, *Fîl Ebrehe*, *Ashâbu'l-Fîl*, *Kârûn*, *el-Melîke* ve *l-Hudhud*;⁷⁴ Cemâl Ebû Reyze'nin (d. 1929) *Suleymân ve'n-Nemle*, *Kutubu'l-*

⁷⁰ Rohadi, *Benim Kur'an Hikayelerim*.

⁷¹ Yusuf Köşeli, *Arap Çocuk Edebiyatı* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2011), 207.

⁷² Köşeli, *Arap Çocuk Edebiyatı*, 208.

⁷³ Köşeli, *Arap Çocuk Edebiyatı*, 199-200.

⁷⁴ Köşeli, *Arap Çocuk Edebiyatı*, 182-183.

*Enbiyâ*⁷⁵; Halîd el-Haddâd'ın (d. 1939) *Kasasu'l-Kur`ân ve el-Hayavânât ve t-Tuyûr fî'l-Kur`ân ve'l-Hadîs*;⁷⁶ Muhammed Receb'in (d. 1946) *el-Kur`ân li'l-Fetyân ve 'Iber min Kasasi'l-Kur`ân*;⁷⁷ Afâf Abdülbârî'nin (d. 1949) *Kasasu'l-Kur`ân li'n – Nâşi'a ve'l-Etfâl*;<sup>78</sup> Âtîf Abdülfettâh'ın (d. 1968) *el-Kasasu'n-Nebevî, Hikâyât mine'l-Kur`ân*;⁷⁹ Muhammed Sıddık El-Minşavi'nin *Kısasü'l-Enbiyâ li'l-Etfâl*⁸⁰ eserleri gibi pek çok örnek sayılabilir.

Suriye'de yapılan çalışmalarda Abdülfettâh Revâs Kal'âcî'nin (d.1938) kaleme aldığı *Ahsanu'l-Kasas*⁸¹ adlı eseri ile Ahmed eş-Şevhân'ın *Kasasu'l-Kur`ân ve Kasasu'l-Enbiyâ*⁸² adlı eserleri dikkat çekmektedir.

Lübnanlı yazar Seyfuddîn Abdülkâdir el-Kâtib'in 1985 yılında yayımlanan Kur'an kıssaları hakkındaki *Nahnu Nakussu 'Aleyke Ahsene'l-Kasas* adlı eseri 31 kitaptan oluşmaktadır.⁸³ Lübnan'da yapılan çalışmalardan Muhammed Ali Kutub'un (d. 1940) *Kasasu'l-Kur`ân li'l-Etfâl* başlıklı eseri de çocuk kitapları arasında önemli bir yer teşkil etmektedir.⁸⁴

Fas'ta ise Kur'an kıssaları hakkında Ahmed es-Sebâî el-Bekrî'nin (d. 1937) *Hatîbu'l-Enbiyâ Şu'ayb Aleyhisselâm ile Eshâbu'l-Eyke ve Eshâbu'l-Cenne*⁸⁵ adlı çalışmaları dikkat çekmektedir. Fas'ta yapılan çalışmalara başka bir örnek de el-Arabî b. Cellûn'un (d. 1947) *Kasasu'l-Hayavân fî'l-Kur`ân*⁸⁶ başlıklı eseridir.

Hindistanlı yazar Ebu'l Hasan Ali En-Nedvi'nin (d. 1914) kaleme aldığı *Kasasu'n-Nebiyîn li'l-Etfâl* adlı eseri de önemli çalışmalardandır.⁸⁷

Kur'an kıssaları konusunda İngilizce yayımlanmış birçok çocuk kitabı bulunmaktadır. Bunlardan İngiltere'de yapılan çalışmalarda Zaheer Khatri tarafından kaleme alınan *Stories of the Prophets* (Peygamberlerin Hikâyeleri) adlı eser dikkat

⁷⁵ Köşeli, *Arap Çocuk Edebiyatı*, 189.

⁷⁶ Köşeli, *Arap Çocuk Edebiyatı*, 198.

⁷⁷ Köşeli, *Arap Çocuk Edebiyatı*, 208.

⁷⁸ Köşeli, *Arap Çocuk Edebiyatı*, 182.

⁷⁹ Köşeli, *Arap Çocuk Edebiyatı*, 187-188.

⁸⁰ Maruf Yayınevi, "Kısasü'l-Enbiya li'l-Etfâl" (Erişim 13 Temmuz 2024).

⁸¹ Köşeli, *Arap Çocuk Edebiyatı*, 232.

⁸² Kemal Şimşek, *Suriye'de Çocuk Edebiyatı ve Bir çocuk Edebiyatçısı Olarak Süleyman el-İsa* (Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2022), 65.

⁸³ Köşeli, *Arap Çocuk Edebiyatı*, 272.

⁸⁴ Köşeli, *Arap Çocuk Edebiyatı*, 270.

⁸⁵ Köşeli, *Arap Çocuk Edebiyatı*, 408.

⁸⁶ Köşeli, *Arap Çocuk Edebiyatı*, 409.

⁸⁷ Abdulhamit Birişik, "Nedvî, Ebü'l Hasan ", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (Erişim 4 Eylül 2024).

çekmektedir. Seride Hz. Âdem, Hz. Nûh, Hz. İbrâhim, Hz. Mûsa ve Hz. İsâ'nın hikâyelerinin anlatıldığı beş kitap bulunmaktadır.⁸⁸

Soufiane Graoui tarafından kaleme alınan *Prophet Stories For Kids* (Çocuklar İçin Peygamber Hikâyeleri) adlı çalışmanın ilk cildi Hz. Âdem, Hz. Nûh, Hz. İbrâhim, Hz. Mûsâ peygamberlerin hikâyelerini içermektedir. İkinci cildinde ise Hz. Yûsuf, Hz. Yûnus ve Hz. İsâ'nın hikâyeleri yer almaktadır. Yine aynı yazar tarafından kaleme alınan *10 Stories From The Quran: Inspiring Islamic Tales for Muslim Kids* (Kur'an'dan 10 Hikâye: Müslüman Çocuklar İçin İlham Verici İslâmî Öyküler) adlı eser de 10 Kur'an kıssası anlatılmaktadır. Ferhane Ferhane, *Stories Of 25 Prophets In Islam* (İslam'da 25 Peygamberin Hikâyesi) adlı çalışmada 25 peygamberin öyküsü anlatılmaktadır. 5 yaş ve üzeri çocuklar için 30 farklı hikâye içeren *30 Bedtime Stories For 30 Values From the Quran* (Kur'an'dan 30 Değer İçin 30 Uyku Vakti Hikâyesi) adlı eser Bachar Karroum tarafından kaleme alınmıştır. *Islamic Prophet Stories* (İslâmî Peygamber Hikâyeleri) adlı çalışma TWR Books tarafından yayıma hazırlanmıştır. Pidoko Kids mağazası tarafından yayımlanan *Islamic Books for Children* (Çocuklar İçin İslami Kitaplar) adlı setin içinde bulunan yedi kitaptan üçü Hz. Mûsâ, Hz. Yûnus ve Hz. Muhammed'in hikâyelerine ayrılmıştır. *The Stories Of The Prophets For Kids* (Çocuklar İçin Peygamberlerin Hikâyeleri) adlı çalışma Islam Way ve Ibrahim Al-Abadi tarafından hazırlanmıştır. Eserde 25 peygamberin kırk hikâyesi anlatılmaktadır. Samir Mustafa'nın kaleme aldığı *Prophets Stories For Kids* (Çocuklar İçin Peygamber Hikâyeleri) adlı çalışması iki kitaptan oluşmaktadır. Birinci ciltte 7, ikincisinde 5 peygamberin hikâyesine yer verilmiştir. Hz. İbrâhim'in kıssasının tek kitapta anlatıldığı *Ibrahim's Marvellous Mission* (İbrahim'in Muhteşem Görevi) adlı eser Noura Farooq tarafından hazırlanmıştır. The Sincere Seeker tarafından yayıma hazırlanan *Prophet Yunus and the Big Fish in the Sea* (Yunus Peygamber ve Denizdeki Büyük Balık) adlı çalışmada Hz. Yûnus'un hikâyesi Kur'an ve İncil'den derlenmiştir.⁸⁹

Zaman Moazzam tarafından gençler için hazırlanan *Stories Of Prophet For Children* (Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri) adlı sette 15 peygamberin hikâyesi

⁸⁸ Cengiz, *Dini İçerikli Çocuk Kitaplarında Yazarın Çocuğa Bakışının İncelenmesi: Peygamber Hikâyeleri Örneği*, 157.

⁸⁹ Amazon, "Islamic Prophet Stories" (Erişim 6 Temmuz 2024).

anlatılmaktadır.⁹⁰ İngilizce olarak kaleme alınan bir başka eser de Said Dayıoğlu'nun *Prophet's Stories - The Messengers of Allah* (Peygamber Öyküleri - Allah'ın Elçileri) çalışmasıdır. Set, 3 yaş ve üzeri çocuklar için hazırlanmış olup 15 kitaptan oluşmaktadır.⁹¹

Arapça ve İngilizce eserleri değerlendirmek bu araştırmanın kapsamı dışında olan bir konu olduğundan başka bir araştırmada, söz konusu kitaplar ile ülkemizdeki çalışmaların karşılaştırılarak daha ileri seviyede bir araştırma yapılması alana katkı sağlayacaktır.

1.2. Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler

Nitelikli bir çocuk kitabının; “çocuk gerçekliği”ne dayalı bir içtenlik ve yalınlıkla sanat değeri taşıması, pedagojik ve estetik kaygı gözetmesinin yanında çocukların kendilerini ve dünyayı anlamalarını kolaylaştıran ve bilinçli bir okur olmalarını destekleyen yönleri vardır. Çocuk kitaplarının yetişkinler için yazılan kitaplardan daha fazla özen gerektirdiği açıktır.⁹² Bu bağlamda çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikleri; dil ve üslup bakımından uygunluk, şekil ve görsel uygunluk, içerik bakımından uygunluk olarak sınıflandırabiliriz. Kur'an kıssaları temalı çocuk kitapları da bu ölçütlere göre değerlendirilecektir.

1.2.1. Dil ve Üslup Bakımından Uygunluk

Dil ve üslup, çocuk kitaplarının çocuğun seviyesine uygunluğunu belirleyen önemli ölçütlerden bir tanesidir. Çocuk kitapları, okul öncesi dönemden itibaren dilin imkanlarını kullanarak çocukların eğlence ve merak ihtiyaçlarına cevap veren, onların beğenisini kazanarak gerçek yaşamla aralarında bağ kurmalarını sağlayan ürünlerdir.⁹³ Böyle nitelikli eserlerin ortaya çıkması için içten, yalın ve anlaşılır bir dil ve üslup çok önemlidir. Yalnız buradaki yalınlık; metinde mecaz, deyim, atasözü kullanmamak değil, çocuğa göreliği dikkate alacak şekilde dilin imkanlarından

⁹⁰ Darussalam, “Stories Of Prophet For Children” (Erişim 13 Temmuz 2024).

⁹¹ Azan Clock (AZANCLK), “Prophet's Stories - The Messengers of Allah” (Erişim 13 Temmuz 2024).

⁹² Şirin, *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*, 53-54.

⁹³ Sedat Sever, *Çocuk ve Edebiyat* (İstanbul: Tudem Yayınları, 2023), 145.

istifade etmektedir.⁹⁴ Ayrıca çocukların okuma ve anlama deneyimlerini etkileyen cümle ve paragrafın uzunluklarına da gelişim düzeylerine göre özen göstermek gerekir. Bu konudaki çalışmalarda, cümlelerin 2-7 yaş arası için 3-5 kelimeden, 7-9 yaş için 6 kelimeden, 9-12 yaş için 10 kelimeden fazla olmaması; paragrafların da 7 yaşına kadar 3-5 cümleyi, 12 yaşına kadar 5-7 cümleyi geçmemesi gerektiğinin üzerinde durulmuştur.⁹⁵

Kur'an kıssaları konulu çocuk kitaplarını dil ve üslup açısından incelediğimizde; bazı eserlerde hitap ettiği yaş aralığına göre dil ve üsluba dikkat edilirken bazılarında ise gereken önemin verilmediği görülmektedir. Örneğin; Ahmet Efe'nin eserinin, çocuk ve gençlere hitap ettiği belirtilmesine rağmen dil ve üslup bakımından belli bir akademik düzeyi olan yetişkinlerin seviyesine uygun olduğu görülmüştür. Kitabın Hz. Âdem kıssası bölümünde, Bakara sûresi 30. âyetin meâli, birçok yetişkinin bile anlamakta zorlanacağı şekilde verilmiştir: *“Biz seni hamd ile tesbih ve takdis ederken, yeryüzünde bozgunculuk yapacak, kan dökecek birini mi yaratacaksın ya Rabbi? dediler.”*⁹⁶ Yine aynı kitapta yabancı kelimeler, metin içerisinde ya da sözlükte anlamı verilmeden sıklıkla kullanılmıştır. Sadece Hz. Âdem kıssasında geçen yabancı kelimelerin bir kısmı için, *“istişare, tahsis, hamd, fesat, mahluk, hikmet, siddik, halife, tesbih, hakim, itaat, ilahî rahmet, melun, müstesna, ezelî, vekil, süvari, piyade”* ifadelerini örnek verebiliriz.⁹⁷ Eser genel olarak, kıssaların öyküleştirilmesinden ziyade akademik bilgi veren bir kitap görünümündedir. Kitap, çocuklara akıcı, anlaşılır, zevkli bir okuma deneyimi sunacak nitelikler taşımamaktadır. Okuma zevkine hitap etmeyen bir eserin, kıssalardaki güzel örnekler üzerinden çocuklara doğal bir öğrenme ortamı oluşturması da mümkün görünmemektedir.

6-10 yaş aralığına hitap ettiği belirtilen Nurdan Damla'nın eserinin birçok bölümünde; bir cümlede bulunması gerekenden fazla kelime, bir paragrafta bulunması gerekenden fazla cümle olduğu görülmüştür. Hz. Nuh kıssası bölümünde, bir cümle 22 kelimeden oluşmaktadır: *“Hz. Nuh, küçük oğlu Yafes'e ise Feysun*

⁹⁴ Şirin, *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*, 43.

⁹⁵ Halit Karatay, “Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler”, *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı*, ed. Tacettin Şimşek (Ankara: Grafiker Yayınları, 2018), 95-116.

⁹⁶ Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*, 17.

⁹⁷ Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*, 18-21.

ırmağı ile onun arka tarafına düşen ve lodos rüzgarlarının estiği burna kadar uzanan yerleri gösterdi.”⁹⁸ Aynı kıssanın içerisinde bir paragraf da 11 cümleden oluşmaktadır.⁹⁹ Kitabın hitap ettiği yaş aralığı düşünüldüğünde bu kitap, çocuklara çok yoğun ve karmaşık bir anlatım sunmaktadır. Eserin birçok yerinde görülen cümle ve paragraflardaki bu yoğunluk, kitabı okurken çocukların sıkılmasına ve dikkatlerinin dağılmasına sebep olacak düzeydedir.

Veli Karanfil’in kaleme aldığı *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri* serisinin, 9 yaş ve üzeri çocuklar için hazırlandığı belirtilmiştir. Bu durumda 9-11 yaş somut işlemler ile 11 yaş ve üzerini kapsayan soyut işlemler dönemindeki çocuklara¹⁰⁰ aynı anda hitap edilmiştir. Kitapta kullanılan soyut anlatım dili, okur kitlesi olan 9-10 yaşındaki çocukların, metni anlamalarına engel teşkil etmektedir. Bu konuda Hz. Hûd kıssasının farklı yerlerinde geçen şu cümleleri örnek verebiliriz: “Azdırdıkları nefis denen atlarını hayat meydanına saldılar.”, “Arzularının ateşine yandılar.”, “Eşyanın ve evrenin hikmetini düşünün. Anlayana ne büyük güzellik ve imkândır düşünmek...”, “Kalp gözleri kördü, basiretleri bağlanmış, beyinleri işlemez olmuştu.”¹⁰¹ Aynı setin içindeki kitapların genelinde eksilteli ve devrik cümleler ile Arapça kelime ve mecaz ifadeler sıklıkla kullanılmıştır.¹⁰² Nitelikli çocuk kitaplarında bunların kullanılmasında önceliğin çocuğa görelilik olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle söz konusu kitap, soyut işlemler döneminde olan çocukların bile eseri anlamakta zorluk çekebileceği düzeydedir.

Bu konuda başka bir örnek de Yasemin Mina Özden tarafından, 3-12 yaş aralığındaki çocuklar için hazırlanan kitap setidir.¹⁰³ Eserin hitap ettiği 3-7 yaş işlem öncesi dönemini, 7-11 yaş somut işlemler dönemini, 11-12 yaş da soyut işlemler dönemini kapsamaktadır.¹⁰⁴ Kitabın kapağında, işlem öncesi dönemde olan çocukların yaşını kapsadığı belirtilse de onların seviyesi, dil ve üslup bakımından

⁹⁸ Damla, 365 Günde Peygamberler Tarihi, 47.

⁹⁹ Damla, 365 Günde Peygamberler Tarihi, 45.

¹⁰⁰ Köylü - Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, 16-17.

¹⁰¹ Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 1 Hz. Adem'den Hz. Hud'a*, 142-147.

¹⁰² Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 2 Hz. Salih'ten Hz. Yusuf'a*; Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 3 Hz. Eyyüb'den ten Hz. Musa'ya*; Veli Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 4 Hz. Dâvûd'dan Hz. İsa'ya* (İstanbul: Mevsimler Çocuk Yayınları, 2022).

¹⁰³ Özden, *Kur'an-ı Kerim'den Kıssalar*.

¹⁰⁴ Köylü - Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, 14-17.

dikkate alınmamıştır. Bu bağlamda Hz. Şuayb kıssasındaki şu cümleyi örnek verebiliriz: “*Ey kavmim! İnsanlara haklarını verin. Şunu bilin ki, sonrasında elinizde kalan, Allah-u Teâlâ’nın sizin için takdir ettiği kısmı daha hayırlıdır. Haksızlık yaparak, ölçü ve tartıda hile ile kazandığınız malların size bir hayrı dokunmayacaktır, onların hepsi haramdır.*”¹⁰⁵ Burada işlem öncesi dönem için cümlede bulunması gerekenden fazla kelimeye ve çocuklarca anlamı bilinmeyen kelimelere yer verilmiştir. Serinin birçok yerinde, cümledeki kelime sayısının ya da paragraftaki cümle sayısının işlem öncesi döneme uygun olmadığı görülmektedir. Oysa çocuk kitapları hazırlanırken, çocukların gelişim basamakları dikkate alınmalı, dili basit ve anlaşılır olmalıdır.¹⁰⁶ Dolayısıyla bu seride gelişim basamaklarına dikkat edilmediği açıktır.

Osman Koca’nın *Peygamberlerin Hayatı* serisinde, 8 yaş ve üzeri için olduğu belirtilmesine rağmen öyküleştirmeden minimum düzeyde yararlanılmış olup akademik bilgi ve soyut ifadeler sıklıkla kullanılmıştır. Örneğin; Hz. Süleyman kıssasını anlatan seriye baktığımızda, somut işlemler döneminde olan çocukların ilgisini çekecek bir akıcılıktaki öyküleştirmeden yararlanılmamış, olayı anlatmak için çoğunlukla, kıssanın geçtiği âyetler belirtilip meâlleri verilmiştir. Bu eserde kullanılan ve çocukların anlamını bilemeyeceği kelimelerden bazıları için “*hikmet, meziyet, vâris, lütuf, müteşekkil, muvaffak, fasıl, arş, erbab, hakîr, gayb*” kavramları örnek verilebilir.¹⁰⁷ Kur’an kıssaları konulu çocuk kitapları arasında yukarıda verdiğimiz örneklere benzer özellikler taşıyan başka eserler de mevcuttur.¹⁰⁸ Oysa çocuklara eğlenceli bir okuma deneyimi sunamayan bir kitabın, istenilen öğrenmeyi gerçekleştirmesi mümkün görünmemektedir.

Bununla birlikte hitap ettiği yaş aralığı için dil ve üslup bakımından güzel örnek teşkil eden eserler de bulunmaktadır. Meselâ, 7 yaş ve üzeri için hazırlanan Özkan Öze’nin *Peygamber Hikayeleri* seti bunlardan bir tanesidir.¹⁰⁹ Sette bulunan

¹⁰⁵ Özden, *Kur’an-ı Kerim’den Kıssalar Ateş Yağmuru*, 7.

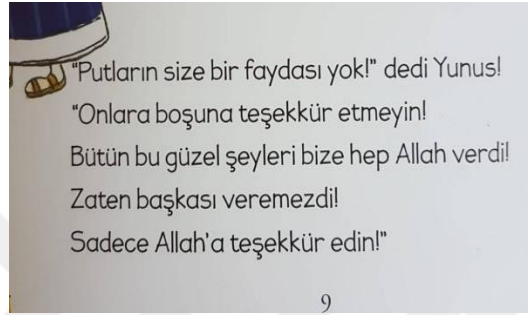
¹⁰⁶ Atalay Yörükoğlu, *Çocuk Ruh Sağlığı* (İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2023), 106.

¹⁰⁷ Osman Koca, *Peygamberlerin Hayatı Allah Dostu Yahut Hz. Süleyman* (İstanbul: Beyan Yayınları, 2017), 4-16.

¹⁰⁸ Bu konuda bk. Uysal, *Kur’an’dan Dini Hikayeler I Hayvanların Dilinden Peygamberler Tarihi*; Danış, *Davet Öyküleriyle Peygamberlerimiz*; Aktaş, *Sevgili Peygamberlerim*; Süleyme, *Mü’min Tomurcuklara Kur’ân Hikayeleri*.

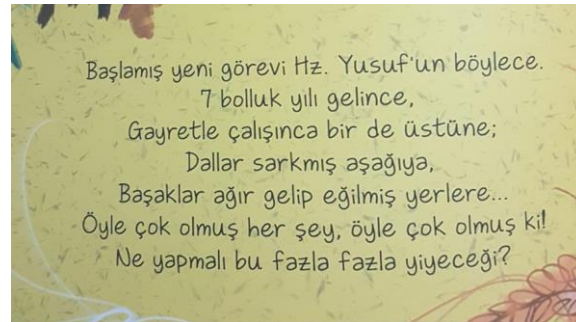
¹⁰⁹ Özkan Öze, *Peygamber Hikayeleri* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2023).

eserlerden Hz. Yûnus kıssasının girişteki ilk iki paragrafı şöyledir: “Uzun zaman önce Ninova adında güzel bir şehir vardı. Allah, Ninovalılara her şeyin en güzelini vermişti. En güzel evler, mis kokulu güller ve en tatlı meyveler... Ama Ninovalılar, Allah’a hiç teşekkür etmiyorlardı! Çünkü Allah’ı unutmuşlardı. Onların çirkin putları vardı.”¹¹⁰ Metinde çocukların seviyesine uygun, sade ve akıcı bir dil kullanılırken, cümlelerde bulunması gereken kelime ve paragraftaki cümle sayısı ölçütleri (Şekil 1)¹¹¹ de gözetilmiştir.¹¹²

Şekil 1. Hitap ettiği yaşa uygun yazı örneği

Merve Gülcemal’in kitapları da dil ve üslup bakımından iyi örnekler arasında zikredilebilir. Gülcemal, eserlerinde okul öncesi dönem çocukları için önemli olan şiirsel bir dil kullanmıştır. (Şekil 2)¹¹³

Şekil 2. Hitap ettiği yaşa uygun paragraf örneği

¹¹⁰ Özkan Öze, *Peygamber Hikayeleri 9 Yunus Peygamber* (Ankara: DİB Yayınları, 2023), 5-6.

¹¹¹ Öze, *Yunus Peygamber*, 8-9.

¹¹² Benzer bir örnek için bk. İbrahimhakkıoğlu, *Peygamber Öyküleri*.

¹¹³ Bu konuda bk. Gülcemal, *Adaletli Peygamberim Hz. Yûsuf*, 28.

1.2.2. Şekil ve Görsel Uygunluk

Çocuk kitaplarında görseller, yazarın anlattıklarını görünür ve anlaşılır kılan uyaranlardır. Nitelikli resimler, kelimelerle anlatılamayan mesajları tamamladığı gibi çocuğa eğlenceli bir okuma deneyimi de sunar. Bu nedenle çizerin, kitabın okuyucularını iyi tanınması ve onların ilgi, ihtiyaç ve beğenilerini dikkate alması gerekmektedir. Özellikle okul öncesi ve ilkokul döneminde çocukları kitaba çeken ve sonrasında onların kitabı sevmesini sağlayan en önemli unsur, estetik değeri olan görsellerdir.¹¹⁴ Kitabın kapağı da dahil olmak üzere kullanılan görselin niteliği kadar yoğunluğu da önem arz etmektedir. Bu bağlamda 2-7 yaş için kitabın 1/4'ü yazı, 3/4'ü resim; 7-9 yaş için 2/4'ü yazı 2/4'ü resim; 9-12 yaş ve üstü için 3/4'ü yazı 1/4'ü resim olması uygun görülmüştür.¹¹⁵ Ayrıca çocuk kitaplarındaki görsellerin sadece süsleme amaçlı değil, anlatılan konuyla ilişkili olması okurunun ilgisini çekebilmesi açısından önem arz etmektedir.¹¹⁶

Ayrıca çocuk kitaplarında, sayfa düzenini ve yazı biçimini çocukların gelişim düzeylerine göre hazırlamak, metnin hızlı okunması ve anlaşılması açısından önemlidir. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından harf büyüklükleri; 6 yaş için 24 punto, 7-9 yaş için 16-18 punto, 12 yaş ve üzeri için 11 punto olarak belirlenmiştir. Satır uzunluklarının ise 12 yaşa kadar 7-8 cm'yi, 12 yaş ve üzeri için 9-11 cm'yi geçmemesi uygun görülmüştür.¹¹⁷

Kur'an kıssaları konulu çocuk kitaplarından *365 Günde Peygamberler Tarihi* adlı eserde, 6-10 yaş arası çocuklara hitap ettiği belirtilmesine rağmen konuyla ilgili görsellere çok az yer verilmiştir. Örneğin; Hz. Hûd kıssası 14,5 sayfada anlatılıp sadece 2 sayfanın tamamında resme yer verilmiştir. Bunların dışında kullanılan 5 görsel, çok küçük bir şekilde sayfanın kenarındaki boşluklara sıkıştırılmıştır. Kullanılan görsellerin estetik kaygı taşıdığı, çocuklar için konuyu eğlenceli hale getirdiği ve anlamalarını kolaylaştırdığını söylemek mümkün görünmemektedir. Ayrıca kitabın büyük boy olduğu dikkate alındığında, görsel olmayan bir sayfanın yazı yoğunluğu, muhatabı olan çocuklar için olması gereken sınırı fazlasıyla

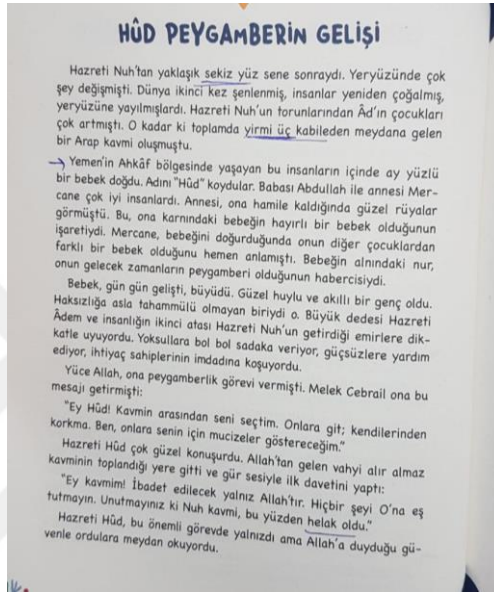
¹¹⁴ Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, 166-167.

¹¹⁵ Karatay, "Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler", 87.

¹¹⁶ Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, 188-189.

¹¹⁷ Karatay, "Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler", 93-94.

aşmaktadır. Meselâ; Hz. Hûd kıssasının ilk sayfası 26 cümleden oluşmaktadır. (Şekil 3)¹¹⁸ Kitapta buna benzer pek çok sayfa mevcuttur. Ayrıca hem büyük boy hem de 448 sayfadan oluşan kalın bir kitap olduğundan, çocuklar için kullanışlılık ve ağırlık bakımından uygun görünmemektedir. Yazı da okurlarının seviyesine göre küçük punto olarak seçilmiştir. Eserin şekil ve görsel açıdan bir çocuğun ilgisini çekecek nitelikler taşıdığını söylemek zordur.

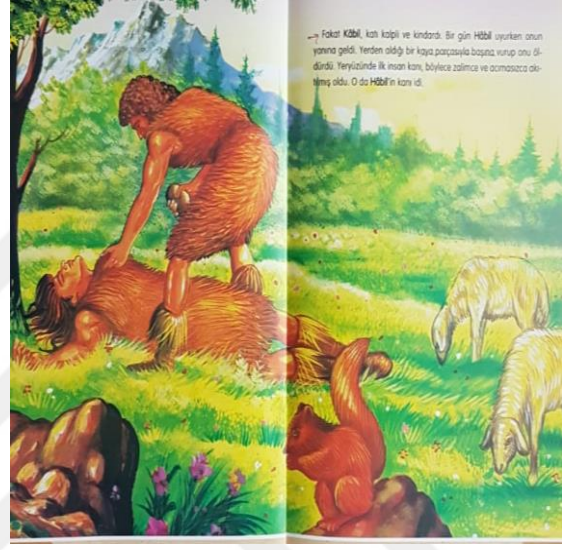
Şekil 3. Yazı yoğunluğu örneği

¹¹⁸ Damla, 365 Günde Peygamberler Tarihi, 50-64.

Hitap ettiği yaş aralığı belirtilmeyip görsellerin yoğunluğundan 7-11 yaş olduğunu tahmin ettiğimiz, Mehmet Doğru tarafından kaleme alınan *Allah'ın Elçileri* serisinde, çocuk gerçekliğine dikkat edilmeyen görseller mevcuttur. Bu kitaplardan bir tanesinde, Hz. Âdem kıssasında anlatılan şeytan, sayfanın tamamını kaplayacak büyüklükte, dişleri sivri, tırnakları uzun, alevden bir yaratık olarak korkunç bir şekilde resmedilmiştir. (Şekil 4)¹¹⁹

Şekil 4. Şeytan görseli

Şekil 5. Kâbil'in Hâbil'i öldürmesi

Yine aynı kitapta görsel üzerinden, Kâbil'in Hâbil'i öldürmesi tüm açıklığıyla gözler önüne serilmiştir. (Şekil 5)¹²⁰

¹¹⁹ Mehmet Doğru, *Allah'ın Elçileri Hazreti Adem Aleyhisselam* (İstanbul: Damla Yayınevi, 2016), 6.

¹²⁰ Doğru, *Allah'ın Elçileri Hazreti Adem Aleyhisselam*, 22-23.

Aynı müellifin Hz. Mûsâ kıssasını ele aldığı eserinde, bir elinde kanlı kılıç diğer ellinde kanlı torba ile dehşet saçan bir adamın, kucağında bebek olan bir kadının evine girerek erkek çocuklarını öldürmesi resmedilmiştir. (Şekil 6)¹²¹

Şekil 6. Firavun'un adamlarının bebekleri öldürmesi

Çocuk kitapları, çocukların seviyeleri gözetilerek olumsuz öğeler de içerebilir. Ancak kitaptaki kurgu, çocukların böyle bir durumla karşılaştıklarında nasıl davranmaları gerektiği konusunda bilinçli olmalarını ve bu duruma karşı bir fikir geliştirmelerini sağlayabilmelidir.¹²² Söz konusu görseller, çocukların hayal dünyasını geliştirici, eğlenceli ve okuduğunu anlamasına yardımcı olacak nitelikte değil, görenin dehşete kapılmasına neden olacak ve okuma deneyimini olumsuz etkileyecek düzeydedir.

¹²¹ Mehmet Doğru, *Allah'ın Elçileri Hazreti Musa ve Harun-Doğumu ve Sarayda Büyümesi* (İstanbul: Damla Yayınevi, 2010), 6-7.

¹²² Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, 199.

Veli Karanfil'in 9 ve üzeri yaş için hazırladığı seride bulunan görsellerin çoğunun konudan bağımsız olduğu ve aynı görselin tekrar tekrar kullanıldığı görülmüştür. Bununla birlikte konuyla ilgili olan görseller de renksiz, yüzeysel çizilmiş olup estetik kaygı taşımamaktadır. (Şekil 7)¹²³ Çocuk kitaplarındaki görseller, anlatılan konuyla ilişkili olmayıp sadece süsleme amaçlı kullanılırsa okurunun esere olan ilgisine zarar verebilir. Bu nedenle çocuk kitaplarında tema ve görselin uyumuna ve çizimin sanatçı duyarlılığı ile hazırlanmasına dikkat edilmesi gerekmektedir.¹²⁴ Bu hassasiyete sahip resimler, çocuğun sanatsal zevkine hitap ederken anlama ve yorum yapma yeteneğine de katkı sağlayabilir.¹²⁵

Şekil 7. Kitaplarda tekrar eden bazı görseller

Bu başlıkta örnek vereceğimiz çocuk kitapları serisinin bir tanesinde, yazı stili bazı paragraflarda dalgalı bazılarında çapraz bazılarında ise düz bir şekilde sunulmuştur. Bu da okurken izlemesi zor ve karmaşık bir görüntü sunmaktadır. Ayrıca kullanılan görseller ilk bakışta anlaşılabilirlikte olmayıp estetik bakımdan da çocukların ilgisini çekecek nitelikte görünmemektedir.¹²⁶ Çocuk kitaplarında içeriğin sunulduğu yazı ve görselin, çocuklar tarafından rahatlıkla takibi

¹²³ Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 4 Hz. Davud'dan Hz. İsa'ya*, 7-21.

¹²⁴ Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, 188-189.

¹²⁵ Karatay, "Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler", 85.

¹²⁶ Belkis İbrahimhakkıoğlu, *Peygamber Öyküleri*.

yapılabilecek düzende olması gerekmektedir. Bu da yazar ve çizer işbirliğinin önemini ortaya koymaktadır.¹²⁷ (Şekil 8)

Şekil 8. Düzensiz yazı ve görsel örneği

Kur'an kıssaları temalı çocuk kitaplarının birinde yazı ve görselin rengi aynı tonlarda seçildiği için eser, çocukların göz zevkine hitap edebilecek bir niteliğe ulaşamamıştır.¹²⁸ Başka bir örnekte, setin 8 ve üzeri yaş için hazırlandığı belirtilmesine rağmen yazı puntosu, okurunun seviyesine göre çok küçük seçilmiş, setteki kitaplarda genellikle konu ile ilgisi olmayan görsellerden yararlanılmıştır.¹²⁹

1.2.3. İçerik Bakımından Uygunluk

Kitaplarda şahıslar, yer ve zaman, konu, kurgu, ana düşünce; içeriği oluşturan unsurlardır. Çocuk kitaplarında tercih edilen konular; çocuğun yaşına, ilgi ve gereksinimlerine cevap vermeli ve onların olumlu kazanımlar edinmesine destek olmalıdır.¹³⁰ Ayrıca konunun inandırıcı ve kabul edilebilir olması, çocukları okumaya isteklendirir.¹³¹ Kahramanın özellikleri, sorunları çözmedeki kararlılığı ve seçtiği

¹²⁷ Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, 184-188.

¹²⁸ Arıcan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*.

¹²⁹ Osman Koca, *Peygamberlerin Hayatı Babasız Doğan Elçi Yahut Hz. İsa* (İstanbul: Beyan Yayınları, 2017).

¹³⁰ Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, 121.

¹³¹ Karatay, "Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler", 97.

yöntemlerin uygulanabilirliğinin, çocuklar tarafından örnek alınabilir gerçeklikte olması önemlidir. Çocuklar, eğlenceli ve merak uyandıracak bir şekilde iyi kurgulanmış olay örgüsü sayesinde kahramanla özdeşim kurabilir. Bu sayede çocuklar, ana karakter üzerinden verilen iletiyi almaya ve kendi yaşamında uygulamaya istekli hale gelebilir.¹³²

Bu bağlamda çocuk kitaplarında anlatılan kıssaların bazıları, çocuklara anlatılamayacak içeriklere sahip olmasına rağmen çocuk gerçekliği eleğinden geçirilmeden okurlarına sunulmuştur. Bu konulardan bir tanesine, Hz. Âdem'in çocuklarının evliliği meselesi¹³³ örnek verilebilir. Hz. Âdem'in çocuklarının evliliği ile ilgili müfessirler birçok rivayet aktarmışlardır. Ancak bunlar, Kur'an ve sahih sünnette dayanağı olmayan asılsız iddialardır.¹³⁴ Hatta söz konusu eserlerde Kâbil'in Hâbil'i öldürmesinin sebebi, kız kardeşle evlilik meselesine indirgenerek anlatılmıştır. Kâbil'in kardeşini öldürmesinin sebebi evlilik meselesi değil, Hâbil'in kurbanının kabulü üzerinden kardeşi Kâbil'den daha takvalı olduğunun Allah tarafından onaylanmış olmasıdır.¹³⁵ Nitekim âyetle "Onların ne etleri Allah'a ulaşır ne de kanları; O'na ulaşacak olan sadece sizin takvânızdır..."¹³⁶ bildirilerek kurban ibadetinde takvanın önemi vurgulanmaktadır. Çocuk kitaplarında sunulan Kur'an bütünlüğünün dışında ve de yanlış bilgiler, çocukların zihninin gereksiz detaylarla meşgul olmasına ve gelecek dini yaşantılarının olumsuz bir şekilde etkilemesine sebep olabilecektir.¹³⁷ Bu nedenle çocuklara anlatılan konuların hem çocukların seviyesine uygunluk hem de kaynaklara uygunluk bakımından konunun uzmanları tarafından iyi analiz edilmesi gerekmektedir.

¹³² Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, 77.

¹³³ Kandemir, *Peygamberleri Öğrenelim*, 13; Uysal, *Hayvanların Dilinden Peygamberler Tarihi*, 7-8; Yenidinç, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 16-17; Doğru, *Allah'ın Elçileri Hz. Adem Aleyhisselam*, 15-18; Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*, 26; Danış, *Davet Öyküleriyle Peygamberlerimiz*, 25-26; Süleyme, *Mü'min Tomurcuklara Kur'ân Hikayeleri*, 18-19.

¹³⁴ Fazl Hassan Abbas, *Kur'ân Kıssaları*, çev. Recep Orhan Özel - Semih Yolaçan (İstanbul: Erkam Akademi Yayınları, 2022), 668.

¹³⁵ Cahit Karaalp, "Hz. Âdem'in Yaratılışı, İnsanlığın Çoğalması Ve Diğer Yaratılış Meselelerinin Kur'ân Açısından Değerlendirilmesi", *Dergiabant* 9/1 (Mayıs 2021), 54-55.

¹³⁶ Kur'an Yolu (Erişim 10 Nisan 2024), el-Hac 22/37.

¹³⁷ Köylü - Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, 76.

Çocuk kitaplarının bazılarında yer alan Kâbil'in Hâbil'i öldürmesi¹³⁸, Hz. İsmâîl'in kurban edilmesi,¹³⁹ Hz. Lût kıssası¹⁴⁰ gibi konular içerik bakımından çocukların seviyesine uygun olmayan örneklerden bazılarıdır. Buradaki kıssalar direkt olarak Kur'an'da anlatılmaktadır. Ancak Kur'an'daki her içerik, özellikle de işlem öncesi ve somut işlemler döneminde olan çocuklar için uygun değildir. Çocuk kitaplarında, çocukların hayat tecrübeleriyle uyumlu ve anlamlandırabilecekleri konular tercih edilmelidir.¹⁴¹ Bu bağlamda çocukların, bir kardeşin diğer kardeşi öldürmesini ya da bir babanın oğlunu kurban etmesini Kur'an'da geçtiği şekilde anlamlandırmasını bekleyemeyiz. Nitekim 7 yaş ve üzeri çocuklar için hazırlanan eserin bir tanesinde Hz. İsmâîl'in kurban edilmesi şöyle anlatılmaktadır: “*Yalnız bir isteğim var senden. Ellerimi sıkıca bağla. Gözlerimi de bir bezle örtüver. Sonra da beni kurban et!*” Hazreti İbrahim de öyle yapıverdi. Sonra da o keskin bıçağı oğlu İsmail'in boynuna ‘Bismillah’ deyip hızla çaldı. Ama bıçak kesmemişti. Hazreti İbrahim bir daha, bir daha denedi. Ama o keskin bıçak yine kesmemişti. Yanındaki ağacın dallarına sürttü. Dal o anda yere düştü. Evet, bıçak çok keskindi. Ama İsmail'e gelince işlemiyordu. İsmail'i yüz üstü yere yatırıp kuvvetlice bir daha denedi. Yine olmadı... Bıçak kesmiyordu.”¹⁴² Kur'an'da geçmeyen bu ifadeler çocuk kitaplarında yer verilmesi gereksiz bir çabanın ürünüdür. Çocuk okurun, örnek

¹³⁸ Kandemir, *Peygamberleri Öğrenelim*, 14-16; Osman Koca, *Yaradılış Destanı Yahut Hz. Âdem* (İstanbul: Beyan Yayınları, 2017), 14-16; Uysal, *Hayvanların Dilinden Peygamberler Tarihi*, 8-10; Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 1 Hz. Adem'den Hz. Hud'a*, 73-77; Yenidinc, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 17-21; Seçkinoglu, *Sevgili Kur'an'ımdan Öyküler*, 34-37; Doğru, *Allah'ın Elçileri Hz. Adem Aleyhisselam*, 19-25; Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*, 27-29; Süphandağı, *Küçük Kalplere Kur'an Hikayeleri*, 17-19; Danış, *Davet Öyküleriyle Peygamberlerimiz*, 30-33; Arıcan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*, 24-29; Aktaş, *Sevgili Peygamberlerim*, 18-21; Kutub - es-Sahhar, *Kur'an-ı Kerim'den Dini Hikâyeler*, 25-34; Khan, *Çocuklar İçin Kur'an'dan Kıssalar*, 15; Rohadi, *Benim Kur'an Hikayelerim*, 22-24; Süleyme, *Mü'min Tomurcuklara Kur'an Hikayeleri*, 21-25.

¹³⁹ Kandemir, *Peygamberleri Öğrenelim*, 100-107; Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 2 Hz. Salih'ten Hz. Yusuf'a*, 69-73; Yenidinc, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 104-115; Doğru, *Allah'ın Elçileri Hz. İsmail Aleyhisselam*, 14-17; Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*, 93-94; Süphandağı, *Küçük Kalplere Kur'an Hikayeleri*, 49-53; Danış, *Davet Öyküleriyle Peygamberlerimiz*, 75-78; Arıcan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*, 77-81; Kutub - es-Sahhar, *Kur'an-ı Kerim'den Dini Hikâyeler*, 111-114; Khan, *Çocuklar İçin Kur'an'dan Kıssalar*, 40-41; Süleyme, *Mü'min Tomurcuklara Kur'an Hikayeleri*, 80-82.

¹⁴⁰ Kandemir, *Peygamberleri Öğrenelim*, 112-124; Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 2 Hz. Salih'ten Hz. Yusuf'a*, 83-96; Doğru, *Allah'ın Elçileri Hz. Lut Aleyhisselam*, 3-31; Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*, 99-107; Danış, *Davet Öyküleriyle Peygamberlerimiz*, 85-90; Süleyme, *Mü'min Tomurcuklara Kur'an Hikayeleri*, 57-66.

¹⁴¹ Köylü - Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, 75.

¹⁴² Yenidinc, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 112-113.

alabilirliğine de dikkat edilmediğini göstermektedir. Bu anlatım, somut işlemler döneminde olan çocukların aile bireylerine olan güveninin sarsılmasına ve dine karşı olumsuz yargı geliştirmesine sebep olabilir. Oysaki Hz. İbrâhim ve Hz. İsmâîl kıssası, baba-evlat ilişkisi konusunda çocuklara anlatılabilecek uygun içeriklere sahiptir. Hz. İbrâhim'in Hz. İsmâîl'e duası üzerinden baba duasının önemi, birlikte çalıştıkları Kâbe'nin inşası olayından¹⁴³ kulluk ve sorumluluk bilinci, çocuk eserlerinde işlenebilecek içeriklerden bazılarıdır.¹⁴⁴

Kitabın kapağında çocuklar ve gençler için yazıldığı belirtilmesine rağmen hitap ettiği yaş aralığı yetişkinler olduğunu tahmin ettiğimiz Ahmet Efe'nin eserinde, Hz. Mûsâ kıssasındaki bebeklerin öldürülmesi olayı şöyle kurgulanmıştır: *“Ellerinde kasap bıçakları tutan zalim ve serkeş adamlar..., bir bebek çılgılığı duymaya görsünler hemen bastırıyor; binbir acı içinde kıvranan masum ve mazlum annelerin ciğerparesini kucağından sökerek, hemen oracıkta paramparça ediyorlardı. Bıçakların ucundan damlayan taze ve sıcak kanlar bütün bir Mısır üzerine çöken korkunç bir kâbusun somut belgesi...”*¹⁴⁵ Müellifin soyut işlemler dönemi çocukları düşünerek yazdığını varsaysak dahi kitaptaki bu ifadeler, çocuklar için fazla dramatik görünmektedir. Ayrıca kıssanın Kur'an'daki anlatımında yer almayan detaylardır. Bir çocuk kitabında olumsuz öğeler bulunabilir. Ancak yazar, çocuğun gelişim dönemine göre hazır bulunuşluğunu dikkate almalı, konu seçimi ve kurgusunu buna göre yapmalıdır. Zira “çocuk gerçekliği” ve “çocuğa görelik” hususlarına dikkat edilerek yazılmış iyi bir kitap sayesinde çocuk, hayatın içinde kötü deneyimlerin de olabileceğinin farkına vararak olumsuz durumlarla karşılaştığında nasıl baş edebileceği ile ilgili fikir edinebilmelidir.¹⁴⁶

Bu konudaki örneklerden bir tanesi de Asım ve Mürşide Uysal'ın hayvanların dilinden kaleme alarak anlattıkları eserlerinde, Hz. Sâlih kıssasındaki mucize devenin öldürülmesi şöyle tasvir edilmiştir: *“Kâtil içeri girdiğinde ayağa kalktım. Bana baktı.*

¹⁴³ el- Bakara 2/127-129.

¹⁴⁴ Bu konuda yapılmış bir çalışma için bk. Muhammet Yılmaz, *Günümüze Bakan Yönleriyle Kur'an'da Peygamberlerin Evlatlarına Nasihatleri* (İstanbul: Okur Akademi Yayınları, 2020); a.mlf., “Hz. İbrâhim'in, Oğlu İsmâîl'e Olan Öğretileri Üzerinden Kur'an'da Peygamberlerin Evlatlarına Nasihatleri” *Uluslararası Hz. İbrâhim (a.s.) ve Nübüvvet Sempozyumu Tebliğler Kitabı*, ed. Atilla Yargıcı vd. (İstanbul: Nida Akademi Yayınları, 2019), 1/408-453.

¹⁴⁵ Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*, 195.

¹⁴⁶ Betül Çalık, *Türkiye'de Çocuk Edebiyatı Hikaye ve Romanlarında Korku Teması* (Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022), 191.

Aşırı derecede içtiği için, hemen hemen göremiyordu. Kılıcını kaldırdı. Yavrumu korumaya çalıştım. Kılıcı, ayaklarıma geldi ve onları vücudumdan ayırdı. Secde ederek yere düştüm. Azabın acılığını gördüm. Bu türlü azaba uğrayana acıdım. Ayaklarımdan akan kanın görünüşü, kâtilin kafasını karıştırdı. Kılıcı kaldırdı ve boynuma indirdi.”¹⁴⁷ Çocuk kitaplarından verdiğimiz örnekleri incelediğimizde yazarlar olayları, okurunun seviyesinin çok üstünde dramatize ederek anlatmıştır. Bu durumda yazarların, Kur’an’ın bizzat kendisinde görülmeyen detaylara yer vererek, olayları çocukların dehşete kapılmasına sebep olacak şekilde kurguladıklarını söyleyebiliriz. Bu nedenle müellifin konuyu işlerken çocuğun yaşını, psikolojisini ve olayı nasıl anlamlandırabileceğini hesaba katması önem arz etmektedir.¹⁴⁸

¹⁴⁷ Uysal, *Hayvanların Dilinden Peygamberler Tarihi*, 26-27.

¹⁴⁸ Çalık, *Türkiye’de Çocuk Edebiyatı Hikaye ve Romanlarında Korku Teması*, 191.

2. KUR'AN KISSALARI TEMALI ÇOCUK ESERLERİNİN TEFSİR İLMİNİN VERİLERİ AÇISINDAN ANALİZ EDİLMESİ

Tefsir kelimesinin sözlük anlamı, “*bir şeyi açıklamak, ortaya çıkarmak ve üzeri örtülü bir şeyi açmak*”¹⁴⁹ demektir. Tefsir ıstılahta, “âyetlerin nüzulü, bunların ihtiva ettiği çeşitli yönler ve olaylar, iniş sebeplerini bilmek; Mekkî-Medenî, muhkem-müteşâbih, nâsih-mensuh, hususi-umumi, mutlak-mukayyed, mücmel-müfesser mânaları tespit etmek; helal ve haram, vaad ve void, emir ve nehiy, ibretli ifade ve emsalu'l-Kur'an'a uymaktır.”¹⁵⁰ anlamına gelmektedir.

Osmanlı'da tefsir ilminin gereği gibi öğrenilebilmesi, on sekiz ilme bağlı kılındığından tefsir dersleri, eğitim müfredatının son kademesinde yer almıştır.¹⁵¹ Dolayısıyla tefsir gibi başka öncüllere ihtiyaç duyan bir alan ile çocuk gibi hitap edilmesi zor bir alanın ortak paydada bulunduğu çalışmamızın bu başlığında, Kur'an kıssaları temalı çocuk eserleri, tefsir ilmi perspektifinden değerlendirilecektir.

2.1. Tefsir İlmi Açısından Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Kur'an'da geçen bir konuyu işleyen eserin “Allah'ın muradı” ile ters düşecek bir anlatıma sahip olmaması gerekir. Kıssaları konu alan çocuk eserlerinin Kur'an'a uygunluğu, nitelikli bir çalışma olduğunu gösteren en önemli unsurlardan biridir. Bu başlıkta Kur'an kıssaları temalı çocuk eserleri, tefsir ilminin verileri açısından analiz edilerek bu konudaki olumlu ve olumsuz yanları ortaya koyulmaya çalışılacaktır.

2.1.1. Kur'an Bütünlüğü Açısından Değerlendirilmesi

Kur'an-ı Kerim, yapısı itibarıyla konuları ve bölümlerine ayrılmış bir kitap değil, iç içe geçen ve birbirleriyle bağlantılı parçalardan oluşan bir kitaptır. Bu parçalar bazen birbirlerini tamamlama bazen de birbirlerini açıklama vasıflarıyla bir bütün oluştururlar.¹⁵² Dolayısıyla Kur'an kıssaları da çoğunlukla tek bir sûrede değil, değişik yönleriyle farklı sûrelerde geçmektedir. Hemen hiçbir sûrede bir kıssa diğer

¹⁴⁹ el-İsfahânî, *Müfredât*, 796; Muhsin Demirci, *Tefsir Usûlü* (İstanbul: MÜİFAV Yayınları, 2008), 21.

¹⁵⁰ Celaleddin Abdurrahman es-Suyûtî, *el-İtkan fî Ulûmi'l-Kur'an*, çev. Sâkîp Yıldız vd. (İstanbul: Hikmet Neşriyat, 1987), 2/447.

¹⁵¹ Cevat İzgi, *Osmanlı Medreselerinde İlim* (İstanbul: İz Yayıncılık, 1997), 1/77-78.

¹⁵² Halis Albayrak, *Kur'an'ın Bütünlüğü Üzerine* (İstanbul: Şule Yayınları, 2009), 20-22.

sûredekini aynı olarak tekrar etmemektedir. Bu bağlamda Yüce Allah'ın kıssada verdiği mesajın tam anlaşılabilmesi için bütüncül bir okuma yapmak gerekmektedir.

Çocuk kitaplarını incelediğimizde; kıssaların bazı bölümlerinde, Kur'an bütünlüğü konusunda gerekli hassasiyetin gösterilmediği söylenebilir. Örneğin; Hz. Yûsuf kıssasının işlendiği bazı eserlerde, Hz. Yûsuf'un zindandan çıkmadan önce ileri sürdüğü şarta (kralın kadınlardan hesap sorması) değinilmeden kralın onu hapisten çıkardığı anlatılmıştır.¹⁵³ Kur'an'da bu olay şöyle geçmektedir: “*Kral, ‘Onu bana getirin.’ dedi. Elçi Yûsuf’a gelince (Yûsuf) dedi ki: ‘Efendine dön de ellerini kesen o kadınların derdi ne idi, diye sor. Şüphesiz Rabbim onların hilesini hakkıyla bilendir.’ Kral kadınlara, ‘Yûsuf’tan murad almak istediğiniz zaman derdiniz ne idi?’ dedi. Kadınlar, ‘Haşa! Allah için, biz onun bir kötülüğünü bilmiyoruz.’ dediler. Aziz’in karısı ise, ‘Şimdi gerçek ortaya çıktı. Ondan ben murad almak istedim. Şüphesiz Yûsuf doğru söyleyenlerdendir.’ dedi. (Yûsuf), ‘Benim böyle yapmam, Aziz’in; yokluğunda, benim kendisine hainlik etmediğimi ve Allah’ın, hainlerin tuzaklarını başarıya ulaştırmayacağını bilmesi içindi.’ dedi. (Bununla beraber) nefsimi temize çıkarmıyorum. Çünkü nefis aşırı şekilde kötülüğü emreder; Rabbim acıyıp korumuş başka. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayan, pek esirgeyendir.’”¹⁵⁴ Burada Hz. Yûsuf'un kendisine atılan iftiradan temize çıkmak istediği, kralın yanına gittiğinde birilerinin akıllarındaki soru işareti nedeniyle bunu dillerine dolamalarını istemediği anlaşılmaktadır. Ayrıca insanların ithamlarını önlemek için çaba göstermenin ve tedbir almanın gerekliliği vurgulanmaktadır.¹⁵⁵ Bununla birlikte suçsuz olduğunun anlaşılmasına verdiği önem, yükseleceği makamın heyecanına kapılıp hakikati göz ardı etmediğini bizlere göstermektedir. Kadınların “Yûsuf’tan murad almak istemeleri” ifadesinden dolayı bu bölüm, çocuğa görelîye uygun görülmediği için tamamen çıkartılmak yerine, yukarıda da değindiğimiz güzel*

¹⁵³ Özkan Öze, *Peygamber Hikayeleri Yusuf Peygamber* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2023), 14; Yenidinç, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 138-139; Süphandağı, *Küçük Kalplere Kur'an Hikayeleri*, 75; Gülcemal, *Adaletli Peygamberim Hz. Yusuf*, 22; Arıcan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*, 124; Aktaş, *Sevgili Peygamberlerim*, 114; Khan, *Çocuklar İçin Kur'an'dan Kıssalar*, 58.

¹⁵⁴ Yûsuf 12/50-53.

¹⁵⁵ Muhammed el-Hârizmî ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf*, çev. Muhammed Coşkun vd. (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2017), 3/622.

mesajlar sadeleştirilip; Hz. Yûsuf'un iftiradan arınarak hapisten çıkma çabası merkeze alınarak çocuğa görelîğe uygun bir dille aktarılabilir.

Bazı eserlerde, çocuğa görelîğe uygun olmasına rağmen kıssaların bazı bölümlerinin işlenmediği görülmektedir. Meselâ; kralın, Hz. Yûsuf'u yanına almak istemesi üzerine Hz. Yûsuf'un, hazinenin sorumluluğuna talip olmasına değinilmeden direkt görevlendirilmesinden bahsedilmiştir.¹⁵⁶ Nitekim, *"Kral dedi ki: 'Onu bana getirin, onu kendime özel danışman edineyim.' Onunla konuşunca, 'Bugün sen katımızda yüksek yeri olan, güvenilir birisin.' dedi. Yûsuf da, 'Beni ülkenin hazinelerine tayin et! Çünkü ben çok iyi korurum ve bu işi bilirim.' dedi. Böylece Yûsuf'a orada dilediği gibi hareket etmek üzere ülke içinde yetki verdik..."*¹⁵⁷ âyetlerinde de belirtildiği gibi Hz. Yûsuf'un, bilgisine uygun bir göreve talip olduğu ifade edilmektedir. Burada görev verilecek kişilerde aranacak niteliğin güvenilirlik ve liyakat olduğunu görmekteyiz.¹⁵⁸ Bu niteliklere sahip olan kişilerin Allah rızası için göreve kendisinin talip olması gerektiği Hz. Yûsuf üzerinden bizlere de öğretilmektedir.¹⁵⁹

Bu konuyla ilgili bir başka örnek olarak Hz. Mûsâ kıssasında, Kızıldeniz'den geçildikten sonra yaşananlara değinmeyen eserler verilebilir.¹⁶⁰ Halbuki kıssanın bu bölümünden sonra da çocukların örnek alabileceği çok güzel mesajlar bulunmaktadır. Meselâ; *"Mûsâ kavmine demişti ki: Ey kavmim! Şüphesiz siz buzağıyı (tanrı) edinmekle kendinize zulmettiniz. Onun için yaratanınıza tövbe edin de nefislerinizi öldürün. Öyle yapmanız yaratıcınızın katında sizin için daha iyidir; böylece Allah*

¹⁵⁶ Kandemir, *Peygamberleri Öğrenelim*, 144; İbrahimhakkıoğlu, *Peygamber Öyküleri Hazreti Yusuf*, 26; Öze, *Yusuf Peygamber*, 14; Yeniding, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 139; Süphandağı, *Küçük Kalplere Kur'an Hikayeleri*, 75; Arıcan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*, 124; Aktaş, *Sevgili Peygamberlerim*, 114; Khan, *Çocuklar İçin Kur'an'dan Kıssalar*, 58; Rohadi, *Benim Kur'an Hikayelerim*, 81; Süleyme, *Mü'min Tomurcuklara Kur'an Hikayeleri*, 91.

¹⁵⁷ Yûsuf 12/54-56.

¹⁵⁸ ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 3/630.

¹⁵⁹ Mehmet Okuyan, *Kur'an Meal-Tefsir*, (İstanbul: Haliç Üniversitesi Yayınları, 2021), 241.

¹⁶⁰ Osman Koca, *Allah ile Konuşan Peygamber Yahut Hz. Musa* (İstanbul: Beyan Yayınları, 2017); Belkıs İbrahimhakkıoğlu, *Peygamber Öyküleri-Hazreti Musa* (İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları, 2021); Özkan Öze, *Musa Peygamber* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2023); Yeniding, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 172-199; Süphandağı, *Küçük Kalplere Kur'an Hikayeleri*, 81-87; Arıcan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*, 162-184; Aktaş, *Sevgili Peygamberlerim*, 136-145; Khan, *Çocuklar İçin Kur'an'dan Kıssalar*, 70-81; Rohadi, *Benim Kur'an Hikayelerim*, 133-151.

tövbenizi kabul etmiş olur. Çünkü acıyıp tövbeleri kabul eden ancak O'dur.”¹⁶¹, “Ve sizi bulutlarla gölgeledik; size kudret helvası ve bildircin gönderdik; ‘Verdiğimiz güzel nimetlerden yiyin.’ (dedik). Gerçekte onlar bize değil, kendilerine kötülük ediyorlardı.”¹⁶², “Pişman olup kendilerinin gerçekten sapmış olduklarını anlayınca da dediler ki: Eğer Rabbimiz, bize acımaz ve bizi bağışlamazsa mutlaka ziyana uğrayanlardan olacağız!”¹⁶³ gibi âyetler etrafında işlenen konular sayesinde çocuklar, Yüce Allah’ın verdiği nimetlerin kıymetini bilip şükretme; bu nimetlere karşılığında nankör olmama, şımarıp kibirlenmeme ve tevbe ettikten sonra Rabbimize verdiğimiz sözde durmanın önemini kavrayabilecektir.

Hız. Dâvûd kıssasının anlatıldığı çocuk kitaplarında, Kur’an’ın bütünlüğüne dikkat edilmemesi daha büyük bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Kur’an’da Hız. Dâvûd kıssası Bakara, Enbiyâ, Neml, Sebe ve Sâd sûrelerinde detaylı anlatılmış olup¹⁶⁴ bu sûrelerin bazılarında Hız. Süleyman ile birlikte zikredilmiştir.¹⁶⁵ Olaylar arasındaki bağlantının tam anlaşılması için Hız. Dâvûd ile Hız. Süleyman kıssasının birlikte anlatılmasının önemi ortadadır. Ancak bazı çocuk kitaplarında bu kıssalar aynı set içerisindeki farklı kitaplarda¹⁶⁶ ya da aynı kitabın farklı bölümlerinde¹⁶⁷ anlatılmıştır. Bazılarında ise iki kıssadan sadece biri ele alınmıştır.¹⁶⁸

¹⁶¹ el- Bakara 2/54.

¹⁶² el- Bakara 2/57.

¹⁶³ el- A'râf 7/149.

¹⁶⁴ Mustafa Hocaoglu, *Kur'an'da Peygamber Kıssaları* (Konya: Hüner Yayınları, 2021), 99.

¹⁶⁵ el- Enbiyâ 21/78-42, en- Neml 27/15-44, Sebe' 34/10-14, Sâd 38/17-40.

¹⁶⁶ Belkis İbrahimhakkioğlu, *Peygamber Öyküleri- Hazreti Davud* (İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları, 2021); Belkis İbrahimhakkioğlu, *Peygamber Öyküleri- Hazreti Süleyman* (İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları, 2021); Özkan Öze, *Davud Peygamber* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2023); Özkan Öze, *Süleyman Peygamber* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2023); Mehmet Doğru, *Allah'ın Elçileri Hz. Davud Aleyhisselam* (İstanbul: Damla Yayınevi, 2011); Mehmet Doğru, *Allah'ın Elçileri Hz. Süleyman Aleyhisselam* (İstanbul: Damla Yayınevi, 2011).

¹⁶⁷ Kandemir, *Peygamberleri Öğrenelim*, 189-204; Nalbant, *Peygamberlerin İzinde*, 149-183; Damla, 365 Günde Peygamberler Tarihi, 344-393; Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 4 Hz. Davud'dan Hz. İsa'ya*, 7-47; Yenidinç, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 200-243; Seçkinoğlu, *Sevgili Kur'an'ımdan Öyküler*, 267-305; Gökdoğan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*, 132-153; Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*, 221-245; Danış, *Davet Öyküleriyle Peygamberlerimiz*, 173-188; Arıcan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*, 195-219; Aktaş, *Sevgili Peygamberlerim*, 172- 187; Kutub - es-Sahhar, *Kur'an-ı Kerim'den Dini Hikâyeler*, 225-253; Rohadi, *Benim Kur'an Hikayelerim*, 153-203; Süleyme, *Mü'min Tomurcuklara Kur'an Hikayeleri*, 151-170.

¹⁶⁸ Koca, *Allah Dostu Yahut Hz. Süleyman*; Uysal, *Hayvanların Dilinden Peygamberler Tarihi*, 91-124; Süphandağı, *Küçük Kalplere Kur'an Hikayeleri*, 89-95; Yılmaz, *Davud Peygamber*; Özden, *Üç Küçük Taş*; Taib, *Süleyman A.S. ve Karıncalar*; Khan, *Çocuklar İçin Kur'an'dan Kıssalar*, 98-103.

Hız. Dâvûd kıssası çoğu kitapta Tâlût- Câlût olayına indirgenerek anlatılmıştır. Kur'an'da geçmediği halde “iki annenin davası” olayı¹⁶⁹ geniş yer tutmasına rağmen Sâd sûresi 21-25. âyetlerde geçtiği halde Hız. Dâvûd'a gelen iki davacı olayı hakkında anlatılanlara çoğu kitapta yer verilmemesi,¹⁷⁰ Kur'an'ın bütünlüğünün dikkate alınmadığını göstermektedir. Kur'an'da bu olay řu şekilde geçmektedir: “*Davalařanlara dair bilgi sana ulaştı mı? Bu adamlar mâbedin duvarına tırmanıp Dâvûd'un yanına girmişlerdi. Dâvûd onları görünce telâşlanmıştı. 'Korkma.' dediler, 'Birimizin diğerini haksızlık etmekle suçladığı iki davacıyız biz. Aramızda âdil bir hüküm ver; doğruluktan sapma, bize de doğru yolu göster. řu adam benim kardeşim. Onun doksan dokuz koyunu, benim ise bir tek koyunum var. Buna rağmen 'Onu da bana ver' dedi ve bu tartışmada bana baskın çıktı.'* Dâvûd şöyle dedi: ‘*Senin koyununu kendi koyunlarına katmak istemekle doğrusu sana karşı haksızlık etmiştir. Zaten aralarında ortaklık ilişkileri bulunanların çoğu birbirine haksızlık ederler; yalnız iman edip dünya ve âhiret için yararlı işler yapmakta olanlar böyle değildir; ama onlar da o kadar az ki!*’ Dâvûd (böyle bir temsil ile) kendisini sınıadığımızı anladı. Bunun üzerine rabbinden kendisini bağışlamasını dileyerek secdeye kapandı ve bütünüyle O'na yöneldi. Biz de onu bağışladık...”¹⁷¹ Bu âyetlerdeki içeriğin çocuklara sunulmaması, tefsirlerde anlatılardan bağımsız olarak, yazarların âyetlere yaklaşımları ihtimalini akıllara getirmektedir. Tefsirlerde aktarıla gelen bu rivayetlere göre, Hız. Dâvud pencereden bakarken gayri ihtiyarî gördüğü bir kadından etkilenir. Kadının kocasından kurtulmak için onu savaşa gönderir, adam savaşta ölür. Hız. Dâvud da onun karısıyla evlenir. Müfessirlerin birçoğu, kaynağı Tevrat olan bu

¹⁶⁹ Kandemir, *Peygamberleri Öğrenelim*, 196; Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 4 Hz.Davud'dan Hz. İsa'ya*, 25-26; Yenidinç, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 228-229; Doğru, *Allah'ın Elçileri Hz. Süleyman Aleyhisselam*, 8; Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*, 233-234.

¹⁷⁰ Kandemir, *Peygamberleri Öğrenelim*, 189-204; Nalbant, *Peygamberlerin İzinde*, 149-183; Damla, 365 *Günde Peygamberler Tarihi*, 344-393; İbrahimhakkıoğlu, *Peygamber Öyküleri- Hazreti Davud*; Öze, *Davud Peygamber*; Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 4 Hz. Davud'dan Hz. İsa'ya*, 7-47; Yenidinç, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 200-243; Seçkinoğlu, *Sevgili Kur'an'ımdan Öyküler*, 267-305; Gökdoğan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*, 132-153; Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*, 221-245; Özden, *Üç Küçük Taş*; Arıcan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*, 195-219; Aktaş, *Sevgili Peygamberlerim*, 172- 187; Kutub - es-Sahhar, *Kur'an-ı Kerim'den Dini Hikâyeler*, 225-253; Rohadi, *Benim Kur'an Hikayelerim*, 153-203; Süleyme, *Mü'min Tomurcuklara Kur'an Hikayeleri*, 151-170; Khan, *Çocuklar İçin Kur'an'dan Kıssalar*, 98-103.

¹⁷¹ Sâd 38/ 21-25.

rivayeti ya olduğu gibi ya da tevil yoluna giderek nakletmişlerdir.¹⁷² Meselâ bu tevillerden birine göre, âyette geçen “koyun” ifadesinin temsili olarak kullanıldığı ve bu ifadeyle “kadın”ın kastedildiği aktarılmıştır.¹⁷³ Müfessirlerin bu konu ile ilgili aktardıkları haberlerde, İsrâiliyyât etkisinde kaldıkları ve bu rivayetlerin peygamberlik makamıyla bağdaşmayan malumatlar olduğu açıktır.¹⁷⁴ Kur’an’da söz konusu davanın öncesinde Hz. Dâvûd’un güzel sıfatlarla övüldüğü âyetler geçmektedir.¹⁷⁵ Dolayısıyla bu âyetler ekseninde çocuk eserlerini kurgulamak; kıssanın hem Kur’an bütünlüğü içinde anlaşılmasını hem de çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik ilkelerine uygun olmasını sağlayacaktır.

Ehl-i sünnet müfessirlerin birçoğu, isrâiliyyât kaynaklı rivayetleri eleştirmeden aktarırken erken dönemden itibaren Mu‘tezilî müfessirler ise bu rivayetlere karşı çıkmışlar ve âyetleri farklı şekilde tevil etmişlerdir. Örneğin; Hz. Dâvûd’un hatasının, iki davalıdan birini dinlemeden karar vermek olduğu şeklinde tevil edilmesi, en erken Mu‘tezilî müfessirler tarafından dile getirildiği görülmektedir.¹⁷⁶ Sâd sûresi 21-25. âyetlere göre kıssa, bir dava ve adalet vurgusuyla anlatıldığından kıssanın, hüküm sahibi kişilerin “adaletle karar verme”si bağlamında değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Dolayısıyla Hz. Dâvûd’un peygamber olmasının yanında yönetici kimliği de olduğundan, verdiği kararların adalet bakımından tüm yöneticilere örnek teşkil etmesi gerekmektedir.¹⁷⁷ Bu olayda, hüküm sahibinin kararını etkileyecek eylem ve söylemlerden kaçınmanın önemi de ortaya çıkmaktadır. Ayrıca verilen hükmün yanlışlığı fark edildiğinde bunda ısrar etmemek de adalet için elzemdir. Nitekim Hz. Dâvûd, davalarda yaşanması mümkün olan bir durumdan yani yanlış hükmünden geri dönmüş ve Allah’a sığınarak tevbe

¹⁷² Ebû Mansûr el-Mâtürîdî es-Semerkandî, *Te’vîlâtü’l- Kur’ân Tercümesi*, çev. Kemal Sandıkçı (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2018), 12/254-257; ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 5/814-818; Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî, *el-Câmi’ li-ahkâmi’l-Kur’ân*, çev. M. Beşir Eryarsoy (İstanbul: Buruc Yayınları, 2002), 15/43-47.

¹⁷³ ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 5/824.

¹⁷⁴ Abdullah Aydemir, *İslâm Kaynaklarına Göre Peygamberler* (Ankara: TDV Yayınları, 2022), 224-226.

¹⁷⁵ Sâd 38/ 17-20.

¹⁷⁶ Ersin Çelik, “Mu‘tezilî Tefsir Geleneğinde İsrâiliyyât”, *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 28/1 (Haziran 2024), 335-337.

¹⁷⁷ Recep Orhan Özel, “Bir Kur’ân Kıssası Bağlamında Tefsirde İsrâiliyyât Kritiği: Hz. Dâvûd’a Gelen Davacılar”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* (14/3 2014), 152-153.

etmiştir.¹⁷⁸ Bu davada Hz. Dâvûd, iki kişiden birini dinlemeden aceleyle karar vermiş ve bundan dolayı hata yapmış olabilir. Tek koyunla ilgilenmek zor olacağından 99 koyun sahibinin, kardeşine yardım etme niyetinde olması mümkündür. Bu niyet de tek koyun sahibinin lehine görünmektedir. Bu durumda Hz. Dâvûd hata yaptığını anlamış ve Allah’a yönelerek bağışlanma dilemiştir.¹⁷⁹ Bu bağlamda Sâd sûresindeki iki davacı olayı, çocuklara hem adaletle hüküm vermenin hem de yanlış hükümde ısrar etmemenin önemini kavratılabileceğinden, çocukların seviyesine uygun bir içerik niteliği taşımaktadır.

2.1.2. Âyetlerin Yorumunda İsrâiliyyât Temelli Bilgilerin Kullanılması

İsrâiliyyât, “Ortadoğu kültür havzasını oluşturan toplumlara, şahıslara, peygamberlere, yaratılış konularına ve kıyamete dair geçmiş ve gelecekle ilgili olan, yayılışı İslâm öncesine uzanan, kaynağı Araplara ve Ehl-i kitaba dayanan, tefsirlerde açıklama, istişhad ve tergîb-terhîb maksatlı kullanılan rivayetler”¹⁸⁰ anlamına gelmektedir. Hatta bazı alimler, diğer eski din ve kültürlerden İslâm kaynaklarına yapılan ilavelerle birlikte İslâm düşmanlarının bu dine dahil etmeye çalıştıkları Kur’an ve sahih sünnete aykırı olan haberler hakkında da aynı kavramı kullanmışlardır.¹⁸¹ Bu durumda; ister Yahudi, ister Hristiyan, isterse bunların dışında bir kaynaktan nakledilmiş olsun, tefsir ve hadise girmiş olan her türlü habere İsrâiliyyât denir.¹⁸²

Kur’an ve sünnette Ehl-i kitaba danışıp onlara bilgi sormaya izin verildiği gibi verilmeyen durumların da olduğu bilinmektedir.¹⁸³ Örneğin; “Şayet sana indirdiklerimizden şüphelen varsan, senden önce Kitab’ı okuyanlara sor.”¹⁸⁴ âyetinden,

¹⁷⁸ Özel, “Hz. Dâvûd’a Gelen Davacılar”, 150.

¹⁷⁹ Okuyan, *Kur’an Meal-Tefsir*, 453; Süleymaniye Vakfı (SV), “Süleymaniye Vakfı Meali” (Erişim 14 Şubat 2024).

¹⁸⁰ Enes Büyük, “Tefsirde İsrâiliyyâta Dair Bazı Tespit ve İddiaların Değerlendirilmesi”, *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* (23/2 2019), 774.

¹⁸¹ Abdulhamit Birişik, “İsrâiliyyât”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (Erişim 14 Şubat 2024).

¹⁸² Muhammed Hüseyin Zehebî, “Tefsir ve Hadiste İsrâiliyyât”, çev. Muhammet Yılmaz, *Çorum Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (2/1 2002), 161.

¹⁸³ Muhammed Hüseyin Zehebî, *Tefsir ve Hadiste İsrâiliyyât*, çev. Enbiya Yıldırım, (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2021), 67.

¹⁸⁴ el- Yûnus 10/94.

Tevrat ve İncil'in; tahrif edilmeyip¹⁸⁵ Kur'an'ın tasdik ettiği¹⁸⁶ bölümlerine başvurulabileceği sonucu çıkarabilir. Ayrıca Buhârî'nin Abdullah b. Amr'dan rivayet ettiği, *"Benim tarafımdan (tebliğ edilen Kur'an'dan) bir âyet olsun halka ulaştırınız. İsrâiloğullarından da (ibretli kıssalar) haber verebilirsiniz. Bunda darlık yoktur. Her kim (benim söylemediğim bir şeyi söyledi diye) bile bana yalan isnad ederse, o da cehennemdeki yerine yerleşmeye hazırlansın."*¹⁸⁷ hadisi de aynı şekilde Ehl-i kitaptan nakilde bulunmaya izin veren rivayetlerden bir tanesidir. Bununla birlikte, Kur'an'ın tahrifle ilgili uyarıları da dikkate alınmalıdır. Nitekim *"Ahidlerini bozdukları için onları lânetledik ve kalplerini katılaştırdık. Onlar kelimelerin yerlerini değiştiriyorlar. Kendilerine bildirilenlerden (Tevrat) önemli bir kısmını da unuttular."*¹⁸⁸ âyetinde bu duruma dikkat çekilmektedir. Yine bu doğrultuda Buhârî'nin Ebû Hureyre'den naklettiği bir hadiste: *"Ehl-i kitap (olan Yahudiler) Tevrat'ı İbranice (metni) ile okurlar ve onu Müslümanlara Arap diliyle tefsir ederlerdi. Resûlullah bu hususta Müslümanlara: Sizler kitap ehlini tasdik de etmeyin, tekzip de etmeyin. Ancak şunu söyleyin: 'Biz Allah'a, bize indirilene, İbrâhim'e, İsmâil'e, İshâk'a, Ya'kûb'a ve torunlarına indirilenlere; Mûsâ'ya, İsâ'ya verilenlere ve bütün peygamberlere Rabb'leri katından verilenlere iman ettik..."*¹⁸⁹ buyrulduğu gibi ihtiyatlı olunması gereken durumların olduğu görülmektedir.

İsrâiliyyât kaynaklı haberlerin İslâmî kaynaklarda kullanılabilmesi için üç hususa dikkat edilmesi gerekir: Kur'an ve sahih sünnete uygun olup hakk kabul edilenler, Kur'an ve sahih sünnete aykırı olup batıl kabul edilenler, İslâm'a uygun ya da aykırı olması bakımından bir ölçüt bulunmayanlar.¹⁹⁰ Bu çerçevede çocuk kitapları iki bağlamda değerlendirilecektir:

¹⁸⁵ Âl-i İmran 3/93.

¹⁸⁶ el- Mâide 5/ 48.

¹⁸⁷ Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil el- Buhârî, *Sahîhî Buhârî ve Tercemesi*, çev. Mehmed Sofuoğlu (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1987), "Kitâbu'l- Enbiyâ", 52 (No. 128).

¹⁸⁸ el-Mâide 5/13.

¹⁸⁹ el- Buhârî, *Sahîhî Buhârî ve Tercemesi*, "Kitâbu't- Tevhîd", 52 (No. 167).

¹⁹⁰ Sait Şimşek, *Kur'an Kıssalarına Giriş* (İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları, 2021), 121-122.

2.1.2.1. İslâm’a Aykırı Düşmeyen İsrâiliyyât

Kur’an kıssalarında geçen olay ve kişiler Kur’an öncesi vahiylerin de ortak konusu olduğu için aralarında benzerliğin olması rastlantısal değildir.¹⁹¹ Dolayısıyla dine ve akla aykırı olmayan İsrâiliyyât, çoğu alim tarafından kıssaların yorumlanmasında haber kaynağı olarak kullanılmıştır. Hatta İbn Kesir gibi İsrâiliyyât konusunda oldukça eleştirel yaklaşan müfessirler bile İslâm’ın temel prensipleriyle çelişmediğinde bu rivayetleri kullanmaktan imtina etmemişlerdir.¹⁹²

Çocuk kitaplarında bu nitelikte olan İsrâiliyyât haberlerinden bazıları şunlardır:

- a) Nûh kavminin taptığı putların daha önceden yaşayan iyi insanlar olması,¹⁹³
- b) Hz. Yûsuf’un zindan arkadaşlarından birinin kralın aşçısı diğerinin şerbetçisi olması,¹⁹⁴
- c) Firavun’un İsrâiloğularının erkek çocuklarını öldürüp kız çocuklarını bırakmasının sebebi İsrâiloğullarının nüfusunu kontrol altında tutmak istemeleri,¹⁹⁵
- d) Firavun ve ahalisinin başına gelen kan felaketinin, içeceklerinin kana dönmesi şeklinde gerçekleşmesi.¹⁹⁶

Bu rivayetler, müfessirler tarafından konuyla ilgili âyetlerin tefsirinde kullanılmıştır. Meselâ; Nûh kavminin taptığı putların isimleri âyette: “İnsanlara dediler ki: Sakın ilâhlarınızı bırakmayın; hele Ved’den, Suvâ’dan, Yegûs’tan, Yeûk’tan ve Nesr’den asla vazgeçmeyin!”¹⁹⁷ diye ifade edilmiştir. Âyette ismi geçen

¹⁹¹ Bilal Gökkır, “Tefsirde İsrâiliyyât: Klasik Dönemde İsrâiliyyât ve Önemi”, *Siyer Araştırmaları Dergisi* 5 (2019), 181.

¹⁹² Çelik, “Mu‘tezilî Tefsir Geleneğinde İsrâiliyyât”, 345-347.

¹⁹³ Mehmet Doğru, *Allah’ın Elçileri Hz. Nuh Aleyhisselam* (İstanbul: Damla Yayınevi, 2016), 3-5; Öztürk, *Yeni Bir Başlangıç Hz. Nuh*, 7-10.

¹⁹⁴ Kandemir, *Peygamberleri Öğrenelim*, 144; Damla, 365 Günde Peygamberler Tarihi, 234-236.

¹⁹⁵ Seçkinoğlu, *Sevgili Kur’an’ımdan Öyküler*, 197-198; Gökdoğan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*, 101; Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*, 179; Öztürk, *Esaretten Kurtuluş Hz. Musa*, 17; Kutub - es-Sahhar, *Kur’an-ı Kerim’den Dini Hikâyeler*, 163-164.

¹⁹⁶ Kandemir, *Peygamberleri Öğrenelim*, 176; Öze, *Musa Peygamber*, 19; Yenidindin, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 196; Seçkinoğlu, *Sevgili Kur’an’ımdan Öyküler*, 233-235; Gökdoğan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*, 118; Mehmet Doğru, *Hazreti Musa ve Harun/ Peygamber Seçilişi* (İstanbul: Damla Yayınevi, 2010), 30; Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*, 196-197; Danış, *Davet Öyküleriyle Peygamberlerimiz*, 146; Kutub - es-Sahhar, *Kur’an-ı Kerim’den Dini Hikâyeler*, 189-190.

¹⁹⁷ Nûh 71/23.

putların Nuh kavminden önce yaşayan salih kimseler olduğu, bu kişiler ölünce onları saygıyla hatırlamak için heykelini yaptıkları ancak zamanla ilahlaştırıldıkları belirtilmiştir. Hatta Arapların da bu putlara ibadet ettiği rivayet edilmektedir.¹⁹⁸ Vedd'in adam, Suvâ'nın kadın, Yeğûs'un aslan, Ye'ûk'un at, Nesr'in de akbaba suretinde olduğu aktarılmıştır.¹⁹⁹ Günümüzde de insanların, benzer şekillerde hataya düşmeleri ve bu günahı işlemeleri mümkündür. Bu bağlamda, böyle önemli bir konunun çocuklar tarafından da anlaşılması için put isimlerinin arka planında olanların açıklanması ve durumun somutlaştırılması gerekmektedir. Dolayısıyla bu âyetin tefsirinde istifade edilen İsrâiliyyâtın, âyetin anlaşılmasını destekleyici nitelikte olduğu kanaatindeyiz.

Bazı çocuk kitaplarında Firavun ve ahalisinin başına gelen kan felaketi, içeceklerinin kana döndüğü belirtilerek açıklığa kavuşturulmuştur. Bu durum âyette şöyle geçmektedir: *"Ve dediler ki: 'Bizi büyülemek için ne işaret getirirsen getir, biz sana inanacak değiliz.' Biz de açık seçik mucizeler olmak üzere onların üzerine tûfan, çekirge, haşarat, kurbağalar ve kan gönderdik. Yine de büyüklük tasladılar ve günahkâr bir kavim olmakta direndiler. Azap üzerlerine çökünce, 'Ey Mûsâ! Sana verdiği söz hürmetine, bizim için rabbine dua et! Eğer bizden azabı kaldırırsan mutlaka sana inanacağız ve muhakkak İsrâiloğulları'nı seninle göndereceğiz.'* dediler."²⁰⁰ Tevrat'ta ise kan felaketinin detayları şöyle anlatılmıştır: *"Sonra Rab Mûsâ'ya şöyle buyurdu: 'Hârûn'a de ki, Değneğini al ve elini Mısır'ın suları üzerine –ırmakları, kanalları, havuzları, bütün su birikintileri üzerine– uzat, hepsi kana dönsün. Bütün Mısır'da tahta ve taş kaplardaki sular bile kana dönecek.'* Mûsâ'yla Hârûn Rab'bin buyurduğu gibi yaptılar. Hârûn Firavunla görevlilerinin gözü önünde değneğini kaldırıp ırmağın sularına vurdu. Bütün sular kana dönüştü. Irmaktaki balıklar öldü, ırmak kokmaya başladı. Mısırlılar ırmağın suyunu içemez oldular. Mısır'ın her yerinde kan vardı."²⁰¹ Tevrat'ta bu ifadelere benzer şekilde, kan felaketi tefsirlerde, genellikle içtikleri suyun kana dönüşmesi olarak açıklanmıştır.²⁰²

¹⁹⁸ ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 6/942; er-Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 22/158-159.

¹⁹⁹ ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 6/944.

²⁰⁰ el-A'râf 7/132-134.

²⁰¹ *Kitab-ı Mukaddes* (Erişim 16 Şubat 2024), M. Çık.7:19-21.

²⁰² Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr et- Taberî, *Taberî Tefsiri*, çev. Hasan Karakaya vd. (İstanbul: Hisar Yayınevi, 1996), 4/103; ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 2/954.

Dolayısıyla bu isrâîlî rivayetlerin âyetin tefsirinde kullanılmasının İslâm'ın temel prensipleri açısından bir sorun teşkil etmediği söylenebilir.

2.1.2.2. İslâm'a Aykırı Düşen İsrâîliyyât

Kur'an kıssalarının anlatılma amaçlarına baktığımızda, ibret almamızın sağlanması ve yaşanan zorluklar karşısında hem peygamberlere hem de müminlere teselli verilmenin amaçlandığı görülmektedir.²⁰³ Dolayısıyla kıssanın gayesinden uzaklaşılmasına ya da yanlış anlaşılmasını sebep olacak aktarımlara karşı seçici olunması gerekir. Özellikle de çocuk kitapları söz konusu olduğunda ince eleyip sık dokumak şart olmaktadır. Tespit edilen İsrâîliyyât haberlerinden bazıları bu bağlamda değerlendirildiğinde; kıssanın hedeflenen mesajından uzaklaşıldığı ve İslâmî kaynaklarla aykırı düğüldüğü görülmektedir.

Çocuk kitaplarının İsrâîliyyât kullanımında öne çıkan meselelerini şöyle sıralayabiliriz:

- a) Şeytanın meleklerle hocalık yapması²⁰⁴ ve kızgın ateşten gıda alması,²⁰⁵
- b) İnsanın yaratılması için meleğin yeryüzüne toprak almaya gönderilmesi ve toprağın karşı çıkması,²⁰⁶
- c) Yasak ağacın elma ağacı olması,²⁰⁷
- d) Havvâ'nın Hz. Âdem'i ikna etmesi,²⁰⁸ meyveyi ilk önce Havvâ'nın yemesi,²⁰⁹
- e) Kâbil'in Hâbil'i uyurken öldürmesi,²¹⁰ Hâbil'in cenaze namazını kılmak için gökten meleklerin gelmesi,²¹¹ Hz. Âdem'in 40 gün 40 gece ağlaması,²¹² Kâbil'in şeytana tapması²¹³ ya da ateşe tapması,²¹⁴ Kâbil'in çocuklarının da kötü olması,²¹⁵

²⁰³ Şimşek, *Kur'an Kıssalarına Giriş*, 65.

²⁰⁴ Kandemir, *Peygamberleri Öğrenelim*, 7; Nalbant, *Peygamberlerin İzinde*, 17.

²⁰⁵ Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 1 Hz. Adem'den Hz. Hud'a*, 44.

²⁰⁶ Nalbant, *Peygamberlerin İzinde*, 6.

²⁰⁷ Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 1 Hz. Adem'den Hz. Hud'a*, 49; Yeniding, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 12; Doğru, *Allah'ın Elçileri Hz. Adem Aleyhisselam*, 8-10.

²⁰⁸ Doğru, *Allah'ın Elçileri Hz. Adem Aleyhisselam*, 12.

²⁰⁹ Yeniding, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 13.

²¹⁰ Doğru, *Allah'ın Elçileri Hz. Adem Aleyhisselam*, 23; Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*, 28; Süphandağı, *Küçük Kalplere Kur'an Hikayeleri*, 19; Arıcan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*, 25; Aktaş, *Sevgili Peygamberlerim*, 20.

²¹¹ Yeniding, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 23.

f) Hz. Nûh'a geminin yapımı için ağaç dikmesinin emredilmesi²¹⁶ ve bu yüzden ona uzun ömür verilmesi,²¹⁷ ağacın türünün abanoz ağacı olması,²¹⁸ geminin şeklinin nasıl olduğu,²¹⁹ gemiye binenlerin sayısı,²²⁰ suların sıcak akması ve inanmayanları yakması,²²¹ suyun pis kokması,²²²

g) Hz. İbrâhim'in mağarada gıdasını parmağından emerek sağlaması²²³ ya da ceylanlar tarafından beslenmesi,²²⁴ diğer çocuklara göre hızlı büyümesi,²²⁵ Hz. İbrâhim'i fırlatacak mancınığı şeytanın yardımıyla yapmaları,²²⁶ Hz. İbrâhim ateşe atılmadan önce Cebrâil'in ona yardım teklif etmesi ama onun reddetmesi,²²⁷ fırlatıldığı ateşin ortasının bahçeye dönmesi²²⁸ ya da ateşin suya odunların balığa dönüşmesi,²²⁹ yedinci gün ateşten çıkması²³⁰ ya da ateşin haftalarca yanması,²³¹ Hz. İbrâhim'in Hz. Muhammed'e fiziksel benzerliği,²³²

²¹² Aktaş, *Sevgili Peygamberlerim*, 21.

²¹³ Damla, 365 *Günde Peygamberler Tarihi*, 20.

²¹⁴ Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*, 30.

²¹⁵ Uysal, *Hayvanların Dilinden Peygamberler Tarihi*, 10; Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*, 30.

²¹⁶ Nalbant, *Peygamberlerin İzinde*, 34; Damla, 365 *Günde Peygamberler Tarihi*, 36; Öztürk, *Yeni Bir Başlangıç Hz. Nuh*, 100.

²¹⁷ Nalbant, *Peygamberlerin İzinde*, 34.

²¹⁸ Damla, 365 *Günde Peygamberler Tarihi*, 38.

²¹⁹ Nalbant, *Peygamberlerin İzinde*, 34; Damla, 365 *Günde Peygamberler Tarihi*, 39; Öztürk, *Yeni Bir Başlangıç Hz. Nuh*, 104.

²²⁰ Nalbant, *Peygamberlerin İzinde*, 35; Damla, 365 *Günde Peygamberler Tarihi*, 41.

²²¹ Nalbant, *Peygamberlerin İzinde*, 37.

²²² Damla, 365 *Günde Peygamberler Tarihi*, 44; Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*, 51; Arıcan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*, 45.

²²³ Nalbant, *Peygamberlerin İzinde*, 62; Damla, 365 *Günde Peygamberler Tarihi*, 90; Yenidinç, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 72.

²²⁴ Damla, 365 *Günde Peygamberler Tarihi*, 90.

²²⁵ Damla, 365 *Günde Peygamberler Tarihi*, 90; Yenidinç, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 72; Mehmet Doğru, *Allah'ın Elçileri Hz. İbrahim Aleyhisselam* (İstanbul: Damla Yayınevi, 2016), 5; Öztürk, *Allah'ın Dostu Hz. İbrahim*, 27.

²²⁶ Aktaş, *Sevgili Peygamberlerim*, 69.

²²⁷ Yenidinç, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 88; Öztürk, *Allah'ın Dostu Hz. İbrahim*, 69-70; Danış, *Davet Öyküleriyle Peygamberlerimiz*, 68.

²²⁸ Kandemir, *Peygamberleri Öğrenelim*, 79; Uysal, *Hayvanların Dilinden Peygamberler Tarihi*, 18; Damla, 365 *Günde Peygamberler Tarihi*, 114; Belkıs İbrahimhakkıoğlu, *Peygamber Öyküleri Hazreti İbrahim* (İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları, 2021), 25; Yenidinç, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 90; Seçkinioğlu, *Sevgili Kur'an'ımdan Öyküler*, 107; Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*, 88; Öztürk, *Allah'ın Dostu Hz. İbrahim*, 72; Arıcan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*, 71; Aktaş, *Sevgili Peygamberlerim*, 70.

²²⁹ Osman Koca, *Allah Dostu Yahut Hz. İbrahim* (İstanbul: Beyan Yayınları, 2017), 13; Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 2 Hz. Salih'ten Hz. Yusuf'a*, 52.

h) Hz. Eyyûb'ün Firavunun sarayında olduğu bir gün Hz. Şuayb'ın içeri girip yaptıklarından dolayı firavunu uyardığında Hz. Eyyûb'ün sessiz kalması üzerine Şuayb'ın Hz. Eyyûb'e, çileli günlere hazırlan demesi,²³³ şeytanın vesvesesi nedeniyle Hz. Eyyûb'ü kıskanan insanların sözünden sonra Allah'ın onu sınamaya karar vermesi,²³⁴ insanların Eyyûb'e, Allah'ın ondan memnun olmadığı için başına felaketlerin geldiğini söylemeleri,²³⁵ Hz. Eyyûb'ün yaralarının içinde kurtların çıkması,²³⁶ onu çöplüğe bırakmaları,²³⁷ eşinin Hz. Eyyûb'den iyileşmek için dua etmesini istemesi ama onun reddetmesi,²³⁸ yerden biri sıcak biri soğuk iki suyun çıkması,²³⁹ yıkandığı şifalı suda altın çekirgelerin olması.²⁴⁰

Çocuk kitaplarında geçen yukarıda sıraladığımız İsrâiliyyâttan bazılarını detaylı inceleyecek olursak; Havvâ'nın Hz. Âdem'i ikna etmesi ve yasağı ilk çiğneyenin Havvâ olması meselesi Yılmaz Yenidinç'in *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri* adlı eserinde şu şekilde geçmektedir: *"İblîs: Rabbiniz size bu ağacı cennette sonsuza kadar kalmayasınız diye yasakladı, dedi. Daha nice yalanlar söyleyip Allah'a yemin etti. Havvâ, Âdem'e: Galiba İblîs doğru söylüyor. Çünkü Allah adına yemin etti, dedi. Âdem, gerçekten o doğru mu söylüyor, dedi. Havvâ cevap verdi: Ben onun doğru söylediğine inanıyorum. Çünkü hiç kimse yalan yere yemin etmez."*²⁴¹ *"İlk önce o meyveyi Havvâ annemiz yedi. Sonra da Âdem babamıza uzattı. O da yedi."*²⁴²

²³⁰ Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri* 2 Hz. Salih'ten Hz. Yusuf'a, 52.

²³¹ Süphandağı, *Küçük Kalplere Kur'an Hikayeleri*, 37.

²³² Damla, 365 Günde Peygamberler Tarihi, 152; Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*, 80.

²³³ Nalbant, *Peygamberlerin İzinde*, 98-99; Süphandağı, *Küçük Kalplere Kur'an Hikayeleri*, 99; Arıcan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*, 145.

²³⁴ Kandemir, *Peygamberleri Öğrenelim*, 207-208; Damla, 365 Günde Peygamberler Tarihi, 251; İbrahimhakkıoğlu, *Peygamber Öyküleri Hazreti Eyüp*, 13-14; Özkan Öze, *Peygamber Hikayeleri* 5 Eyyûb Peygamber, 8; Yenidinç, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 151-154; Yılmaz, *Eyyub Peygamber*, 9-10; Aktaş, *Sevgili Peygamberlerim*, 120.

²³⁵ Kandemir, *Peygamberleri Öğrenelim*, 209; Yenidinç, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 156.

²³⁶ Damla, 365 Günde Peygamberler Tarihi, 254; Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri* 3 Hz. Eyyûb'den Hz. Musa'ya, 15.

²³⁷ Nalbant, *Peygamberlerin İzinde*, 102.

²³⁸ Damla, 365 Günde Peygamberler Tarihi, 252; Danış, *Davet Öyküleriyle Peygamberlerimiz*, 116.

²³⁹ Yılmaz, *Eyyûb Peygamber*, 26-27; Arıcan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*, 149.

²⁴⁰ Kandemir, *Peygamberleri Öğrenelim*, 216.

²⁴¹ Doğru, *Allah'ın Elçileri Hz. Adem Aleyhisselam*, 12.

²⁴² Yenidinç, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 13.

“Havvâ’nın Hz. Âdem’i yasağı çiğnemek için ikna etmesi ve meyveyi ilk önce Havvâ’nın yemesi” aktarımı, Kur’an âyetlerine aykırı olmakla birlikte kadınları günah keçisi ilan eden ve toplumda kadınlarla ilgili mevcut yanlış algıların desteklenmesine sebep olan, kaynağını Tevrat’tan alan bir İsrâiliyyâtır.²⁴³ Bu durumda çocukların körpe zihinlerine kadını ötekileştiren yanlış mesajlar verilmektedir. Halbuki Kur’an’da: “Şeytan oradan onların ayağını kaydırda da bulundukları yerden onları çıkardı. Biz de ‘Birbirinize düşman olmak üzere inin! Bir zamana kadar sizin için yeryüzünde kalacak bir yer ve ihtiyaç maddeleri vardır.’ dedik.”²⁴⁴ buyrulmaktadır. Yani Âdem’i Havvâ’nın ikna etmediği, ikisinin aynı anda yasağı çiğnediği anlaşılmaktadır. Ayrıca bu konuda birinin suçlanması enerjimizi boşuna harcamamıza sebep olmaktadır. Çünkü âyette, yapılan hatanın sorumluluğunu üstlenip devamında hatanın telafi edilmesi gibi önemli kazanımlar hedeflenmektedir. Bu mesajın çocuklar için de çok önemli bir kazanım olduğu açıktır.

Hz. Eyyûb ile ilgili İsrâiliyyât kaynaklı aktarımları incelediğimizde; Kur’an-ı Kerim’de Hz. Eyyûb ile ilgili sadece altı âyet²⁴⁵ olmasına rağmen çocuk kitaplarında fazlasıyla detaylı bir anlatım olduğu dikkat çekmektedir. Bu durumun oluşmasında, çoğunu Kitâb-ı Mukaddes’in Eyyûb bölümünden aldıkları malumatlarla bunun dışında kalan sahih olmayan rivayetlerin İslâmi kaynaklarda özentisizce kullanmasının etkili olduğu görülmektedir.²⁴⁶ Kur’an-ı Kerim’de Hz. Eyyûb’un isyan ettiğine ya da günahkâr olduğuna dair herhangi bir bilgi yoktur. Allah’ın peygamberi ve sabırlı bir kulu olarak övdüğü birinin, insanları tiksindirici boyuttaki yaralarından dolayı çöplüğe atılması, peygamber saygınlığıyla örtüşmeyip akıl ve mantık sınırlarını aşmaktadır.²⁴⁷ Ayrıca şeytanın insanlar üzerindeki etkisi vesvese vermekten ibarettir. İnsan kılığına girmesi, onu fiziksel olarak hasta etmesi âyetlerdeki bilgilerle çelişmektedir.²⁴⁸ Erken dönemden itibaren söz konusu rivayetleri reddeden müfessirlere rastlanmaktadır. Özellikle de Mu‘tezilî müfessirler

²⁴³ Süleyman Hayri Bolay, “Âdem”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (Erişim 18 Şubat 2024).

²⁴⁴ el-Bakara 2/36.

²⁴⁵ el-Enbiyâ 21/ 83-84; Sâd 38/ 41-44.

²⁴⁶ Aydemir, *İslâm Kaynaklarına Göre Peygamberler*, 157.

²⁴⁷ Ömer Faruk Harman, “Eyyûb”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (Erişim 25 Şubat 2024).

²⁴⁸ Mevlüt Erten - Yasemin Kuyucu, “Kur’an-ı Kerim ve Kutsal Kitaplarda Hz. Eyyûb”, *Kalemname Kırıkkale Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesi Dergisi* 14 (2022), 578.

şeytana atfedilen bu özelliklerin onu ilah kabul etmek anlamına geldiğini ve Hz. Eyyûb'un çöplükte kaldığı, bedenindeki yaralardan kurtlar çıktığı yönündeki rivayetlere de Allah'ın peygamberinden nefrete sebep olacağını belirterek karşı çıkmışlar, Hz. Eyyûb'un yaşadığı şeyin hastalık ve şeytanın vesveseleri olduğunu ifade etmişlerdir.²⁴⁹ Nitekim âyette şöyle geçmektedir: *“Eğer şeytandan bir fitleme seni dürtüklerse hemen Allah'a sığın! Allah her şeyi işitir, her şeyi bilir. Takvâ sahipleri, içlerine şeytandan gelen bir saptırıcı fikir doğduğunda O'nu düşünüp hemen gerçeği görürler.”*²⁵⁰ Dolayısıyla şeytana insanları hasta etme, başlarına musibet getirme gibi bir yetki tanınmamıştır.²⁵¹ Bu durumda Hz. Eyyûb de şeytanın vesvesesinden kaynaklı rahatsızlığı nedeniyle Allah'tan yardım istemiştir. Onun endişe ettiği şey vesveselere yenik düşmek olduğu için Rabbinin gücüne sığınmıştır.²⁵² Bu bağlamda anlatılan Hz. Eyyûb kıssası sayesinde çocuklar; sabırlı olmanın, şeytanın vesveselerine yenik düşmemenin, zorlandığımız durumlarda Yüce Allah'a sığınma ve O'ndan yardım istemenin önemini kavrayabileceklerdir.

2.1.3. Âyetin Bağlamı Konusundaki Hassasiyetler

Kur'an'da verilen mesajın doğru anlaşılabilmesi için gözetilmesi gereken durumlardan bir tanesi de bağlamdır. Arap dilinde bağlam kavramı bazen “siyâk-sibâk” bazen de sadece “siyâk” tabiriyle ifade edilmektedir. Siyâk kelimesi sözlükte sevk etmek, uymak, tâbi olmak; sibak ise öne geçmek manasına gelmektedir.²⁵³ Bağlam kavramı siyâk anlamında kullanıldığında *“sözün, belli bir kelime yahut ibarenin öncesinde ya da sonrasında yer alan ve onun manasına etki eden kısımları”*²⁵⁴ olarak tanımlanabilir. Bağlam, iç ve dış bağlam olarak ikiye ayrılır. Metnin dilsel özellikleri, konusu, ana fikri, amacı, temel kavramları iç bağlamı; metnin oluşmasına sebep olan tarihsel ve kültürel şartların tamamı ise dış bağlamı

²⁴⁹ Çelik, “Mu'tezilî Tefsir Geleneğinde İsrâiliyyât”, 341-342.

²⁵⁰ el-A'râf 7/200-201.

²⁵¹ Ebu'l-A'lâ el-Mevdûdî, *Tefhîmu'l-Kur'an*, çev. Muhammed Han Kayanî vd. (İstanbul: İnsan Yayınları, 2005), 5/79.

²⁵² Erten - Kuyucu, “Kur'an-ı Kerim ve Kutsal Kitaplarda Hz. Eyyûb”, 578.

²⁵³ Mehmet Bağçivan, “Kur'an Yorumunda Tarihsel Bağlamın Sınırlayıcılığının Problemleri”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 10/4 (2021), 3321.

²⁵⁴ M.A.S. Abdel Haleem, “Kur'an'ın Tefsir ve Tercümesinde Bağlamın Rolü”, çev. Nihat Uzun, *Trabzon İlahiyat Dergisi* 6/1 (Haziran 2019), 273.

oluşturmaktadır.²⁵⁵ Kur'an açısından bakıldığında her ayetin kendinden önceki ve sonraki ayet ya da ayetler topluluğu ile bağlantısının olduğu dikkate alınmalıdır.²⁵⁶

Mehmet Doğru'nun *Allah'ın Elçileri* serisinde, Allah'ın Semûd kavmine mu'cize olarak gönderdiği deveyi kesmeleri konusunda dokuzlu çetenin çekindiği, ama kadınların onları korkaklıkla suçlayıp kışkırttığı ve sonunda dokuzlu çeteyi ikna etmeyi başardıkları anlatılmıştır.²⁵⁷ Bu anlatımda hedef gösterilen dokuzlu çete değil kadın olmuştur. Hâlbuki Kur'an'da bu kıssa anlatılırken kadına yönelik bir detay ya da suçlama yer almamaktadır: “(Allah Sâlih peygambere şöyle buyurdu:) ‘Şüphesiz biz (mucizevi özelliği olan o deveyi) onları sınamak için göndermiş bulunuyoruz. Şimdi sen onların ne yapacağını izle ve sabret. Bir de onlara, suyun aralarında paylaşımı olacağını bildir. Her hissenin sahibi (suyun) başına gelsin.’ Derken ilgili adamlarını çağırdılar; o da (deveye) saldırıp hunharca öldürdü.”²⁵⁸ Burada deveye bu fenalığı yapan kişinin gerçekleştirdiği eylemin fütursuzca cesaret edilen korkunç bir şey olduğu anlaşılmaktadır.²⁵⁹ Nitekim dokuzlu çeteyle ilgili olarak; “O şehirde dokuz elebaşı vardı; bunlar yeryüzünde bozgunculuk yapıyor, iyileştirme ve düzeltme cihetine gitmiyorlardı. Allah'a and içerek aralarında şöyle konuştular: Gece baskınıyla onu ve ailesini öldürelim, sonra velisine, ‘Biz Sâlih ailesinin öldürülmesi sırasında orada değildik, gerçekten doğru söylüyoruz.’ diyelim.”²⁶⁰ bildirilmiştir. Yine bu âyetlerden yola çıkarak dokuzlu çetenin kavminin en şerlileri olduğunu söylemek mümkündür.²⁶¹ Bu bağlamda fesatlıkları âyetle sabit olan bu kişileri, kadınların kışkırttığını ve onların çekingen olduğunu dile getirmek, vurgulanan şerli kişilerin ve davranışlarının âyetteki bağlamından uzaklaşmasına, onun yerine kadının hedefe koyulmasına sebep olmaktadır.

Nurdan Damla'nın 365 *Günde Peygamberler Tarihi* adlı eserinde, Hz. Yûsuf'un köle pazarında satıldığını gören Mısır Azizinin, onun çok zeki ve yetenekli olduğunu anladığı için ona ağırlığınca misk, inci, altın, gümüş ve ipek vererek satın

²⁵⁵ Fatih Tiye, *Kur'an'ı Anlamada Bağlamın Rolü ve Meallerdeki Bağlamsal Sorunlar* (Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2014), 21-28.

²⁵⁶ Demirci, *Tefsir Usûlü*, 293.

²⁵⁷ Mehmet Doğru, *Allah'ın Elçileri Hz. Salih Aleyhisselam* (İstanbul: Damla Yayınevi, 2016), 20-21.

²⁵⁸ el-Kamer 54/27-29.

²⁵⁹ ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 6/486.

²⁶⁰ en- Neml 27/48-49.

²⁶¹ el-Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l- Kur'an Tercümesi*, 10/459.

aldığı ifade edilmiştir.²⁶² Bazı çocuk kitaplarında da buna benzer anlatımlara yer verilmiştir.²⁶³ Bu anlatım âyette verilen mesajla örtüşmemektedir. Nitekim “(Mısır’da) onu yok pahasına, birkaç dirheme sattılar. Zaten ona pek değer vermemişlerdi.”²⁶⁴ diye buyrulmuştur. Hz. Yûsuf’u bulanların onun değerini bilmediğinden ve bulunan şeyin kaçta satıldığı pek de önemsenmediğinden onun çok ucuza satıldığı görülmektedir.²⁶⁵ Ayrıca Hz. Yûsuf’un ucuza satılması bu olayın başkaları tarafından duyulmamasını ve insanların dikkatini çekmemesini sağlamış, bu şekilde onun kaybolmuşluğu yönündeki kabul daha geniş bir durum arz etmiştir.²⁶⁶ Söz konusu eserdeki anlatımın, burada bahsedilen bağlamdan uzak olduğu görülmektedir.

Veli Karanfil’in *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri* adlı serisinde, Eyke kavminin, Hz. Şuayb’ın uyarılarına karşılık, “ ...Şayet özünde ve sözünde doğruysan, geceleyin güneşi doğdur veya üzerimize azap yağdır.” dediğinden bahsedilmiştir.²⁶⁷ Bu olay Kur’an’da, “Eğer doğru sözlü isen, haydi üstümüze gökten azap yağdır.”²⁶⁸ şeklinde bildirilmiştir. Eykelilerin kesin olarak inanmadıkları için, azabı çağırdıklarını görmekteyiz. Onların içinde inanca dair küçücük bir istekleri olsaydı böyle bir şeyi akıllarından bile geçirmeyecekleri açıktır.²⁶⁹ Bu durumda “geceleyin güneşin doğması”; âyette bahsedilen “gökten azap yağması” ile aynı bağlamda bir azap olarak görünmemektedir.

Bu konuda çocuk kitaplarında karşılaştığımız örneklerden bir tanesi de şöyledir: Sebe kraliçesi Belkis, Hz. Süleyman’dan aldığı mektuptan komutanlarına bahsedince onlardan bazılarının, “Süleyman’a savaş açalım! Yakalım, yıkalım!” dediği ifade edilmiştir.²⁷⁰ Bu anlatıda komutanlar, son derece saldırgan ve istişareden beklenen akıl yürütmeden oldukça uzak bir tavır sergilemişlerdir.²⁷¹ Kur’an’da

²⁶² Damla, 365 Günde Peygamberler Tarihi, 226.

²⁶³ Efe, *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*, 141; Danış, *Davet Öyküleriyle Peygamberlerimiz*, 96.

²⁶⁴ Yûsuf 12/20

²⁶⁵ er-Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 13/192.

²⁶⁶ Okuyan, *Kur’an Meal-Tefsir*, 236.

²⁶⁷ Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 3 Hz. Eyyüb’den ten Hz. Musa’ya*, 46.

²⁶⁸ eş-Şuarâ 26/187

²⁶⁹ ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 4/1002.

²⁷⁰ Öze, *Süleyman Peygamber*, 14.

²⁷¹ Benzer anlatım için bk. Damla, 365 Günde Peygamberler Tarihi, 382.

kraliçe Belkıs'ın adamlarıyla arasında geçen konuşma şöyledir: “Kraliçe şöyle dedi: ‘Efendiler! İçinde bulunduğum durum hakkında bana görüşünüzü açıklayın. Sizin görüşünüzü almadan asla bir işe kesin karar vermem.’ Şu cevabı verdiler: ‘Biz güçlüyüz, zorlu savaşçılarız, yine de yetki senindir; artık ne buyuracağını sen düşün.’ Kraliçe şöyle dedi: Krallar bir ülkeye girdiler mi, oranın altını üstüne getirirler ve halkının ulularını aşağılanmış duruma düşürürler. Bunlar da öyle yapacaklardır. Ben bunlara bir hediye göndereceğim, sonra bakacağım elçiler ne ile dönecekler?’”²⁷² Burada Belkıs'ın adamları onun verdiği karara bağlı kalacaklarını yani savaş isterse buna yetkin olduklarını, barış isterse de ona tâbi olacaklarını ifade etmiştir.²⁷³ Kraliçe Belkıs'ın da önemli konularda adamlarına danışıp karar verdiğini ve onun yönetiminin, savaşlarda bir milletin gücünün, saygınlığının ve bağımsızlığının yok edilmesine hoş bakmadığını görmekteyiz.²⁷⁴ Dolayısıyla bahsi geçen eserde, âyette vurgulanan istişare mesajının ön plana çıkarılarak anlatılması, danışarak karar vermenin öneminin, çocuklar tarafından anlaşılmasını sağlayabilecektir.

2.1.4. Öyküleştirmede, Âyette Verilen Mesaj ve Öykünün Uyumu Meselesi

Hikâye ile öğrenme, çocukların soyut bilgileri anlamasını ve gelecek hayata hazırlanmasını kolaylaştırması bakımından mühim bir yere sahiptir. Kur'an kıssaları da bu bağlamda önemli bir argümandır.²⁷⁵ Kıssalarda verilen mesajı, çocukların doğru öğrenebilmesi için öyküleştirmenin Kur'an'a uygun olması, yanlış bilgiler içermemesi gerekmektedir.

Çocuk kitaplarının bazı bölümlerinde, âyette verilen mesajla öykünün uyuşmadığı görülmüştür. Örneğin; bazı çocuk kitaplarında Hz. Yûsuf kıssasında geçen kralın rüyası, Kur'an'da anlatılandan farklı sunulmuştur. Bu eserlere göre kral rüyasında yedi besili ineğin, yedi zayıf ineği yediğini görmüştür.²⁷⁶ Kur'an-ı

²⁷² en-Neml 27/32-35.

²⁷³ er-Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 17/424.

²⁷⁴ el-Mevdûdî, *Tefhîmu'l-Kur'an*, 4/111.

²⁷⁵ Cemil Oruç, *Okul Öncesi Döneminde Çocuğun Din Eğitimi*, (İstanbul: DEM Yayınları, 2021), 176-178.

²⁷⁶ Gökduman, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*, 85; Süphandağı, *Küçük Kalplere Kur'an Hikayeleri*, 73; Arıcan, *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*, 123; Aktaş, *Sevgili Peygamberlerim*, 112; Khan, *Çocuklar İçin Kur'an'dan Kıssalar*, 57.

Kerim’de rüya şöyle geçmektedir: “Kral dedi ki: Rüyamda yedi arık ineğin yedi semiz ineği yediğini gördüm. Ayrıca yedi yeşil ve bir o kadar da kuru başak gördüm. Efendiler! Eğer rüya yorumluyorsanız bu rüyamı da bana yorumlayın.”²⁷⁷ Ayrıca söz konusu eserlerdeki anlatım, âyetin ilerleyen bölümünde yer alan Hz. Yûsuf’un rüyayla ilgili yorumunun da doğru anlaşılmasına engel olmaktadır. Kralın rüyasının yorumu Yûsuf’a sorulduğunda Kur’an’da: “Yûsuf şöyle dedi: Her zaman yaptığınız gibi yedi sene ekin ekeceksiniz. Sonra yemek için ayıracağınızdan ibaret olan az bir miktar hariç, hasat ettiğiniz ürünü başağında iken bırakın (böyle saklayın). Sonra bunun ardından yedi kıtlık yılı gelecek ve o yıllar, saklayacaklarınızdan az bir miktar (tohumluk) hariç, biriktirdiklerinizi yiyip bitirecektir. Sonra bunun ardından bir yıl daha gelecek; artık o yıl insanlar ilâhî yardıma mazhar olacaklar ve o yılda sıkma besinler üretecekler.”²⁷⁸ bildirilmiştir. Burada bolluk yıllarını semiz ineğin, bolluktan sonra gelen kıtlık yıllarını da zayıf ineğin temsil ettiği açıktır.²⁷⁹ Aksi takdirde kıtlıktan sonra bolluk yılları gelseydi âyetle belirtilen tedbirler uygulanabilir olamazdı. Dolayısıyla söz konusu eserlerde Hz. Yûsuf kıssa ile ilgili bu kurgular, Kur’an âyetlerinde verilen mesajlarla örtüşmediği için yanlış öğrenmelere sebep olacak bir sorun olarak dikkat çekmektedir.

Hülya Aktaş’ın *Sevgili Peygamberlerim* adlı eserinde, Hz. Süleyman’ın peygamber seçilmesi, âyetlerde anlatılandan farklı kurgulanmıştır. Söz konusu eserde anlatılanlara göre, Hz. Dâvûd kendi yerine rehber olarak oğulları arasından Hz. Süleyman’ı seçmek ister ancak insanlar itiraz edince o da Yüce Allah’tan yardım ister. Yüce Allah ona, oğullarının asâlarını alıp evinde bir odaya kapatmasını ve bir gün sonra şehrin ileri gelenlerinin gözü önünde asâları dışarı çıkarmasını bildirir! Buna göre içlerinden biri yeşillenmiş olacak ve Yüce Allah da asânın sahibinin rehberliğini kabul edecektir.²⁸⁰ Nurdan Damla ise kitabında, asâları evde bekletme fikrini, Hz. Dâvûd tarafından bulunan bir yöntem olarak sunmaktadır.²⁸¹ Hz. Süleyman, babasından sonra peygamber olsa bile bu seçim, peygamberlik görevine layık olduğu için yapılmıştır. Yüce Allah’ın peygamber olmasını takdir ettiği kişiler,

²⁷⁷ Yûsuf 12/43.

²⁷⁸ Yûsuf 12/47-49.

²⁷⁹ el-Mâtürîdî, *Te’vîlâtü’l- Kur’ân Tercümesi*, 7/342.

²⁸⁰ Aktaş, *Sevgili Peygamberlerim*, 181-183.

²⁸¹ Damla, *365 Günde Peygamberler Tarihi*, 367.

öncesinde iyi bir insan olarak irade ve gayret ortaya koyan kullarıdır. Çocuk kitaplarında belirtildiği gibi asânın yeşermesi sonucunda yapılan tercih, irade ve çaba barındırmayıp akıl-mantık ve Kur'an gerçekliğinin dışında kalmaktadır. Âyette, *"Allah, 'Benden başka tanrı olmadığı hususunda insanları uyarın ve bana saygıda kusur etmeyin.' hükmünü bildirmeleri için kullarından dilediğine, emri uyarınca vahyi taşıyan melekler indirir."*²⁸² buyrulmaktadır. Yüce Allah, peygamberliği dilediğine vermiş olup peygamberleri güzel ahlakıyla örnek olan iyi kimseler arasından seçmiştir. Neticede onlar her bakımdan rehber kişilerdir.²⁸³ Nitekim Kur'an'da açık bir şekilde şöyle ifade edilmiştir: *"Biz ona İshak ve Ya'kûb'u da armağan ettik; hepsini de doğru yola ilettik. Daha önce de Nûh'u ve onun soyundan Dâvûd'u, Süleyman'ı, Eyyûb'u, Yûsuf'u, Mûsâ'yı ve Hârûn'u doğru yola iletmıştik. Biz, iyileri böyle ödüllendiririz."*²⁸⁴ Bu durumda her iki eserdeki kurgu, Kur'an'a göre peygamber seçilme gerçekliğiyle örtüşmemektedir.

Öyküleştirmenin, âyette verilen mesajla uyuşmadığı bir başka örnek de Veli Karanfil'in *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri* eserinde karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu eserde, Hz. Yûnus'un kavmi iman ettikten sonra olanlar şu şekilde anlatılmaktadır: *"Bilinmez ki ne kadar zaman geçti. Hayatta her zaman mutlu olunmaz. Düzen yine bozuldu. İnsanlar azıp sapıttılar. Yoldan çıktılar. Eski alışkanlıklarına döndüler. Hz. Yûnus bu duruma çok üzüldü. Başka yere hicret etti. Yalnız yaşadı ve yalnız öldü. Ninova sonunda yerle bir oldu, yıkıldı."*²⁸⁵ Halbuki Kur'an-ı Kerim'de Hz. Yûnus'un kavmi, "imani kendisine fayda sağlayan tek kavim" olarak nitelendirilmektedir: *"Keşke (o helâk edilen beldelerden) bir belde halkı iman edip de imanı kendisine yarar sağlasaydı! Ama Yûnus'un kavmi hariç. Nitekim onlar iman edince dünya hayatındaki zillet azabını üstlerinden kaldırmış ve kendilerine belirli bir süreye kadar yaşama imkânı vermiştik."*²⁸⁶ Burada Yûnus'un kavmi hariç helak edilen kavimlerden hiçbirinin iman etmediği anlaşılmaktadır.²⁸⁷

²⁸² en-Nahl 16/2

²⁸³ Salih Yanıkkaya, *Kur'ân Çerçevesinde Peygamberlik ve Hz. Peygamber*, (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010), 64.

²⁸⁴ el-En'âm 6/84.

²⁸⁵ Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri* 4 Hz. Dâvûd'dan Hz. İsa'ya, 92.

²⁸⁶ Yûnus 10/98

²⁸⁷ ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 3/342.

Ayrıca imanın yarar sağlaması için azap gelmeden önce gerçek anlamda iman etmiş olmak gerekir.²⁸⁸ Bu bağlamda söz konusu eserdeki öyküleştirme, âyette verilmek istenen mesajın doğru anlaşılmasına engel olacak düzeyde yanlış bilgi içermektedir.

2.1.5. Kıssaların Anakronizm Bakımından Değerlendirilmesi

Anakronizm, kronolojik yanlış, olayların meydana geldiği bağlam ile aktarıldığı bağlamın uyumsuz olması ya da gerçekleştiği tarihsel bağlamının dışına itilmesi gibi anlamlara gelmektedir.²⁸⁹ Kur'an-ı Kerim'de geçen kıssalar da tarihi arka planı olan olaylar ve olgular olduğu için anakronizm konusuna dikkat etmek, âyette verilen mesajın yerine ulaşması bakımından önem arz etmektedir.

Bazı çocuk kitaplarında, kıssalarla ilgili bazı bölümlerde anakronizme düştüğü tespit edilmiştir. Bu konuda çocuk kitaplarında karşılaştığımız örneklerin bir tanesinde, Hz. Ya'küb'un, Hz. Yûsuf'u kaybettikten sonra gözlerinin kör olduğu ifade edilmiştir.²⁹⁰ Halbuki âyetlerden Yûsuf'un ağabeyleri tarafından kuyuya atıldıktan sonra değil, Bünyamin'in kaybolma haberini aldıktan sonra Hz. Ya'küb'un gözlerine ak düştüğü mesajına ulaşılmaktadır. Bünyâmin'in haberini alan Hz. Ya'küb'un oğullarına söyledikleri Kur'an'da şöyle ifade edilmiştir: *"Babaları şöyle dedi: 'Hayır, nefisleriniz bu hususta sizi aldattı. Bana düşen artık güzel bir sabırdır. Umulur ki, Allah onların hepsini bana getirir. Şüphesiz O, çok iyi bilendir, hikmet sahibidir.' Onlardan yüz çevirdi, 'Âh Yûsufum âh! İçim yanıyor!'* diyordu. Sonunda üzüntüden gözlerine boz geldi. Artık kederini içine gömüyordu."²⁹¹ Burada Hz. Ya'küb'un Hz. Yûsuf'un acısını unutmadığını²⁹² ve yeni acılarının da üstüne eklenerek Yûsuf'un acısıyla ortak paydada birleştiğini²⁹³ ve bunun üzerine gözlerine ak düştüğü anlaşılmaktadır.

Yılmaz Yenidinç'in eserinde anlatılanlara göre, Hz. Yûsuf'u kuyuya atan ağabeyleri; babaları Hz. Ya'küb'a, Yûsuf'un kurt saldırısına uğradığı yalanını

²⁸⁸ el-Mâtürîdî, *Te'vîlâtü'l- Kur'an Tercümesi*, 7/128.

²⁸⁹ Ahmet Cevizci, *Felsefe Sözlüğü* (İstanbul: Paradigma Yayınları, 2005), "Anakronizm" 92.

²⁹⁰ Nalbant, *Peygamberlerin İzinde*, 84; Rohadi, *Benim Kur'an Hikayelerim*, 71.

²⁹¹ Yûsuf 12/83-84.

²⁹² ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 3/674.

²⁹³ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili* (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2022), 3/674.

uydururlar ve bir koyunun kanına buladıkları gömleğini babalarına verirler. Hz. Ya'küb yalnız kalmak ister ve Yüce Allah'a dua eder.²⁹⁴ Duasında, *"Ey Rabbim! Yusuf'umu koru. Onun kokusunu duyuyorum, fazla uzakta olamaz. Sana sığınıyorum. Tevekkül ediyorum."*²⁹⁵ der. Hz. Ya'küb'un elinde Yûsuf'un gömleği olduğu için onun kokusunu alması gayet mümkün olduğundan bu ifadede çelişki bulunmaktadır. Ayrıca kitapta Hz. Ya'küb'un, Yûsuf'un kokusunu aldığını söylediği "zaman" konusunda da hata yapılmıştır. Öncelikle Hz. Ya'küb'un, Yûsuf'un ilk haberini aldığı zaman söyledikleri Kur'an'da şöyle anlatılmaktadır: *"Akşam ağlayarak babalarına geldiler. 'Ey babamız! Biz yarış için uzaklaşmış, Yûsuf'u da eşyamızın yanında bırakmıştık; onu kurt yemiş! Ama doğru söylemiş olsak da sen bize inanmazsın.' dediler. Gömleğinin üstünde uydurma bir kan izi de gösterdiler. Ya'küb, 'Hayır! Nefsiniz sizi kötü bir iş yapmaya sürüklemiş; artık (bana düşen) güzelce sabretmektir. Anlattığınız şeyler karşısında, kendisine sığınılacak olan ise ancak Allah'tır.' dedi."*²⁹⁶ Bu âyetler, Yenidinç'in kalem aldığı gibi bir detay içermemektedir.

Hz. Ya'küb'un, Yûsuf'un kokusunu aldığını söylediği bölüme gelecek olursak; Kur'an'a göre Hz. Ya'küb hem erzak almaları hem de kardeşlerini bulmaları için evlatlarını Mısır'a gönderir. Hz. Yûsuf, ağabeyleri Mısır'a tekrar geldiklerinde aralarındaki yüzleşmeden sonra onları affettiğini söyler ve gömleğini babasına vermeleri için onlara teslim eder²⁹⁷ ve şöyle der: *"Şu benim gömleğimi götürün de onu babamın yüzüne koyun, gözleri görececek duruma gelir. Bütün ailenizi de bana getirin."* Kafîle Mısır'dan ayrılınca babaları, *"Eğer bana bunamış demezseniz, inanın ben Yûsuf'un kokusunu alıyorum!" dedi. Yanındakiler ise, 'Vallahi sen hâlâ eski şaşkınlığındasın.' dediler. Müjdecî gelince, gömleği yüzüne koyar koymaz Ya'küb tekrar görür hale geldi..."*²⁹⁸ Burada gömlek, Hz. Ya'küb'un elinde iken değil, henüz ondan uzakta iken kokusunu aldığı açık bir şekilde anlaşılmaktadır.

Bu konu ile ilgili bazı eserlerde, Hz. Îsâ ve annesi Meryem hayattayken insanların onları ilâh edindiği, Hz. Îsâ ve annesinin bu duruma üzüldüğü ve karşı

²⁹⁴ Yenidinç, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 127-130.

²⁹⁵ Yenidinç, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 130.

²⁹⁶ Yûsuf 12/16-18.

²⁹⁷ Yûsuf 12/87-93.

²⁹⁸ Yûsuf 12/93-96.

çıktığı²⁹⁹ ifade edilmiştir.³⁰⁰ Oysa ki Kur'an'da bu olay şöyle bildirilmiştir: “Allah, ‘Ey Meryem oğlu İsa! İnsanlara sen mi ‘Allah’ın dışında beni ve annemi birer tanrı kabul edin.’ dedin?’ buyurduğu zaman o şu cevabı verir: ‘Hâşâ! Seni tenzih ederim. Hakkım olmayan şeyi söylemek bana yakışmaz. Hem ben söyleseydim şüphesiz sen onu bilirdin. Sen benim içimdekini bilirsin, ama ben senin zâtında olanı bilmem. Gizlileri tam olarak bilen yalnız sensin. Ben onlara ancak senin bana emrettiklerini söyledim; ‘Benim de rabbim sizin de rabbiniz olan Allah’a kulluk edin’ dedim. İçlerinde bulunduğum sürece onların yaptıklarına tanık idim. Fakat sen beni vefat ettirdikten sonra onların halini bilip gören sadece sensin. Sen her şeye şahitsin.’”³⁰¹ Ulemanın bir kısmına göre Allah bu soruyu Hz. İsa vefat ettiği anda, bir kısmına göre de kıyamette sormuştur.³⁰² Her iki durumda da hayatta iken sorulmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca âyetin devamında, “Allah şöyle buyurur: ‘Bugün doğrulara doğruluklarının fayda vereceği gündür. Onlar için, ebedî kalacakları ve altından ırmaklar akan cennetler vardır. Allah onlardan hoşnuttur, onlar da O’nun rızasını kazanmaktan ötürü mutludurlar. İşte büyük kurtuluş budur.’”³⁰³ bildirilmiştir. Burada “doğrulara doğruluklarının fayda vereceği gün” den maksadın kıyamet günü olduğu düşünüldüğünde Yüce Allah’ın bu sözü kıyamette söylediği anlaşılmaktadır.³⁰⁴ Bununla birlikte Hz. Meryem hakkında, “Allah’ın annesi” ifadesi Hz. İsa’dan sonra geçen üç yüzyıllık süreçte görülmeyip ilk defa 431 Efes konsülünde kilise tarafından kullanılarak resmiyet kazandırıldığı dikkate alındığında³⁰⁵ Hz. İsa ve Meryem hakkındaki söylemlerin onlar hayatta iken olmadığı, çocuk kitabında verilen zamanın hatalı olduğu görülmektedir.

²⁹⁹ Damla, 365 Günde Peygamberler Tarihi, 425.

³⁰⁰ Benzer anlatım için bk. Koca, Peygamberlerin Hayatı Babasız Doğan Elçi Yahut Hz. İsa, 13; Efe, Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi, 339; Öztürk, Mucizelerle Dolu Bir Hayat Hz. İsa, 89.

³⁰¹ el-Mâide 5/116-117.

³⁰² er-Râzî, Mefâtihu’l-gayb, 9/292.

³⁰³ el-Mâide 5/ 119.

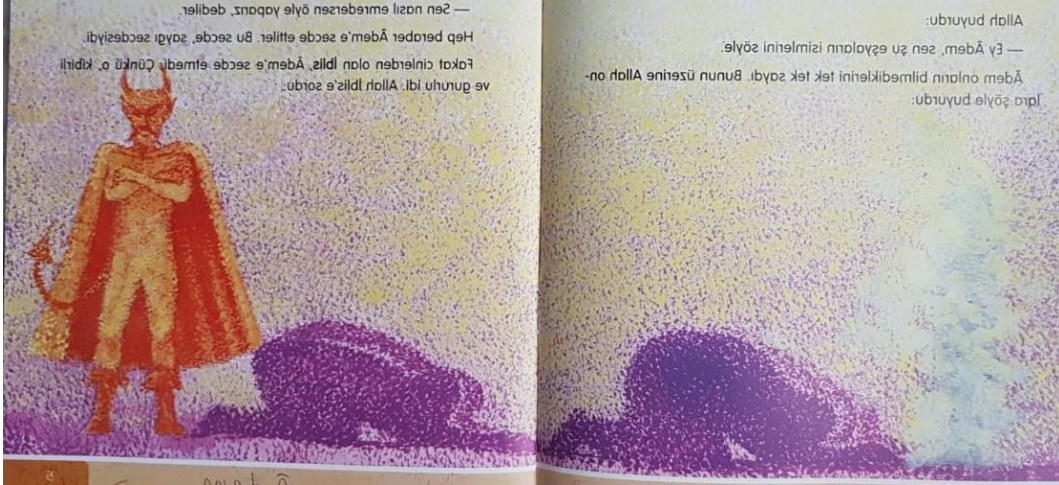
³⁰⁴ er-Râzî, Mefâtihu’l-gayb, 9/292.

³⁰⁵ el-Mevdûdî, Tefhîmu’l-Kur’an, 1/524-525.

2.1.6. Kullanılan Görsellerin Âyetin Yorumuyla Uyumu Meselesi

Çocuk kitaplarında kullanılan resim, metinde verilen mesajın anlaşılmasını kolaylaştıran ve estetik değeri olan bir uyarıcıdır. Görseller çocukların kendi anladıklarını daha geniş bir boyuta aktarmalarına ve kalıcı öğrenmelerine destek olur.³⁰⁶ Ancak görsellerin estetik kaygı taşımaması veya kaynağa uygunluğunun gözetilmemesi, çocukların öğrenmesini sınırlandırabilir ya da yanlış öğrenmelerine sebep olabilir.

Çocuk kitaplarını incelediğimizde bazı görsellerde bu duruma dikkat edilmediği görülmektedir. Örneğin Hz. Âdem'e meleklerin secde ettiği ve şeytanın secde emrine karşı geldiği durum, Mehmet Doğru'nun *Allah'ın Elçileri* adlı eserinde, insana benzetilerek resmedilmiştir. (Şekil 9)³⁰⁷

Şekil 9. Şeytan ve melek görseli

Anlatılan konunun görseller sayesinde çocukların akıllarında daha fazla kaldığı³⁰⁸ düşünüldüğünde bu konuda çocuklar, ana mesajdan uzaklaşarak melek ve şeytanın nasıl görüldüğüne odaklanabileceklerdir. Ayrıca görsel, meleklerle ilgili Kur'an'da verilen bilgilerle de örtüşmemektedir. Kur'an'da meleklerin güçlü

³⁰⁶ Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, 166-167.

³⁰⁷ Doğru, *Allah'ın Elçileri Hz. Adem Aleyhisselam*, 4-5.

³⁰⁸ Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, 167.

kuvvetli, kanatları olan, hızlı hareket eden varlıklar olduğu tasvir edilmektedir.³⁰⁹ Ancak Hz. Muhammed'in Cebrâîl'i aslî suretiyle gördüğü âyetle ifade edilmekle birlikte³¹⁰ meleklerin görülmesi, tüm insanlar için geçerli olan bir durum değildir. Çünkü melekler gaybî alana dahil olduklarından insanlar, onları aslî suretleriyle göremezler.³¹¹ Benzer durum şeytan için de söz konusudur. Nitekim âyetle: “*Ey Âdemoğulları! Şeytan, anne babanızı ayıp yerlerini birbirine göstermek için elbiselerini soyarak cennetten çıkardığı gibi sizi de aldatmasın. Çünkü o ve yandaşları, sizin onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler. Şüphesiz biz şeytanları inanmayanların yoldaşları yaptık.*”³¹² bildirilmiştir. Kur'an'da şeytan, insanda şüphe uyandıran, doğru yoldan ayrılması için ona sürekli vesvese veren bir varlık olarak geçmektedir. Bu nedenle insanlara, şeytanın tuzaklarına düşmemesi için tavsiyelerde bulunulur.³¹³ Çocuk kitaplarındaki öykü ve görseller de bu bağlamda kurgulanabilir. Dolayısıyla çocuk kitaplarında böyle görsellere yer verilmesi, çocukların melekler ve şeytanla ilgili yanlış algılara sahip olmasına ve kıssada verilen asıl mesajdan uzaklaşmasına neden olabilir.

Bu konuyla ilgili başka bir örnek ise bazı eserlerdeki Hz. Âdem kıssasında geçen “yasak ağaç” ile ilgili görselin, elma ağacı olarak resmedilmesidir.³¹⁴ Nitekim Kur'an'da: “*Ey Âdem! Sen ve eşin cennette otur, orada istediğiniz yerden rahatça yiyip için ve şu ağaca yaklaşmayın; yoksa zalimlerden olursunuz.*”³¹⁵ bildirilmiştir. Ağacın mahiyeti hakkında üzüm, buğday, incir olduğu yönünde rivayetler mevcuttur. Bazı âlimlere göre ağacın sembolik bir anlamı vardır.³¹⁶ Ancak âyetin maksadı bizzat “o ağaç” hakkında bilgi vermek olmadığından³¹⁷ ve Allah da bu konuda bir bilgi vermediğinden ağacın türü ile ilgili fikir beyan etmek mümkün

³⁰⁹ Temel Yeşilyurt, “Kur'an'da Cin, Melek, Şeytan”, *Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/1 (Haziran 2018), 10.

³¹⁰ en-Necm 53/5-7.

³¹¹ Yeşilyurt, “Kur'an'da Cin, Melek, Şeytan”, 10.

³¹² el-A'râf 7/27.

³¹³ Yeşilyurt, “Kur'an'da Cin, Melek, Şeytan”, 16.

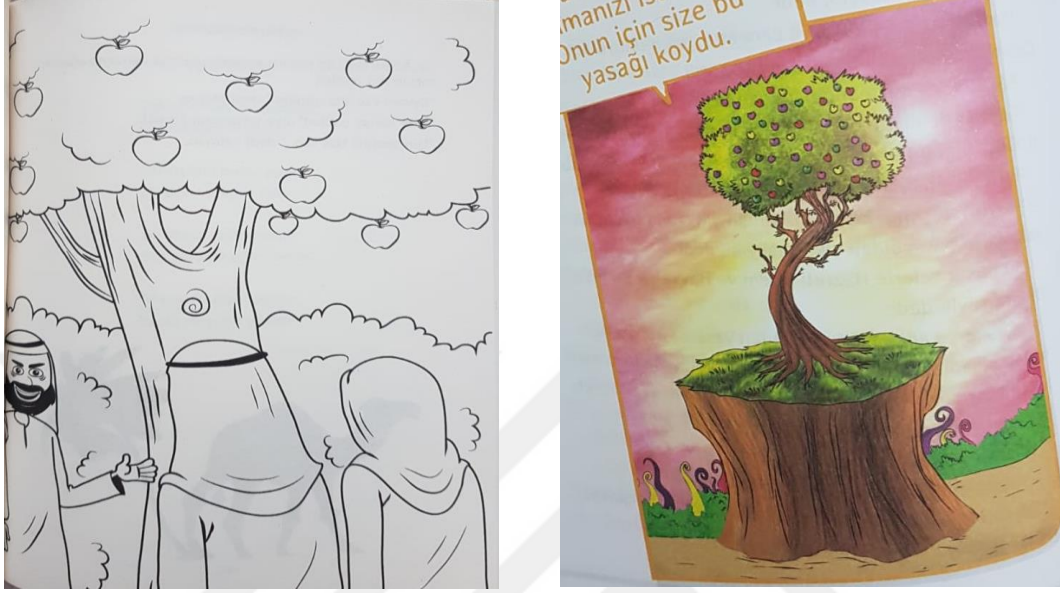
³¹⁴ Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 1 Hz. Adem'den Hz. Hud'a*, 49; Yeniding, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 12; Doğru, *Allah'ın Elçileri Hz. Adem Aleyhisselam*, 8-13.

³¹⁵ el-Bakara 2/35.

³¹⁶ Süleyman Ateş, *Kur'an-ı Kerim'in Yüce Meâli ve Çağdaş Tefsiri*, (Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1982), 1/59.

³¹⁷ er-Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 2/394.

görünmemektedir.³¹⁸ Bununla birlikte arka planda, “elma ağacı” görselinin günahla ilişkilendirilmesi, günlük hayatlarında karşılığı olmadığı için çocukların kafalarının karışmasına sebep olabilecektir. (Şekil, 10)³¹⁹

Şekil 10. Elma ağacı görselleri

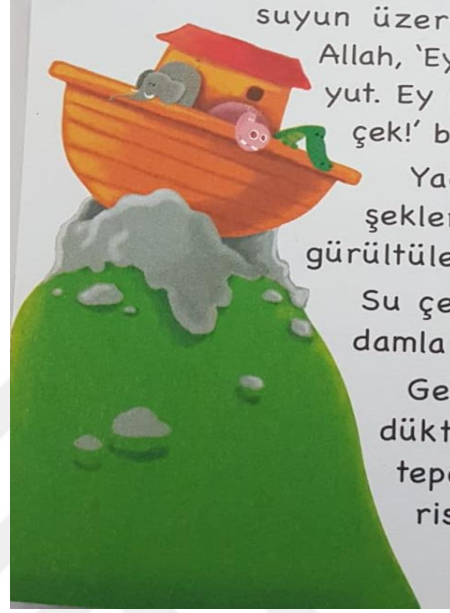
Bazı çocuk kitaplarındaki Hz. Nûh kıssasında bahsi geçen gemi görselleri âyette tasvir edileni yansıtmamaktadır. Meselâ; Süheyl Seçkinoğlu’nun *Sevgili Kur’an’ımdan Öyküler* adlı kitabının kapak resminde bir, öykünün içinde iki tane olmak üzere üç gemi görseli kullanılmıştır. Hepsi de küçük bir tekneyi tasvir edercesine çizildiği görünmektedir.³²⁰ Bu konu ile ilgili Kur’an’da bildirildiğine göre geminin, hayvanlardan birer çiftin ve iman eden insanların rahatlıkla içine sığılabileceği büyüklükte olduğu anlaşılmaktadır: “*Bunun üzerine ona şöyle vahyettik: ‘Bizim gözetimimiz altında ve bildirdiğimiz şekilde gemiyi yap. Buyruğumuz geldiğinde sular coşup yükselmeye başlayınca her cinsten birer çift hayvan ile kendileri aleyhinde hüküm kesinleşmiş olanların dışındaki aileni gemiye al; ama o haksızlığa sapmış olanlar konusunda sakın bana bir şey söyleme! Onlar kesinlikle*

³¹⁸ el-Mâtürîdî, *Te’vîlâtü'l- Kur’ân Tercümesi*, 1/120.

³¹⁹ Karanfil, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 1 Hz. Adem’den Hz. Hud’a*, 49; Yenidingç, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 12.

³²⁰ Seçkinoğlu, *Sevgili Kur’an’ımdan Öyküler*, 56-58.

boğulacaklar!’”³²¹ Ayrıca Kur’an’da gemi ile ilgili şöyle buyrulmaktadır: “Derken gemi onları, dağlar gibi dalgalar arasında götürmeye başladı...”³²² Dev dalgalarla baş edebildiğine göre büyük bir gemi olması kaçınılmaz görünmektedir. (Şekil 11)³²³

Şekil 11. Aynı eserde yer alan iki farklı gemi görseli

Bu konuyla ilgili bir başka örnek de Belkıs İbrahimhakkıoğlu’nun *Peygamber Öyküleri* adlı eserinde karşımıza çıkmaktadır: Hz. Yûnus, kavmini terk ettikten sonra insanlar ona inanmadıkları için pişman olurlar. Yüce Allah’a dua etmek ve bağışlanma dilemek için hep birlikte bir tepeye çıkarlar. Bu olayı anlatan görselde, tepede dua eden insanların tam karşısında güneş resmi bulunmaktadır.³²⁴

³²¹ el-Mü’minûn 23/27.

³²² Hûd 11/42.

³²³ Seçkinoğlu, *Sevgili Kur’an’ımdan Öyküler*, 56-58.

³²⁴ Belkıs İbrahimhakkıoğlu, *Peygamber Öyküleri Hazreti Yunus* (İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları, 2021), 28-29.

Çocuklar, dua etmek için dağın tepesine çıkmak gerektiğine dair bir genelleme yapabileceği gibi dua eden insanların güneşe yöneldiğini ve ondan istekte bulunduklarını zannedebileceğinden bu görsel sakıncalı görünmektedir. (Şekil 12)³²⁵

Şekil 12. Dağın tepesinde dua eden insan görseli

2.1.7. Kıssaların Anlatımında Verilen Bilgilerin Hakikat Boyutu

Kur'an'ın önemli bir bölümü kıssalardan oluşmaktadır. Dolayısıyla kıssalarla ilgili hazırlanmış nitelikli çalışmalar, Kur'an'ın anlaşılması bakımından önem arz etmektedir.³²⁶ Bu konunun önemi, kıssalarla ilgili hazırlanan çocuk kitapları için de geçerlidir. Çocuklar küçük yaşlardan itibaren rol model olarak öğrendiği için onların Yüce Allah'ın mesajını daha iyi öğrenmeleri bakımından kıssalar önemli bir materyaldir.³²⁷ Ancak Kur'an'ı doğru öğrenmesini arzu ettiğimiz çocuklarımızın okuduğu kitaplarda, kıssalarla ilgili yanlış bilgilerin bulunması, Yüce Allah'ın bildirdiği mesajları yanlış öğrenmelerine sebep olacaktır. Bu nedenle çocuk eserleri, içeriğinde yanlış bilgi bulundurması bakımından da değerlendirmeye tabi tutulması gerekmektedir.

İncelediğimiz çocuk kitaplarının bazılarında, Kur'an ve sahih kaynaklarla örtüşmeyen birçok bilgi bulunmaktadır. Hülya Aktaş'ın eserinde Hz. Nûh'un, sular

³²⁵ İbrahimhakkıoğlu, *Peygamber Öyküleri Hazreti Yunus*, 29.

³²⁶ Kara, "Kur'an Kıssalarında Konu ve Kapsam Merkezli Bir Analiz", 70.

³²⁷ Macit Yılmaz, "Değerler Eğitiminde Etkin Bir Materyal Olarak Kur'an Kıssaları ve Kullanılışı", *İslâmi İlimler Dergisi*, 9/1 (2014), 144.

altında kalmaktan kurtulmaya çalışan oğluna, gemiye gelmesini ve Allah’a iman etmesini söylemesinin ardından olanlar şu şekilde geçmektedir: *“Oğlu suların altında kaldığı için onun bu sözlerini duyamamıştı. Diğer putperestlerle birlikte suların altında kalmıştı...”*³²⁸ Halbuki Hz. Nûh’un sözünü, oğlunun duyduğu hatta ona cevap verdiği Kur’an’da açıkça bildirilmiştir: *“Oğlu, ‘Beni sudan koruyacak bir dağa sığınacağım.’ diye cevap verdi. Nûh dedi ki: ‘Bugün Allah’ın hükmünden ancak O’nun esirgedikleri kurtulacaktır.’ derken aralarına dalga giriverdi, böylece o da boğulanlardan oldu.”*³²⁹ Burada oğlunun kendi iradesiyle babasının bildirdiklerini yalanladığı ve inkarda ısrarcı olduğu anlamına gelen sözleri görülmektedir.³³⁰ Yani söz konusu eserde beyan edildiği gibi; Hz. Nûh’un oğlunun, babasının sözlerini duymadan boğulması söz konusu değildir.³³¹ Ayrıca bu anlatıdaki yanlış bilgi, Hz. Nûh’un oğlunun putperestlerden olduğu için helak olanlar arasında olduğunun anlaşılmasına engel teşkil etmektedir. Bu nedenle haksız yere öldüğünün zannedilmesine sebep olabileceği için sakıncalı bir anlatım olmuştur.

Bu konu ile ilgili bir başka örnek, yine Aktaş’ın eserinde, Hz. Sâlih kıssası ile ilgilidir. Hz. Sâlih’in kavmine mucize olarak gönderilen devenin, müşrikler tarafından katledilmesinden sonra gelen vahiy şöyle geçmektedir: *“Bu insanlara kızmakta haklısın. Devenin onlara bir zararı yoktu ama ona kıydılar. Üç gün önce tövbekâr oldukları halde hemen sonra putlarına döndüler. Bunları kendilerine söyle. Cezalarını çekeceklerini de unutmasınlar!”*³³² Hikâyenin öncesinde, deveyi öldürenlerin iman ettiğine dair bir anlatım geçmediği halde sonrasında gelen bu ifadeler, çocuklar açısından tutarsızlığa ve kafa karışıklığına sebep olacaktır. Ayrıca Hz. Sâlih’in kavminin, üç gün önce iman ettiği sonrasında tekrar eski inançlarına döndüğü bilgisi Kur’an’a göre yanlış bir anlatım olmuştur. Nitekim Kur’an’da kıssanın bu bölümü şöyle anlatılmaktadır: *“Ey kavmim! İşte size mucize olarak Allah’ın gönderdiği dişi deve. Onu bırakın Allah’ın mülkünde otlasın. Ona kötülük etmeyin; sonra sizi, yaklaşan bir azap yakalar.” Buna rağmen o deveyi kestiler. Sâlih de, “Yurdunuzda üç gün daha yaşayın!” dedi. Bu, asılsız çıkmayacak bir tehdit idi.*

³²⁸ Aktaş, *Sevgili Peygamberlerim*, 43.

³²⁹ Hûd 11/43.

³³⁰ er-Râzî, *Mefâtihu’l-gayb*, 13/31.

³³¹ Aktaş, *Sevgili Peygamberlerim*, 43.

³³² Aktaş, *Sevgili Peygamberlerim*, 59-60.

Emrimiz gelince Sâlih'i ve onunla beraber iman edenleri, bizden bir rahmet olarak, helâk olmaktan ve o günün zilletinden kurtardık. Şüphesiz rabbın kuvvetlidir, üstündür."³³³ Âyetlerden de anlaşıldığı gibi "üç gün" ifadesi, Hz. Sâlih'in kavminin yaptıkları kötülükten sonra tehdit edildikleri azabın gelmesi için kalan sürelerini bildirmektedir. Bu durumda âyetteki "üç gün" ifadesi, kitabın müellifi tarafından Kur'an'a uymayacak şekilde yeniden kurgulanmıştır.

2.1.8. Kur'an'ın "Beşer Peygamber" Vurgusuna Dikkat Edilmesi

Yüce Allah'ın gönderdiği vahiyler, peygamberlerin yaşamında canlı örneklerle dönüşmektedir. Beşer peygamber gönderilmesinin ardında insanların onları örnek alarak vahyi öğrenme gerekçesinin olduğu bilinmektedir.³³⁴ Kıssalar, çocuklara anlatılırken de bu konuya dikkat edilmesi gerekmektedir. Çocukların peygamberlerle özdeşim kurabilmesi için peygamberlerin beşerî yönü ihmal edilmemelidir. Peygamberlerin ulaşılmaz bir model olarak sunulması, çocukların örnekleme yoluyla öğrenmelerine engel olabilir.³³⁵

Bazı çocuk kitaplarında bu mevzunun ihmal edildiği görülmüştür. Meselâ; kitapların bazılarında, Hz. İbrahim'i Nemrut'tan korumak için mağarada bebekken geçirdiği süreçte annesi yanında olmadığı için parmağından gıdasının sağlandığı³³⁶ ya da parmağından süt ve bal aktığı ifade edilmiştir.³³⁷ Bu tarz örnekler, peygamberlerin nübüvvetlerini ispatlamak için Yüce Allah'ın yardımı ile gösterdikleri mucizeleri, çocukların gereği gibi anlamalarına engel olabilecek niteliktedir. Çünkü çocukların, bu örneklerle mucizeleri birbirine karıştırabilmeleri mümkün olduğundan, çocuklar tarafından mucizeler her durumda olabilen basit olaylar gibi algılanabilir. Çocuklar zihinlerinde, karşılaştıkları her zorluğu olağandışı bir şekilde aşan peygamber figürü canlandırabileceğinden onlarla özdeşim kurmakta zorlanacaktır. Ayrıca somut işlemler döneminde olan çocuklar için gerçeklik algısı

³³³ Hûd 11/64-66.

³³⁴ Ali Akyüz, "Beşer ve Peygamber Olarak Hz. Muhammed (s.a.s)", *İslâm'ın Anlaşılmasında Sünnetin Yeri ve Değeri Kutlu Doğum Sempozyumu*, (Ankara: TDV Yayınları, 2003), 587-588.

³³⁵ Süleyman Karacelil, "Yakın Dönem Çocuk Edebiyatında Hz. Peygamberin Hayatına Dair Çalışmaların Mahiyeti", *Türkiye'de Sîret Yazıcılığı Sîret Sempozyumu I*, haz. Tahsin Koçyiğit (Ankara: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 2012), 506-507.

³³⁶ Nalbant, *Peygamberlerin İzinde*, 62; Yenidinc, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 72.

³³⁷ Damla, 365 *Günde Peygamberler Tarihi*, 90.

açısından da sakıncalı durumların ortaya çıkmasına sebep olabilecektir. Çocuk kitaplarında karakterlerin gücünün sınırlı olduğunun çocuğa sezdirilmesi önemlidir.³³⁸ Dolayısıyla bu durum, çocuklarda Kur'an'a uygun peygamber algısının oluşabilmesi için dikkat edilmesi gereken hususlardandır.

Yılmaz Yenidinç'in *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri* adlı eserinde, Hz. Mûsâ'nın kulluğu ile ilgili şöyle bir ifade geçmektedir: "*Hazreti Musa Allah'a kullukta eşsizdi. Saatlerce secde eder, gözyaşları içinde kullukta bulunurdu. Duaları reddedilmezdi.*"³³⁹ Burada müellifin, Hz. Mûsâ'nın Yüce Allah'a kullukta örnekliğini ifade edeyim derken itidal çizgisini aştığı söylenebilir. Peygamberlerin örnekliği herkesin kendi hayatında kolaylıkla uygulayabileceği şeyler³⁴⁰ iken "*Saatlerce secde eder*" ifadesi örnek alınabilirliğe uygun görünmemektedir. Kur'an'da peygamberlerin insanüstü niteliklere sahip olmadığı açıkça vurgulanmaktadır. Nitekim âyette "*De ki: Ben, yalnızca sizin gibi bir insanım. Şu var ki bana, ilâhınızın, sadece bir ilâh olduğu vahyolunuyor...*"³⁴¹ şeklinde bildirilmiştir. Çocuklar da günlük yaşamdaki kadar gerçekçi buldukları karakterlerle daha iyi bütünleşebildiğine³⁴² göre Kur'an'ın da dikkat çektiği gibi hayatın içinden bir peygamber tasavvuru oluşturulmalıdır.

Bu konuda bir başka örnek de Yasemin Mina Özden'in *Üç Küçük Taş* adlı eserindeki Hz. Dâvûd ile ilgili kurguda karşımıza çıkmaktadır: Câlût'a karşı mücadele etmek için Tâlût'un ordusuna katılan Hz. Dâvûd, Hz. Hârûn'a ait olduğunu söyleyen bir taşın kendisine seslendiğini fark eder. Bu taşı torbasına koyduktan sonra Hz. Mûsâ'ya ait olduğunu söyleyen başka bir taş da ona seslenir, o taşı da alır. Üçüncü olarak, Câlût'u kendisiyle öldüreceğini bildiren bir taş daha seslenir, Hz. Dâvûd onu da alır. Câlût'un karşısına çıktığında Yüce Allah'ın adını anarak üç taşı da sapanına yerleştirince hepsi tek bir taşla dönüşür. Hz. Dâvûd, nişan alınca Yüce Allah'ın gönderdiği rüzgar sayesinde taş, Câlût'a isabet eder. Ayrıca aynı taş

³³⁸ Evren Karataş, "Çocuk Edebiyatında 'Karakter' Kavramı", *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 33 (2014), 70-71.

³³⁹ Yenidinç, *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*, 187.

³⁴⁰ İhsan Arslan, "Kur'an-ı Kerim'e Göre Hz. Peygamber'in Beşeri Özellikleri", *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/11(Haziran, 2017), 60.

³⁴¹ el-Kehf 18/110.

³⁴² Karatay, "Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler", 101.

Câlût'un arkasında bulunan otuz kişiye daha çarpar ve onları da öldürür.³⁴³ Kur'an'a göre Hz. Dâvûd ile ilgili çocuklara yönelik anlatılabilecek o kadar içerik varken eserin yazarı, kendi kurgusunu tercih etmiştir. Hatta eser, bu kurgudan hareketle “*Üç Küçük Taş*” olarak isimlendirilmiştir. Ancak Hz. Dâvûd ile taşların konuşması sonra taşların tek bir taşa dönüşmesi ve söz konusu taşın Câlût'u öldürdükten sonra 30 kişiyi daha öldürmesi gerçeği yansıtmamaktadır. Neticede yazar, fantastik bir karakterden değil, Yüce Allah'ın peygamberinden bahsetmektedir. Bu nedenle Kur'an'ın beşer peygamber vurgusunun anlaşılmasına engel teşkil etmeyecek şekilde hikâyenin kurgulanması önem arz etmektedir.

2.1.9. Kıssaların Kur'an'da Anlatılmasında Hikmet Boyutuna Değinilmesi

Kur'an'da anlatılan kıssalarda herhangi bir roman ve hikâyedeki gibi kişi, olay, yer, zaman gibi unsurlar toplu halde bulunmamaktadır. Buradaki amaç, muhataplara salt bilgi vermekten ziyade, onları detaya boğmadan, dikkatlerini kıssanın anlatılmasındaki hikmet boyutuna çevirmektir.³⁴⁴ Bu bağlamda kıssaların anlatılma gayelerini; Resûlullah'ın peygamberliğini ispatlamak, Hz. Muhammed'i ve iman edenleri teselli edip moral vermek, müminleri düşündürüp ibret almalarını sağlamak, verdiği mesajlarla İslâm dininin evrenselliğini ortaya koymak, ilâhî dinlerin esasta bir olduğunu açıklamak şeklinde sıralayabiliriz.³⁴⁵

Çocuklara yönelik eserlerin bazılarında, çoğunlukla bilgi aktarmak öncelendiği için hikmet boyutu arka planda kalmıştır. Meselâ; Hz. Nûh kıssasının anlatılma gayelerinden biri, Hz. Muhammed'e ve müminlere teselli vermek ve onların ibret almalarını sağlamak olmasına rağmen çocuk kitaplarında kıssalar ile Hz. Muhammed'in öyküsü arasında bir bağlantı kurulmamıştır. Kur'an'da: “(Ey peygamber!) İşte bu anlatılanlar sana vahyettiğimiz gayb haberlerindendir. Bundan önce onları ne sen biliyordun ne de kavmin! Sabret, çünkü iyi son günden sakınanlarındır.”³⁴⁶ şeklinde ifade edilen âyet de bu gayeye işaret etmektedir. Ancak

³⁴³ Özden, *Üç Küçük Taş*, 12-16.

³⁴⁴ Şengül, *Kur'an Kıssaları Üzerine*, 204.

³⁴⁵ Demirci, *Tefsir Usûlü*, 222-225.

³⁴⁶ Hûd 11/49.

çoğunlukla bilgi vermek öncelendiği için bazı eserlerde çocuklar, gereksiz detaylara maruz bırakılmışlardır. Meselâ; bir eserde Hz. Nûh zamanında yaşayan kralın adı, insanların kutladıkları put bayramlarının isimleri, Hz. Nûh'un gemiyi yaptığı ağacın çeşidi, geminin şekli ve boyutları, gemiye binenlerin isimleri, afetin süresi, Hz. Nûh'un dünyayı üç oğluna böldüğü coğrafi yerlerin isimleri gibi bilgilere detaylı bir şekilde yer verilmiştir.³⁴⁷ Kitabın hitap ettiği yaş aralığı dikkate alındığında (6-10 yaş), bu kadar detaylı bilgi arasından, çocukların asıl gayeye ulaşmasını beklemek zor görünmektedir.

Kıssanın anlatılmasındaki hikmet ve öğüte yer veren çocuk kitapları da vardır. Örneğin; çocuk kitaplarının bir tanesinde, Hz. Yûsuf kıssasında anlatılanlar, hikâyenin sonunda şu şekilde özetlenmiştir: *“Evet küçük dostlar! Hikâyemiz şartlar ne kadar zor olursa olsun Allah'tan asla umut kesilmemesini öğretiyor. Ayrıca insanlara kötülük yapanları affetmenin büyüklüğünü göstererek, zindanda da sarayda da olsa, asla Allah'ı unutmaması gerektiğini hatırlatıyor.”*³⁴⁸ Bu ifadeler kıssanın Kur'an'da anlatılma gayesiyle örtüşmektedir. Nitekim Hz. Yûsuf'un başına gelen zorluk ya da kolaylıklarda başlangıçtaki duruşunun değişmediği, iyiliklerin onu şımartmayıp şükrünü, zorlukların zayıflatmayıp imanını artırdığı görülmektedir.³⁴⁹ Bu bağlamda incelenen çocuk kitaplarında, Hz. Yûsuf kıssasından alınması gereken ibretlerin genel olarak işlenmiş olduğu söylenebilir.

Kur'an kıssalarının anlatılma maksatlarından biri olan peygamberlerin getirdiği mesajların temelde bir olduğu ana fikrinin, çocuk kitaplarında çoğunlukla işlendiği görülmüştür. Meselâ Hz. Nûh'un tevhidle mücadelesini okuyan bir çocuk, benzer deneyimleri Hz. Hûd, Hz. Salih, Hz. İbrahim, Hz. Mûsâ, Hz. Yûnus kıssalarında da okuyarak ortak mevzuları fark edebilecektir. Ancak kitaplarda Hz. Muhammed'in ilettiği mesajlarla diğer peygamberlerin anlattıkları arasında bağ kurulmaması, çocukların bütünü anlamalarına engel teşkil edebilir. Bir başka ifadeyle Hz. Peygamber bu kıssaları bizlere vahiy yoluyla haber verdiğine göre onun da yer yer kıssaların içerisine katılması kıssanın hikmet boyutunu anlatmakta fayda sağlayabilir.

³⁴⁷ Damla, 365 Günde Peygamberler Tarihi, 30-49.

³⁴⁸ Süphandağı, Küçük Kalplere Kur'an Hikayeleri, 79.

³⁴⁹ Abbas, Kur'an Kıssaları, 417.

2.1.10. Kur'an Yorumunun Çeşitli Örneklerle Somutlaştırılması

Kur'an'da geçen âyetlerin birçoğu çocukların doğrudan anlayabileceği konulardan oluşmamaktadır. Ancak bu durum çocuklara bu konuların hiç anlatılamayacağı anlamına gelmez. Çocukların gündelik hayatında karşılığı olan, tecrübe edebileceği örnekler verilerek ve duygu dünyalarına hitap edilerek yapılan yorumlar daha anlaşılabilir ve kalıcı nitelikte olacaktır.³⁵⁰

Bazı çocuk eserlerinde bu konuyla ilgili güzel örnekler mevcuttur. Meselâ; Özkan Öze'nin eserinde puta tapmanın yanlışlığı, doğrusunun tevhid inancı olduğu Hz. Nûh kıssasında şöyle anlatılmıştır: “...Üstelik insanlar Allah'ı unutup heykellere yani putlara tapmaya başladı. Bir derdi olan puta koşuyordu: 'Ne olur bana şunu, bunu ver put!' Bir şeyden korkanlar puta yalvarıyordu: 'Koru beni ey put! Lütfen!' İşleri yolunda gidenler de soluğu yine Putun önünde alıyordu: 'Bizi kurtardığın için çok teşekkür ederim ey put!'”³⁵¹ Aynı eserin devamında Hz. Nûh üzerinden doğru olanın bilgisi örneklerle verilmiştir.³⁵² İşlem öncesi (2-7 yaş) ve somut işlemler dönemindeki (7-11 yaş) bir çocuk, puta tapmayı gündelik hayatında görmediği için hayal dünyasında canlandırmakta zorlanabilir. Bu bağlamda âyetteki bilgiyi direkt vermek yerine, çocuğun gündelik hayatıyla ilişki kurmasını sağlamak, kendi seviyesine göre bir kazanım elde etmesini kolaylaştırabilir.³⁵³

Bu konuda bir başka örnek de Merve Gülcemal'in *Tefekkürü Seven Peygamberim Hz. İbrahim* adlı eserinde, Hz. İbrâhim'in namazla ilgili şu duasının üzerine kurgulanmıştır: “Rabbim! Beni ve soyumdan gelecek olanları namazı devamlı kılanlardan eyle; rabbimiz, duamı kabul et.”³⁵⁴ Bu âyet bağlamında namazın önemi çocuklara şu cümlelerle ifade edilmiştir: “Annem der ki, bedenimizin nasıl yiyecek ve içeceklerle ihtiyacı varsa canımızın, kalbimizin de öyle ihtiyacı varmış namaza. Ruhumuz dinlenir, huzur bulurmuşuz namazda...”³⁵⁵ Bu ifadeler, çocuğun

³⁵⁰ Köylü - Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, 138-143.

³⁵¹ Özkan Öze, *Nuh Peygamber* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2023), 5-6.

³⁵² Öze, *Nuh Peygamber*, 7-8.

³⁵³ Köylü - Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, 140-141.

³⁵⁴ İbrâhîm 14/40.

³⁵⁵ Gülcemal, *Tefekkürü Seven Peygamberim Hz. İbrahim*, 24.

yaşamında tanıdığı bildiği ihtiyaçlarından yola çıkılarak, zihin dünyasında namazın anlam bulmasını sağlayan güzel bir örnek niteliğindedir.

Mahmut Öztürk, eserlerinin tamamında kıssalarda geçmeyen kurgulara detaylı bir şekilde yer vermiştir.³⁵⁶ Çocuk kitaplarında soyut konular anlatılırken somut argümanlar kullanılması, çocuğun öğrenmesini kolaylaştıracağı³⁵⁷ için Kur'an'a aykırı olmamak şartıyla kurgu ürünü hikâyeler kullanılabilir. Ancak söz konusu çalışmalarda, birincil kaynaklara bağlı kalmaya çoğunlukla dikkat edilmişse de çocukların alabileceğinden fazla ileti ve kıssada yer almayan birçok karakter bulunmaktadır. Kıssada yer almayan kurgu hikâyeler, tolere edilebilir seviyeden fazla olduğu için çocukların ana mesajdan uzaklaşmasına sebep olabilecek niteliktedir.

Asım ve Mürşide Uysal tarafından kaleme alınan *Hayvanların Dilinden Peygamberler Tarihi* adlı eserde ise Kur'an kıssaları hayvanların dilinden anlatılarak farklı bir somutlaştırma yöntemi kullanılmıştır. Esasında bu yöntem çocuklar için eğlenceli bir okuma deneyimi sunacak niteliktedir. Ancak söz konusu eserin birçok bölümünde kıssa, hayvanların dilinden anlatılırken Kur'an'a bağlı kalınmadığı görülmektedir. Meselâ; Hz. Süleyman kıssası, 'hüdhüd'ün dilinden anlatılmıştır. Öyküde adı Marhala olan hüdhüdün, sevgilisi Heydan ile aralarındaki münasebet detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Hatta aralarındaki bu ilişki, Hz. Süleyman'ın Marhala'dan memnun olmamasının sebebi olarak gösterilmiştir.³⁵⁸ Halbuki Hz. Süleyman'ın Hüdhüd'den yakındığı durum Kur'an'da şöyle geçmektedir: “ ‘Ya bana açık bir gerekçe getirir veya onu şiddetle cezalandırırım ya da onu boğazlarım!’ Çok geçmeden hüdhüd gelip dedi ki: Ben, senin bilmediğin bir şeyi öğrendim. Sebe’ halkından sana kesin bir bilgi getirdim.”³⁵⁹ Âyetten hüdhüdün, görevinin başında olduğu ve görevini yaptığı süreçte geciktiği anlaşılmaktadır. Çocuk kitabındaki öykünün devamında Yemen'e giden Marhala'nın, burada tanıştığı bir bayan Hüdhüd'ün kendisinden hoşlanmasını sağlayarak Belkıs ve Sebe' halkı hakkında bilgi aldığı anlatılmıştır. Bunu işi için yaptığından, sevgilisi Heydan'a ihanet etmiş

³⁵⁶ Öztürk, *Yeni Bir Başlangıç Hz. Nuh*; Öztürk, *Allah'ın Dostu Hz. İbrahim*; Öztürk, *Kuyudan Saraya Uzanan Yolculuk Hz. Yûsuf*; Öztürk, *Esaratten Kurtuluş Hz. Mûsâ*; Öztürk, *Hükümdar Peygamberler Hz. Davud ve Hz. Süleyman*; Öztürk, *Mucizelerle Dolu Bir Hayat Hz. İsa*.

³⁵⁷ Muhiddin Okumuşlar, “Din Eğitiminde Etkin Bir Yöntem Olarak Hikâye”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21/21 (2006), 237.

³⁵⁸ Uysal, *Hayvanların Dilinden Peygamberler Tarihi*, 91-95.

³⁵⁹ en-Neml 27/21-22.

sayılmayacağı belirtilmiştir.³⁶⁰ Eserde kıssaların, hayvanların dilinden anlatılması fikri, güzel bir somutlaştırma örneği olabilecekken Hüdhd ve entrikalarının merkeze alındığı bu kurguda ana mesajdan uzaklaşılması, fikrin amacını aştığını göstermektedir.

³⁶⁰ Uysal, *Hayvanların Dilinden Peygamberler Tarihi*, 95-98.

3. SONUÇ

Bu çalışmada Kur'an kıssaları ekseninde hazırlanan çocuk kitapları incelenmiştir. Kitaplar çocukların eğitim sürecinde vazgeçilmez kaynaklar arasındadır. Erken dönemlerde kitaplarla tanışan çocuklar, hayatlarının ilerleyen süreçlerinde avantajlı durumda olacaklardır. Ancak bu durum çocuklar için yazılan nitelikli kitaplarla mümkündür.

Çocukları dinî ve ahlakî yönden Kur'an ekseninde yetiştirmek isteyen ebeveynler ve din eğitimcileri için kitapların önemi yadsınamaz. Ülkemizde de son yıllarda dinî içerikli çocuk kitaplarının sayısındaki artış, okurları için seçenekleri çoğaltmıştır. Ancak nitelik ve yetkinlik bakımından da aynı artışı, her eser için söylemek mümkün görünmemektedir. Çalışmamızın konusunu oluşturan Kur'an kıssaları temalı çocuk kitapları özelinde de okurlara çeşitli alternatifler sunulmaktadır. Ancak bu kitaplar, hem çocukların seviyelerine hem de Kur'an ve sahih kaynaklara uygunluğu bakımından değerlendirilmeye ihtiyaç duymaktadır. Kur'an kıssaları da Tefsir ilminin alanına girdiği için bu çalışmada, söz konusu çocuk kitapları, alanın verileriyle analiz edilerek değerlendirilmiştir.

Kur'an kıssaları konusundaki telif ve çeviri eserler incelendiğinde müelliflerin hepsinin din alanındaki uzmanlık düzeylerinin aynı olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum, eserin niteliğini etkileyen faktörlerden biri olarak zikredilebilir. Bazı yazarların din alanında eğitimi olmakla birlikte, yazdıkları eserlerin pedagojik ölçütler bakımından yetersiz durumda olduğu dikkat çekmektedir.

Kur'an kıssaları temalı çocuk kitaplarından birçoğunun hitap ettiği yaş aralığının belirtilmeyip sadece, "çocuklar ve gençler için" hazırlandığının bilgisi verilmiştir. Bazı kitaplarda da yaş aralığı rastgele belirlenmiş gibi görünmektedir. Ancak her yaş grubunun kendi dinamikleri vardır. Bu nedenle söz konusu eserlerin yaş grubunun belirtilmemesi, analiz edileceği ölçütlerin belirlenmesini de zorlaştırdığından bu, giderilmesi gereken sorunlar arasındadır.

Diğer ülkelerde de Kur'an kıssaları konusunda pek çok çocuk kitabı mevcut olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamızda bunlardan bazıları hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Bu konudaki Arapça ve İngilizce çalışmalar ile ülkemizdeki çalışmaların karşılaştırılarak daha ileri seviyede bir araştırma yapılması alana katkı sunacaktır.

Kur'an kıssaları temalı çocuk kitaplarının birçoğunda, akademik düzeyde bilgi verilerek çocuklar için sıkıcı bir okuma deneyimine sebep olabilecek anlatımlar dikkat çekmektedir. Bazılarında anlamı verilmeyen yabancı kelimeler sıklıkla kullanılmıştır. Bazıları da hedef kitlenin seviyesinin gözetilmediği soyut anlatımlara sahiptir. Bunlar, dil ve üslup bakımından çocukların seviyesinin yeterince gözetilmediğini destekleyen bulgulardır.

Bazı çocuk kitaplarının şekil ve görsellik bakımından çocukların ilgisini çekecek duyarlılıkta tasarlanmaması dikkat çekmektedir. Bu konuda, yazı yoğunluğunun hitap ettiği yaş seviyesine uygun olmaması, konu ile ilgili olmayan ya da estetik kaygı taşımayan görsellerin sıklıkla kullanılması, giderilmesi gereken sorunlar arasındadır. Ayrıca bazı görsellerde şiddet unsurlarına detaylı bir şekilde yer verildiğinden çocuğa görelilik ilkesinin göz ardı edildiği tespit edilmiştir.

Kur'an'da geçen her konu çocuklara anlatılmaya uygun bir içerik olmamasına rağmen bazı çocuk kitaplarında bu konuda yeterince hassas davranılmadığı görülmüştür. Örneğin, Kâbil'in Hâbil'i öldürmesi, Hz. İsmâil'in kurban meselesi, Hz. Lût kavminin işlediği günah gibi konuların Kur'an'da geçtiği açıklıkta anlatılması her yaş grubu çocuklar için uygun değildir. Bu durum, çocuk kitaplarında dikkat edilmesi gereken sorunlar arasındadır. Sayıları az olmakla birlikte, bazı eserlerde de çocukların dünyasına uygun bir içerik seçilmesi hususunda duyarlı davranıldığı görülmüştür.

Araştırmamızın odak noktasını oluşturan ikinci bölümde Kur'an kıssaları temalı eserler, tefsir ilminin verilerine göre değerlendirilmiştir. Kitapların bazılarında Kur'an bütünlüğünün yeterince gözetilmediğini destekleyen bulgular mevcuttur. Meselâ kıssaları Kur'an'daki sıralamaya uygun anlatmayı tercih eden bazı eserlerde pedagojik açıdan sorun teşkil etmeyen bölümlerin, esere dâhil edilmediği görülmüştür. Meselâ Hz. Dâvud kıssasının Tâlût- Câlût olayı ekseninde ayrıntılı ve yoğun bir şekilde ele alınması örnek alınabilecek pek çok yönünün göz ardı edilmesine sebep olmuştur.

Çocuk kitaplarının birçoğunda âlimlerin ittifak etmedikleri mevzuların detaylı anlatılması dikkat çekmektedir. Bu detaylandırmaların çoğu, İslâm'a aykırı İsrâiliyyât kaynaklı bilgilerle yapılmıştır. Modern dönemde İslâmî çalışmalarda görülen İsrâiliyyât eleştirisi hakkında, çocuk eserleri yazarlarının haberdar olmaması

veya buna bigâne kalmaları dikkat çekicidir. Bu durum, çocukların Kur'an'ı yanlış öğrenmelerine sebep olacağı için giderilmesi gereken sorunlar arasındadır.

İslâm'a aykırı olmayıp âyetlerin yorumunu destekleyen İsrâiliyyât kaynaklı bilgiler de bazı kitaplarda mevcuttur. Bu bilgiler, hikâyenin kurgusunu desteklemiş ve anlaşılmasını kolaylaştırmıştır.

Bazı kitaplarda, kıssaların bazı bölümlerinin bağlamından koparıldığı, bazı konularda da anakronizme düşüldüğü görülmüştür. Bu durum, yanlış öğrenmelere sebep olduğundan giderilmesi gereken sorunlar arasındadır.

Kur'an'da verilen mesajla örtüşmeyen ya da yanlış anlaşılmanın önünü açacak olan görsellerin yer aldığı bazı kitaplar dikkat çekmektedir.

Çocuk kitapları arasında, Peygamberlerin yaptıkları ya da yaşadıklarının, bir insanın örnek alabileceği ve ulaşabileceği seviyenin üstünde işlendiği ve yüceltici bir dille anlatıldığı örnekler dikkat çekmiştir. Çocukların peygamberlerle özdeşim kurmalarına ve öğrendiklerini hayatlarına aktarmalarına engel olabilecek bir sorundur.

Çocuklara farklı okuma deneyimi sunacak yöntemlerin denendiği kitaplar da bulunmaktadır. Bazıları gerek seçtiği konuları işlerken Kur'an'a ve sahih kaynaklara uygunluğu gözetmeleri gerek Kur'an'ın yorumunu destekleyen, estetik niteliğe sahip görseller kullanmaları bakımından duyarlı davrandıklarını göstermişlerdir. Ancak bu eserlerin sayısının az olduğu tespit edilmiştir.

Çocuk kitapları müelliflerinin çoğunlukla kendilerinden önceki çalışmalardaki eksiklikleri giderme yoluna gitmedikleri, onların eserlerini tekrar ettikleri görülmüştür. Nitelikli eserlerin ortaya çıkması için kendinden öncekilerin değinmediği örnek hikâyeler işlenebileceği gibi onların eksikliklerinin tekrarlanmadığı özgün eserler de çıkarılabilir.

Çocuk kitabı yazmak hafife alınacak "çocuk işi" diye nitelendirilecek bir uğraş olmadığı açıktır. Bu nedenle bir çocuk kitabı yazarı öncelikle pedagojik bakımdan donanımlı olmalı ve okur kitlesini iyi tanımalıdır. Bu durum hangi konuyu, ne düzeyde ve yoğunlukta anlatması gerektiği noktasında, yazdıklarının hedef kitlesine ulaşması için gereklidir. Kur'an hakkında yazan çocuk kitabı yazarı olunca, bu saydıklarımıza yazdığı alanın bilgisi de dahil edilmesi gerekmektedir. Alana hakim olan, yazdıkları Kur'an ve sahih kaynaklara dayanan bir yazarın eseri de

nitelikli olacaktır. Ayrıca çocuk okurların, Kur'an'ı yanlış öğrenmeleri gibi bir sorumluluktan da korunmuş olunacaktır. Yazarlar için geçerli olan şartlar çocuk kitabı çizerleri için de geçerlidir. Alan bilgisinin yeterli olmadığı durumlarda uzman kişilerden destek alınabilir. Kitabın yazarı ile çizerinin işbirliği içerisinde hareket etmesi gerekmektedir.

Her ebeveyn ya da okur, alanın uzmanı olmadığı için kitapların niteliği hakkında fikir sahibi olamamaktadır. Bu durum da mevcut kitapların alanında uzman kişiler tarafından değerlendirilmesini, nitelik ve yetkinliklerinin ortaya koyulmasını gerekli kılmaktadır. Yeni yazılacak kitapların belirlenen ölçütlere uygun yazılıp yazılmadığının denetlenmesi, nitelikli kitapların sayının artmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca ebeveynlerin nitelikli kitaplar hakkında bilinçlendirilmesi ve bu kitaplarla buluşturulması da nitelikli eserlere olan talebin artmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Abbas, Fazl Hassan. *Kur'ân Kıssaları*. çev. Recep Orhan Özel - Semih Yolaçan İstanbul: Erkam Akademi Yayınları, 2022.
- Aktaş, Hülya. *Sevgili Peygamberlerim*. İstanbul: Çıra Çocuk Yayınları, 2013.
- Akyüz, Ali. “Beşer ve Peygamber Olarak Hz. Muhammed (s.a.s)”. *İslâm'ın Anlaşılmasında Sünnetin Yeri ve Değeri Kutlu Doğum Sempozyumu*. 587-623. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2003.
- Albayrak, Halis. *Kur'ân'ın Bütünlüğü Üzerine*. İstanbul: Şule Yayınları, 5. Basım, 2009.
- Amazon. “Islamic Prophet Stories”. Erişim 6 Temmuz 2024. <https://www.amazon.com/IslamicProphetStoriesChildrenProphets/dp/B095N RGHQN>
- Arıcan, Tuba Nur. *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*. İstanbul: Mavi Lale Çocuk Yayınları, 2009.
- Arslan, Adnan. “Abdülhamîd Cûde Es-Sehhâr'ın Ve Kâne Mesâ Romanında Kader Vurgusu Ve Suudi Toplum Eleştirisi Ahengi”. *İslâm, San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi* 33 (Haziran 2019), 111-126.
- Arslan, İhsan. “Kur'ân-ı Kerîm'e Göre Hz. Peygamber'in Beşeri Özellikleri”. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/11 (Haziran 2017), 53-110.
- Ateş, Süleyman. *Kur'ân-ı Kerîm'in Yüce Meâli ve Çağdaş Tefsiri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1982.
- Aydemir, Abdullah. *İslâm Kaynaklarına Göre Peygamberler*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 11. Basım, 2022.
- AZANCLK, Azan Clock. “Prophet's Stories - The Messengers of Allah”. Erişim 13 Temmuz 2024. <https://azanclk.com/products/prophets-stories-the-messengers-of-allah-15-books-for-children>
- Bağçivan, Mehmet. “Kur'an Yorumunda Tarihsel Bağlamın Sınırlayıcılığının Problemleri”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 10/4 (2021), 3316-3344.
- Birişik, Abdulhamit. “İsrâiliyyât”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 14 Şubat 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/israiliyat#2-tefsir>
- Birişik, Abdulhamit. “Nedvî, Ebü'l Hasan”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 4 Eylül 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/nedvi-ebul-hasan>

- Biyografi. “Asım Uysal”. Erişim 6 Nisan 2024.
<https://www.biyografi.net/kisiyrinti.asp?kisiid=4023>
- Biyografya. “Hülya Aktaş”. Erişim 6 Nisan 2024.
<https://www.biyografya.com/biyografi/12520>
- Biyografya. “Mürşide Uysal”. Erişim 6 Nisan 2024.
<https://www.biyografya.com/biyografi/13722>
- Biyografya. “Nurdan Damla”. Erişim 6 Nisan 2024.
<https://www.biyografya.com/biyografi/10115>
- Biyografya. “Yılmaz Yenidinc”. Erişim 6 Nisan 2024.
<https://www.biyografya.com/biyografi/23592>
- Bolay, Süleyman Hayri. “Âdem”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 18 Şubat 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/adem--peygamber>
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl. *Sahîhî Buhârî ve Tercemesi*. çev. Mehmed Sofuoğlu. 16 c. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1989.
- Büyük, Enes. “Tefsirde İsrâiliyyâta Dair Bazı Tespit ve İddiaların Değerlendirilmesi”. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 23/2 (Aralık 2019), 765-785.
- Cengiz, Hatice Nur. *Dini İçerikli Çocuk Kitaplarında Yazarın Çocuğa Bakışının İncelenmesi: Peygamber Hikâyeleri Örneği*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Cevizci, Ahmet. *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları, 6. Basım, 2005.
- Çalık, Betül. *Türkiye’de Çocuk Edebiyatı Hikaye ve Romanlarında Korku Teması*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Çalışkan, Adem. “İslâmî Çocuk Edebiyatı”. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12/13 (2001), 409-436.
- Çelik, Ersin. “Mu‘tezilî Tefsir Geleneğinde İsrâiliyyât”. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 28/1 (Haziran 2024), 325-349.
- Damla, Nurdan. *365 Günde Peygamberler Tarihi*. İstanbul: Gülce Çocuk Timaş Yayınları, 2023.
- Danış, Münire. *Davet Öyküleriyle Peygamberlerimiz*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2005.
- Darussalam. “Stories Of Prophet For Children”. Erişim 13 Temmuz 2024.
<https://dsbooks.com.au/products/stories-of-prophet-for-children-15-books-set>

- Demirci, Muhsin. *Tefsir Usûlü*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 7. Basım, 2008.
- Demirdöğen, Melek vd. “İslami Çocuk Edebiyatı”. *Turkish Studies -Language* 16/1 (Mart 2021), 185-206.
- Doğru, Mehmet. *Allah’ın Elçileri (1. Set)*. İstanbul: Damla Yayınevi, 2. Basım, 2016.
- Doğru, Mehmet. *Allah’ın Elçileri (2. Set)*. İstanbul: Damla Yayınevi, 1. Basım, 2010.
- Doğru, Mehmet. *Allah’ın Elçileri (3. Set)*. İstanbul: Damla Yayınevi, 1. Basım, 2011.
- Efe, Ahmet. *Çocuklar ve Gençler İçin Peygamberler Tarihi Ansiklopedisi*. Ankara: Akçağ Yayınları, 7. Basım, 2019.
- Erten, Mevlüt. - Kuyucu, Yasemin. “Kur’an-ı Kerim ve Kutsal Kitaplarda Hz. Eyyûb”, *Kalemname Kırkkale Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesi Dergisi* 7/14 (Aralık 2022), 564-586.
- Gökdoğan, Nehir Aydın. *Peygamberlerimi Çok Seviyorum*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 7. Basım, 2019.
- Gökkır, Bilal. “Tefsirde İsrâiliyyât: Klasik Dönemde İsrâiliyyât ve Önemi”. *Siyer Araştırmaları Dergisi* 5 (Ocak-Haziran 2019), 177-190.
- Gülcemal, Merve. *Adaletli Peygamberim Hz. Yûsuf*. İstanbul: Düş Değirmeni Yayınları, 3. Basım, 2022.
- Gülcemal, Merve. *Bereketli Peygamberim Hz. İsmail*. İstanbul: Düş Değirmeni Yayınları, 2. Basım, 2022.
- Gülcemal, Merve. *Kabe’yi İnşa Eden Peygamberler Hz. İbrâhim - Hz. İsmâil*. İstanbul: Düş Değirmeni Yayınları, 2023.
- Gülcemal, Merve. *Tefekkürü seven Peygamberim Hz. İbrahim*. İstanbul: Düş Değirmeni Yayınları, 2023.
- Haleem, M.A.S. Abdel. “Kur’an’ın Tefsir ve Tercümesinde Bağlamın Rolü”. çev. Nihat Uzun. *Trabzon İlahiyat Dergisi* 6/1 (Haziran 2019), 271-297.
- Harman, Ömer Faruk. “Eyyûb”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 25 Şubat 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/eyyub#1>
- Hocaoğlu, Mustafa. *Kur’an’da Peygamber Kıssaları*. Konya: Hüner Yayınları, 2021.
- İbrahimhakkıoğlu, Belkıs. *Peygamber Öyküleri*. İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları, 13. Basım, 2021.
- İzgi, Cevat. *Osmanlı Medreselerinde İlim*. 2 c. İstanbul: İz Yayıncılık, 1997.

- Kandemir, Mehmet Yaşar. *Peygamberleri Öğrenelim*. İstanbul: Tahlil Yayınları, 6. Basım, 2022.
- Kara, Mustafa. “Kur’ân Kıssalarında Konu ve Kapsam Merkezli Bir Analiz”. *İslâmî İlimler Dergisi* 9/1 (2014), 69-102.
- Karaalp, Cahit. “Hz. Âdem’in Yaratılışı, İnsanlığın Çoğalması Ve Diğer Yaratılış Meselelerinin Kur’ân Açısından Değerlendirilmesi”. *Dergiabant* 9/1 (Mayıs 2021), 27-63.
- Karacelil, Süleyman. “Yakın Dönem Çocuk Edebiyatında Hz. Peygamberin Hayatına Dair Çalışmaların Mahiyeti”. *Türkiye’de Sîret Yazıcılığı Sîret Sempozyumu I*, haz. Tahsin Koçyiğit. 498-520. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi, 2012.
- Karanfil, Veli. *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 1 Hz. Adem’den Hz. Hud’a*. İstanbul: Mevsimler Çocuk Yayınları, 7. Basım, 2022.
- Karanfil, Veli. *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 2 Hz. Salih’ten Hz. Yusuf’a*. İstanbul: Mevsimler Çocuk Yayınları, 7. Basım, 2023.
- Karanfil, Veli. *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 3 Hz. Eyyüb’den ten Hz. Musa’ya*. İstanbul: Mevsimler Çocuk Yayınları, 6. Basım, 2022.
- Karanfil, Veli. *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 4 Hz. Davud’dan Hz. İsa’ya*. İstanbul: Mevsimler Çocuk Yayınları, 6. Basım, 2022.
- Karanfil, Veli. *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri 5 Hz. Muhammed*. İstanbul: Mevsimler Çocuk Yayınları, 7. Basım, 2022.
- Karataş, Evren. “Çocuk Edebiyatında ‘Karakter’ Kavramı”. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 33 (Aralık 2014), 60-79.
- Khan, Saniyasnain. *Çocuklar İçin Kur’an’dan Kıssalar*. çev. Ensar Karadeniz. İstanbul: Muştı Yayınları, 2010.
- Kitab-ı Mukaddes*. Erişim 16 Şubat 2024. <https://www.kitabimukaddes.com>
- Koca, Osman. *Peygamberlerin Hayatı*. İstanbul: Beyan Yayınları, 2017.
- Koçyiğit, Hikmet. “Çocuklar İçin Tefsir Yazımı”. *Fatih Sultan Mehmet İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi* 16 (2020), 445-476.
- Köşeli, Yusuf. *Arap Çocuk Edebiyatı*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2011.
- Köylü, Mustafa - Oruç, Cemil. *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 3. Basım, 2022.
- Kur’an Yolu. Erişim 10 Nisan 2024. <https://kuran.diyanet.gov.tr>

- Kurtubî, Muhammed b. Ahmed. *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kur'ân*. çev. M. Beşir Eryarsoy. 20 c. İstanbul: Buruc Yayınları, 2002.
- Kutub, Seyyid - es-Sahhar, Abdulhamid Cude. *Kur'an-ı Kerim'den Dini Hikâyeler*. çev. Ebubekir Sıddık. İstanbul: Kahraman Yayınları, 2019.
- Maruf Yayınevi. “Kısasü'l-Enbiya li'l-Etfal”. Erişim 13 Temmuz 2024. <https://www.marufyayinevi.com.tr/kisasul-enbiya-lil-etfal--1-12-----29421>
- Mâtürîdî, Ebû Mansûr. *Te'vîlâtü'l- Kur'ân Tercümesi*. çev. Bekir Topaloğlu vd. 18 c. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2019.
- Mevdûdî, Ebu'l-A'lâ. *Tefhîmu'l-Kur'an*. çev. Muhammed Han Kayanî vd. 7 c. İstanbul: İnsan Yayınları, 2005.
- Nalbant, Mehmet. *Peygamberlerin İzinde*. İstanbul: Fidan Yayınları, 5. Basım, 2022.
- Nida Kitap. “Mahmut Öztürk” Erişim 6 Nisan 2024. <https://nidakitap.com.tr/book-author/docdrmahmutozturk/#:~:text=1968%20y%C4%B1%C4%B1nda%20d%C4%B1n%20M%C3%BBs%C4%B1k%C3%AE%20ile%20ilgilendi>.
- Okumuşlar, Muhiddin. “Din Eğitiminde Etkin Bir Yöntem Olarak Hikaye”. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 21/21 (Ekim 2006), 237-252.
- Okuyan, Mehmet. *Kur'an Meal-Tefsir*. İstanbul: Haliç Üniversitesi Yayınları, 2021.
- Oruç, Cemil. *Okul Öncesi Döneminde Çocuğun Din Eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitim Merkezi Yayınları, 3. Basım, 2021.
- Özden, Yasemin Mina. *Kur'an-ı Kerim'den Kıssalar*. İstanbul: Marifet Çocuk Yayınları, 2015.
- Öze, Özkan. *Peygamber Hikayeleri*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 7. Basım, 2023.
- Özel, Recep Orhan. “Bir Kur'ân Kıssası Bağlamında Tefsirde İsrâiliyyât Kritiği: Hz. Dâvûd'a Gelen Davacılar”. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 14/3 (2014), 123-155.
- Öztürk, Mahmut. *Allah'ın Dostu Hz. İbrahim*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 4. Basım, 2022.
- Öztürk, Mahmut. *Esaratten Kurtuluş Hz. Mûsâ*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 3. Basım, 2022.
- Öztürk, Mahmut. *Hükümdar Peygamberler Hz. Davud ve Hz. Süleyman*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2. Basım, 2023.

- Öztürk, Mahmut. *Kuyudan Saraya Uzanan Yolculuk Hz. Yûsuf*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 3. Basım, 2022.
- Öztürk, Mahmut. *Mucizelerle Dolu Bir Hayat Hz. İsa*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 3. Basım, 2023.
- Öztürk, Mahmut. *Yeni Bir Başlangıç Hz. Nuh*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2. Basım, 2022.
- Râzî, Fahreddin. *Mefâtîhu'l-gayb*. çev. Suat Yıldırım vd. 23 c. İstanbul: Huzur Yayınevi, 2002.
- Rohadi, Taufiq Saptoto. *Benim Kur'an Hikayelerim*. çev. Hatice Kübra İpek. İstanbul: Çelik Yayınevi, 2021.
- Seçkinoglu, Süheyl. *Sevgili Kur'an'ımdan Öyküler*. İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları, 11. Basım, 2022.
- Sever, Sedat. *Çocuk ve Edebiyat*. İstanbul: Tudem Yayınları, 12. Basım, 2023.
- Suyûtî, Celaleddin Abdurrahman. *el-İtkan fî Ulûmi'l-Kur'an*. çev. Sâkıp Yıldız vd. 2 c. İstanbul: Hikmet Neşriyat, 1987.
- Süleyme, Muhammed Muvaffak. *Mü'min Tomurcuklara Kur'an Hikayeleri*. çev. Taceddin Uzun. Konya: Uysal Kitabevi, 1994.
- Süphandağı, Abdülkadir. *Küçük Kalplere Kur'an Hikayeleri*. İstanbul: Nesil Yayınları, 2007.
- SV, Süleymaniye Vakfı. "Süleymaniye Vakfı Meali". Erişim 14 Şubat 2024. <https://www.suleymaniyevakfimeali.com/Meal/Sad.htm#24>
- Şengül, İdris. "Kıssa". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 29 Temmuz 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/kissa--kuran>
- Şengül, İdris. *Kur'ân Kıssaları Üzerine*. İzmir: Işık Yayınları, 1994.
- Şimşek, Kemal. *Suriye'de Çocuk Edebiyatı ve Bir çocuk Edebiyatçısı Olarak Süleyman el-İsa*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2022.
- Şimşek, Sait. *Kur'an Kıssalarına Giriş*. İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları, 4. Basım, 2021.
- Şimşek, Tacettin (ed.). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Grafiker Yayınları, 5. Basım, 2018.
- Şirin, Mustafa Ruhi, *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*. İstanbul: Uçan At Yayınları, 3. Basım, 2021.

- Şola, Hanefî. *Tefsîrû'l-Menâr Örneğinde Kur'ân Kıssalarına Yeni Yaklaşımlar*. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Uysal, Asım - Mürşide. *Kur'an'dan Dini Hikayeler I (Hayvanların Dilinden Peygamberler Tarihi)*. İstanbul: Uysal Yayınevi, 2020.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr. *Taberî Tefsiri*. çev. Hasan Karakaya vd. 9 c. İstanbul: Hisar Yayınevi, 1996.
- Taib, Saadah. *Peygamberlerimizi Tanıyalım Sevelim Serisi*. çev. Leyla Es. İstanbul: Mevsimler Çocuk Yayınları, 4. Basım, 2022.
- TEİS. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü. "Münire Danış". Erişim 6 Nisan 2024. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/munire-danis>
- TEİS. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü. "Nehir Aydın Gökduman". Erişim 06 Nisan 2024. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/aydin-gokduman-nehir>
- TEİS. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü. "Osman Koca". Erişim 6 Nisan 2024. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/koca-osman>
- Tiyek, Fatih. *Kur'an'ı Anlamada Bağlamın Rolü ve Meallerdeki Bağlamsal Sorunlar*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2014.
- Turanalp, Muhammed Fatih. *Dinî İçerikli Çocuk Kitaplarının Öğretmen Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017.
- Turkuvaz Çocuk. "Merve Gülcemal". Erişim 6 Nisan 2024. <https://www.turkuvazcocuk.com.tr/yazar-cizer/merve-gulcemal>
- Yağcı, Samet. "Çocuklara Yönelik Peygamber Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme: Okul Öncesi İçin Peygamber Hikâyeleri Örneği". *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 14 (2022), 37-61.
- Yanikkaya, Salih. *Kur'ân Çerçevesinde Peygamberlik ve Hz. Peygamber*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi. *Hak Dini Kur'an Dili*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2023.
- Yenidinç, Yılmaz. *Çocuklar İçin Peygamber Öyküleri*. İstanbul: Nesil Çocuk Yayınları, 25. Basım, 2022.
- Yeşil, Ümmühan. *Seyyid Kutub'un Siyasi Düşüncesinin Teolojik Temelleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Yeşilyurt, Temel. "Kur'an'da Cin, Melek, Şeytan". *Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/1 (Haziran 2018), 9-21.

- Yılmaz, Ahmet. *Çocuklara Meal ve Tefsir Hazırlamanın Gerekliliği ve Örnek Olarak Lokman Suresinin Meal ve Tefsiri*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Yılmaz, Fatma Kayhan. *Davud Peygamber*. İstanbul: Multibem Yayıncılık, 2018.
- Yılmaz, Fatma Kayhan. *Eyyûb Peygamber*. İstanbul: Multibem Yayıncılık, 2018.
- Yılmaz, Fatma Kayhan. *İbrâhim Peygamber*. İstanbul: Multibem Yayıncılık, 2. Basım, 2022.
- Yılmaz, Macit. “Değerler Eğitiminde Etkin Bir Materyal Olarak Kur’an Kıssaları ve Kullanılışı”. *İslâmî İlimler Dergisi* 9/1 (2014), 137-154.
- Yılmaz, Macit. *İslam Ahlâk Eğitiminde Kur’an Kıssaları*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001.
- Yılmaz, Muhammet. *Günümüze Bakan Yönleriyle Kur’an’da Peygamberlerin Evlatlarına Nasihatleri*. İstanbul: Okur Akademi Yayınları, 2. Basım, 2020.
- Yılmaz, Muhammet. “Hz. İbrâhim’in, Oğlu İsmâîl’e Olan Öğretileri Üzerinden Kur’an’da Peygamberlerin Evlatlarına Nasihatleri”. *Uluslararası Hz. İbrâhim (a.s.) ve Nübüvvet Sempozyumu Tebliğler Kitabı*. ed. Atilla Yargıcı vd. 1/408-453. İstanbul: Nida Akademi Yayınları, 2019.
- Yörükoğlu, Atalay. *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: İnkılap Kitabevi, 41. Basım, 2023.
- Zehebî, Muhammed Hüseyin. *Tefsir ve Hadiste İsrâiliyyât*. çev. Enbiya Yıldırım. İstanbul: Ensar Neşriyat, 4. Basım, 2021.
- Zehebî, Muhammed Hüseyin. “Tefsir ve Hadiste İsrâiliyyât”. çev. Muhammet Yılmaz. *Çorum Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/1 (Ocak-Haziran 2002), 155-189.
- Zemahşerî, Muhammed el-Hârizmî. *el-Keşşâf*. çev. Necdet Çağıl vd. 6 c. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2020.
- 1000 Kitap. “Mehmet Doğru”. Erişim 6 Nisan 2024. <https://1000kitap.com/yazar/mehmet-dogru>
- 1000 Kitap. “Özkan Öze”. Erişim 6 Nisan 2024. <https://1000kitap.com/yazar/ozkan-oze-tarik-uslu>
- 1000 Kitap. “Veli Karanfil”. Erişim 6 Nisan 2024. <https://1000kitap.com/yazar/veli-karanfil>